

Az MKBT Vulkanoszpeleológiai
Kollektívájának
ÉVKÖNYVE

1996

AZ MKBT VULKÁNSZPELEOLÓGIAI
KOLLEKTÍVÁJÁNAK

ÉVKÖNYVE

1996

Az Évkönyv kéziratként készült 8 példányban

Tartalmaz: 197 számozott oldalt, ebből
119 gépirásos lapot,
50 drb. térképet,
24 drb. fényképes lapot
/azaz 48 képet/ és
4 egyéb szemelvényt

Szerkesztette: Eszterhás István

Az irások /és térképek/ szerzői:

Eszterhás István
Furmánek, Vacláv
Klassek, Grzegorz
Kolláth János
Kovács Attila
Manga Mihály
Sárközi Szilárd
Szabó Andrea
Szabó Géza
Szilvay Péter
Tinn József
Zámbori Zoltán

A fényképeket készítették:

Buda László /B.L./
Eszterhás István /E.I./
Manga Mihály /M.M./
Szabó Géza /Sz.G./
Szilvay Péter /Sz.P./

T A R T A L O M J E G Y Z É K

	oldal
1. MUNKATERVEK -----	5
Eszterhás István: Az MKBT Vulkánszpeleológiai Kollektívájának 1996. évi munkaterve ----	6
Eszterhás István: Az MKBT Vulkánszpeleológiai Kollektívájának 1996. évi munkatervében foglaltak végrehajtása -----	9
Eszterhás István: Az MKBT Vulkánszpeleológiai Kollektívájának 1997. évi munkaterve ----	12
2. ÖSSZEFOGLALÁS -----	13
Eszterhás István: A Vulkánszpeleológiai Kollektíva 1996. évi évkönyvének rövid tartalma -----	14
3. FELTÁRÓ ÉS BARLANGVÉDELMI TEVÉKENYSÉG -----	19
Eszterhás István: Feltárás a Kámorisziklahasadékban -----	20
4. TUDOMÁNYOS MUNKÁK -----	29
Vacláv Furmánek: További bizonyítékok a pszeudokarsztbarlangok őskori használatáról -----	30

	oldal
5. DOKUMENTÁCIÓS MUNKÁK -----	35
Eszterhás István – Manga Mihály: Csörgő-lyuk ----	36
"szezői munkaközösség": A Visegrádi-hegység barlangjai /résztartalomjegyzékkel/ -----	50
Szabó Andrea: Kiegészítés a Tokaji-hegység barlangjaihoz -----	153
Kovács Attila – Zámberi Zoltán: A Damasa- szakadék barlangjai -----	155
Kolláth János – Eszterhás István: Hosszi- dülői löszkut -----	158
Eszterhás István: Magyarország pseudo- karsztos barlangjai -----	160
Grzegorz Klassek: Lengyelország pseudo- karsztos barlangjai -----	164
6. CSOPORTÉLET -----	166
Eszterhás István: Regionális Természetvédelmi és Környezet Nevelési Konferencia -----	170
Eszterhás István: Kámori tábor -----	167
Eszterhás István: Barlangnapok -----	172
Eszterhás István: A XII. Vulkánszpeleológiai Tábor -----	174
Eszterhás István: Pula újratelepítésének 250. évfordulója -----	176
Eszterhás István – Sárközi Szilárd: A 6. Nemzetközi Pszeudokarszt Szimpózium -----	177
Eszterhás István: Barlangkutatók Szakmai Találkozója -----	192
Eszterhás István: A Vulkánszpeleológiai Kollektiva tevékenységében résztvett kutatók 1983-1996 között -----	193
- Az 1996-ban megjelent írásaink -----	196
- Az 1996-ban tartott előadásaink -----	197

1.

M U N K A T E R V E K

Eszterhás István

Az MKBT Vulkánszpeleológiai Kollektívájának

1996. ÉVI MUNKATERVE

1. Kataszterezés, hazai tájakon való kutatás

a/ A korábban már átvizsgált nemkarsztos barlangvidékek kataszterkiegészítő figyelése. Az újonnan fellelt objektumok feldolgozása.

b/ Barlangkataszterezés a Visegrádi-hegységben a XII.Vulkánszpeleológiai Tábor /1996. VII. 6-13./ keretei között.

2. Külföldi rendezvényeken való részvétel, expedíciók

a/ Az "ALCADI '96" Szpeleotörténeti Szimpóziumon való aktív részvétel

3. Adatgyűjtés és rendezés

a/ Kőzet- és ásványgyűjtés a nemkarsztos barlangok környékén,

b/ Biológiai gyűjtések és megfigyelések,

c/ Hidrológiai és klimatológiai mérések

- felkérés esetén segítség más csoportoknak.

4. Rendezvények

a/ A 6. Nemzetközi Pszeudokarszt Szimpózium szervezése és megrendezése az MKBT más szervezeteivel karöltve /1996. IX. 19-22. Galyatető/

b/ Részvétel az MKBT rendezvényein és néhány csoporttáborban

5. Publikálás

a/ Tudományos és ismeretterjesztő írások megjelentetése

b/ Poszterek és videoműsorok készítése

c/ Előadások tartása

Kedves Barátunk!

A Vulkánszpeleológiai Kollektíva 1996. évi kutatási munkatervének egyik programja a minden kutató és érdeklődő számára meghirdetett

XII. VULKÁNSZPELEOLÓGIAI TÁBOR

Célja: A Visegrádi-hegység nemkarsztos barlangjainak kataszterszerű feldolgozása. A Barlangtani Intézet hivatalos leltárában 13 barlang van a hegységből említve. Egyéb információk szerint legalább 40 üregről van már tudomásunk. A tábor ideje alatt ezeket a valamiképpen már említett barlangokat, valamint a barlangképződésre alkalmas helyeket /sziklacsoportokat/ kívánjuk átvizsgálni; a korábban említett és az újonnan fellelt barlangok térképét és egyéb dokumentációját elkészíteni.

Ideje: 1996. július 6-14.

Helye: Pilisszentlászló, a Kárpát-forrás mellett kiépített táborhely

Megközelíthető: Pilisszentlászlóig közúton, onnan, a Kis Rigó vendéglőtől a sorompóval lezárt erdészeti úton, az un. "Sikárosi úton" 3 km megtételével a Kárpát-forrás melletti táborhelyig; vagy gyalog szintén a Kis Rigó vendéglőtől az országos kék turistajelzést követve /kb. 2.300 m/.

Másik lehetőség: Szentendre - Dömör-kapuig közúton, onnan a szintén sorompóval zárt erdészeti úton 2,5 km megtételével; vagy gyalog a zöld +, majd a kék + turistajelzést követve.

Elszállásolás: A Pilisi Parkerdő Rt. gondozásában levő táborhelyen saját sátrakban. Táborozási engedély száma: 29/'96

Közös felszerelés: engedélyek, mérő és gyűjtő eszközök, kézi szerszámok, mentőláda

Egyéni felszerelés: Sátor, derékalj, hálósák, könnyű barlangi öltözet, lámpa /a tábori világításhoz is/, benzin- vagy gázmelegítő, főző edény, evőeszköz, kulacs, tisztálkodó szerek, jegyzetelő papír, írószerszám, esetleg fényképező gép, tájoló, alpintechnikai eszközök stb. - 2-3 napi élelem, a további napokra koszt pénz.

Beszerzési lehetőség: Pilisszentlászló /3 km/ élelmiszerbolt
Szentendre /10-14 km/ városi áruházak,
szaküzletek

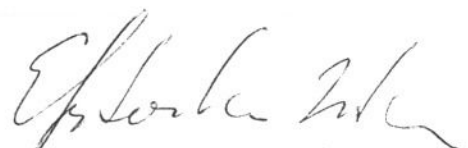
Ajánlott térképek: Pilis és a Visegrádi-hegység turistatérképe 1:40.000; kataszteri térképek, EOTR-térképek, légifotók stb.

Táborvezető: Eszterhás István tanár, barlangi kutatásvezető
8045. Isztimér, Köztársaság u 157.
Telefon /délután/: /22/ 420-086

Kérjük, jelezd résztvételi szándékodat és a programba illeszthető további kutatási témáidat.

Isztimér, 1996. május 5.

Jó szerencsét!

Eszterhás István
táborvezető

A MAGYAR KARSZT- ÉS BARLANGKUTATÓ TÁRSULAT SZAKOSZTÁLYA,

A VULKANSZPELEOLÓGIAI KOLLEKTÍVA 1996 AKCIÓNAPTÁRA

	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
MÁRCIUS																													
ÁPRILIS			Ágasvár Postojna																										
MÁJUS										Visegrád																			
JÚNIUS																													
JÜLIUS																													
AUGUSZTUS																													
SZEPTEMBER																													
OKTÓBER																													
NOVEMBER																													
DECEMBER																													

Eszterhás István

AZ MKBT VULKÁNSZPELEOLÓGIAI KOLLEKTIVÁJÁNAK 1996. ÉVI
MUNKATERVÉBEN FOGLALTAK VÉGREHAJTÁSA

- 1.a/ A korábban már átvizsgált helyszínek közül a Bakonyban kilenc, a Tokaji-hegységben egy újabb barlangot sikerült találni.
- b/ A XII. Vulkánszpeleológiai Tábort 1996. július 6-13. között a pilisszentlászlói Kárpát-forrásnál 13 fő részvételével tartottuk meg. 36 barlangot azonosítottunk, ebből 25-öt fel is mértünk - a még tudott, de általunk nem látott barlangokkal együtt jelenleg 55 üreget ismerünk a hegységből.
- Terven kívül, egy diplomamunka formájában elkészült a bánhorváti Damasa-szakadék tíz barlangjának előzetes dokumentációja.
- 2.a/ A 3. Szpeleotörténeti Szimpóziumra /ALCADI '96/ időponti és pénzügyi nehézségek miatt nem volt módunk elmenni.
- 3.a/ Kőzet- és ásványgyűjteményünk a Visegrádi-hegységben gyűjtött anyaggal bővült.
- b/ Biológiai megfigyeléseket csak csekély számban és csak alkalmilag végeztünk.
- c/ Hidrológiai és klimatológiai megfigyeléseink a Börzsöny és a Visegrádi-hegység barlangjaiban voltak.
- Szakmai véleményezésekkel segítettünk a Plecotus Usoportnak, a Veszprémi Egyetemi Egyesületnek, a Miskolci Bölcsész

Egyesület barlangtani témában tevékenykedő diákcsoportjának, terepi munkával pedig a Naszály Csoportnak.

4.a/ A 6. Nemzetközi Pszeudokarszt Szimpóziumot szervezésbeli egyetnemértés miatt önállóan rendeztük meg Galyatetőn 1996. szeptember 19-22. között. Fokozott munkával sikerült elérni, hogy e rendezvénysorozat egyik legkiemelkedőbb találkozója legyen az általunk szervezett. 8 ország képviselőjében 32-en vettek részt a szimpóziumon, 17-en tartottak előadást, 6 posztert mutattak be, kötetlenül pedig több dia- és videoműsort prezentáltak. A vendégek tüzetesebben az ágasvári Csörgő-lyukkal ismerkedhettek meg. A záróülés több jelentős határozatot fogadott el, amelyeket az UIS titkárságának továbbítottunk. A résztvevők hangulata a jó ellátás és vendégszeretet miatt kitűnő volt és bucsuzáskor gratulációikban köszönetet is mondtak mindezekért. A sajtó mindvégig élénk figyelemmel kísérte a rendezvényt - 5 újság-, 2 rádió-, és 1 TV-riport készült az eseményekről.

b/ Az MKBT rendezvények közül résztvettünk Pilisszentkereszten a barlangnapokon, Badacsonylábdihegyen a Barlangkutatók Szakmai Találkozóján, de sajnos időjárási /hófuvás/ és betegségi problémák miatt a választmányi üléseknek csak a felén tudtuk képviseltetni magunkat. Tevékenykedtünk a váci és veszprémi barlangkutatók táborában. Résztvettünk a vindornyaszőlősi természetvédelmi konferencián, a pulai és jósvafői falunapokon.

- Korábbi kapcsolataink megújultak a zirci Bakonyi Természet-tudományi Múzeummal.

- 5.a/ Összesen 6 írást jelentettünk meg a vulkánikus barlangok témakörében – ebből egy saját kiadású füzet, három pedig külföldi kiadványban látott napvilágot. A "Vulkánszpeleológia" c. oktatóanyagunknak elkészült a cseh fordítása és adaptációja, amely rövidesen Prágában jelenik majd meg.
- b/ Poszterhez csak anyagot gyűjtöttünk, de újabbat az idén nem készítettünk. Videoműsor viszont készült a Galyatetőn általunk rendezett szimpóziumról.
- c/ Előadásaink többsége a galyatetői szimpóziumon hangzott el, összesen 6, aztán egyet a vindornyaszóllósi konferencián, egyet pedig a badacsonylábdiegyi találkozón adtunk.

— x —

Munkatervünk teljesítésének részleteiről ezen évkönyv különböző írásaiban adunk számot.

Eszterhás István

Az MKBT Vulkánszpeleológiai Kollektívájának

1997. ÉVI MUNKATERVE

1. Kataszterezés, hazai tájakon való kutatás

- a/ A korábban már átvizsgált nemkarsztos barlangvidékek kataszterkiegészítő figyelése. Az újonnan fellelt objektumok feldolgozása.
- b/ Megfigyelő túra a bánhorváti Damasa-szakadékhoz.
- c/ A barlangkataszterezés folytatása a Visegrádi-hegységben a XIII. Vulkánszpeleológiai Tábor keretei között /Pomáz, 1997. júl. 5-12./

2. Külföldi rendezvényeken való részvétel, expedíciók

- a/ Az UIS XII. Kongresszusán való aktív részvétel /La Caux-de-Fonds, 1997. aug. 10-16./

3. Adatgyűjtés és rendezés

- a/ Kőzet- és ásványgyűjtés a nemkarsztos barlangok környékén
- b/ Biológiai gyűjtések és megfigyelések
- c/ Hidrológiai és klimatológiai mérések
- Felkérés esetén segítség a csoportoknak

4. Rendezvények

- a/ Részvétel az MKBT rendezvényein és néhány csoporttáborban
- b/ Egyéb, barlangvidékeken levő regionális rendezvényen való részvétel /pl: Jósvafő, Kapolcs, Zalaszentő stb./

5. Publikálás

- a/ Tudományos és ismeretterjesztő írások megjelentetése
- b/ Poszterek és videoműsorok készítése
- c/ Előadások tartása

2.

Ö S S Z E F O G L A L Á S

Eszterhás István

A VULKÁNSZPELEOLÓGIAI KOLLEKTIVA 1996. ÉVI ÉVKÖNYVÉNEK

RÖVID TARTALMA

Munkatervek

Az 1996. év programjának megfelelően megtartottuk a XII. Vulkánszpeleológiai Tábort, amelyen 13 fő vett részt és a Visegrádi-hegység 36 barlangjáról sikerült a kataszteri feldolgozást elvégezni. Továbbá kilenc újabb nemkarsztos barlangot találtunk a Bakonyban, nyolcat az Upponyi-hegységben és egyet a Tokaji-hegységben. Barlangfeltárási kísérletünk volt a Kámori-sziklahasadékban. Teljesen önállóan és nagy sikerrel megrendeztük a 6. Nemzetközi Pszeudokarszt Szimpóziumot Galyatetőn, melyen 8 ország képviselőjében 32-en vettek részt. Betegség és időgybeesés miatt, sajnos kevesebb MKBT rendezvényen voltunk jelen, mint a korábbi években. Tartottunk 6 előadást és 6 dolgozatunk jelent meg. Többször volt alkalom videoműsoraink és posztereink bemutatására. Szakmai tevékenységünkkel két rangos pályadíjat is elnyertünk és nyolc sajtóriport számolt be munkánkról.

1997-ben folytatni kívánjuk a Visegrádi-hegység barlangkataszterezését és aktívan részt kívánunk venni az UIS XII. Kongresszusán La Caux-de-Fondsban.

Feltáró és barlangvédelmi tevékenység

A váci Naszály Barlangkutató Csoporttal karöltve végeztük a Kámori-sziklahasadék feltárását. A barlangi munkahely később a váciak különakciója során beomlott. A további feltárást az általunk radiomagnetoesztéziás módszerrel kijelölt felszíni berogyás peremén volna célszerű folytatni.

Tudományos munkák

Kollektívánktevékenységéhez csatlakozott az elismert szlovák archeológus, Václav Furmánek, aki az általunk korábban speleológiailag alaposan átkutatott Ajnácskői-hegység barlangjaiban levő archeológiai leletek feldolgozását adja. Az Ajnácskői-hegység számos barlangjában vannak cseréptöredékek, ősi szerszámok, csontmaradványok. Ezek többsége a bronzkor Kyjaticei Kulturájából származik. E kultúra embercsoportját egy agresszív népvándorlás szorította az Ajnácskői-hegységbe, ahol mindennapi életük és kultikus szokásaik maradványait sikerült feltárni.

Dokumentációs munkák

A Mátra legnagyobb barlangja az ágasvári Csörgő-lyuk. Felmért hossza 370 m, mélysége 30 m. A riódácittufában csuszamlással és feltorlódással keletkezett és napjainkban is folyamatosan alakuló labirintusrendszer bejárása nem kis sportteljesítmény. A nagyobb termeket olykor rendkívül szűk folyosók kötik össze. A barlang alsó zónája hűvösebb, mint az a külső klimatikus tényezőkből következne, 4,5 °C-os. Ez a befoglaló kőzet töredezettségéből, porózus voltából fakadó párolgási felületnövekedésből következik. A barlang alján levő Vidróczki-forrás elnyelődik a törmelékaljzatban, majd 7 órás késéssel megjelenik a felszíni Vándor-forrásban. A barlang élővilágából eddig 18 fajt ismerünk, ezek többsége barlangkedvelő.

A Visegrádi-hegység barlangjairól a főváros közelsége miatt valamivel több előzetes információ volt, mint a többi pseudokarsztos barlangvidékről. Ennek ellenére itt is sikerült a XII. Vulkánspeleológiai Tábor alkalmával 20 eddig

ismeretlen barlangot találni. Így összesen jelenleg 55 barlangról van ismeretünk a hegységből. Az általunk látott barlangok többsége andezitagglomerátumban kőzetmozgás során keletkezett üreg, főként hasadékbarlang, kimállásos és eróziós üreg, illetve álbarlang. Legterjedelmesebb a Vasas-szakadék 5 barlangból álló barlangrendszere /132 m összhosszuságban és 19 m legnagyobb mélységgel/, legérdekesebb pedig a gránátos biotitandezitben szingenetikusan alakult Csódi-hegyi-barlang. A tábor csekély /13 fő/ létszáma miatt nem tudtuk a hegység teljes barlangtani felmérését elvégezni. Jelentős kistájak /Holdvilág-árok, Karolina-árok, Urak asztala stb./ maradtak ki a feldolgozásból, melyeket a következő évben ugyanebbe a hegységbe szervezett tábor során kívánunk feldolgozni.

A Tokaji-hegységben egy egyéb célú kirándulás során sikerült ráakadni a Senyői-barlangra /6/+1,5 m/ egy 12 méteres andezitsziklában, valamint egy "barlanggyanus" forrásszájra, az Élő-völgy forrására. Ez utóbbi feltárást igényel annak eldöntésére, hogy valóban van-e a forrásszáj mögött barlang.

Az Upponyi-hegység Damasa-szakadékában a korábban /Hir János által/ említett két barlangjához további nyolcat volt szerencsénk találni. Ezen üregek mindegyike andezitagglomerátumban csuszamlásos kőzetkaréjleválással alakult tektonikus hasadékbarlang. Méreteiket tekintve a többi hazai vulkánikus kőzetekben keletkezett barlangokhoz hasonlítva, egész tekintélyesek is akadnak köztük, mint az 58 m hosszú, 6 m mély Táncterem-Lepkés-ág, vagy a 23 m hosszú, 19 m mély Mély-szakadék, vagy a 21 m-es Lyukas-hasadék.

Lakossági bejelentés alapján lett megvizsgálva az 1996-ban felszakadt 3 m mély, 1,5 m átmérőjű Hosszi-dülői-löszkut a Bakonyban levő Csehbánya község határában.

17

Jelenleg Magyarországon 661 nem karsztosodó kőzetben keletkezett barlangot tartunk számon. Az ezeket bemutató dolgozat hegységenként, majd kőzetféleségenként táblázatban mutatja be megoszlásukat, majd egy listát közöl a 33 drb. 20 métert meghaladó pszeudokarsztos barlangról.

Megkaptuk Lengyelország pszeudokarsztos barlangjainak legfrissebb listáját. Ezek szerint ott 409 ilyen barlang ismert, melyek közül tizenkettő a 100 m-es hosszat is meghaladja. A legnagyobb a 900 m hosszú, 24 m mély kréta homokkőben képződött Trzech-Kopcachi-barlang.

Csoportélet

Tevékenységünk legjelentősebb részét a 6. Nemzetközi Pszeudokarszt Szimpózium megszervezése és lebonyolítása jelentette. Az igen intenzív elfoglaltságot igénylő előkészítés után végül is 1996. szeptember 19-22. között Galyatetőn került megrendezésre a nem karsztosodó kőzetek barlangjaival és egyéb jelenségeivel foglalkozó kutatók nemzetközi tudományos találkozója. Nyolc ország képviselőjében 32 résztvevője volt a Vulkánszpeleológiai Kollektiva által rendezett szimpóziumnak. Tizenhét előadó tárta megfigyeléseit a hallgatóság elé, valamint hat poszter került bemutatásra. Az előadások témái között szerepelt több /európai, afrikai, dél-amerikai/ pszeudokarsztos vidék bemutatása, különböző nemkarsztos barlangok, illetve felszíni jelenségek genetikájának taglalása, továbbá egy közös magyar-szlovák-román szerzőtrió által összeállított munka a Kárpátok belső vulkáni ivének mintegy 2.000 nemkarsztos barlangjáról. Esténként pedig kötetlen formában sokan adtak számot dia- és videobemutatók segítségével legutóbbi kutatásaikról. A hagyományoknak megfelelően a szimpóziumhoz kirándulás is kapcsolódott. A résztvevők kemény barlangi túra

során ismerkedtek meg hazánk legnagyobb vulkánikus kőzetben levő barlangjával, a Csörgő-lyukkal, de volt alaklom néhány kisebb gázhólyag és tektonikus barlang megszemlélésére is. A szimpózium záróülésén élénk, de lezáratlan vita volt a "pseudokarszt" fogalmáról. Aztán határozatokat vitattunk meg és fogadtunk el, melyeket javaslat formájában levélben terjesztettünk az UIS Titkársága, a XII. Nemzetközi Szpeleológiai Kongresszus Szervezőbizottsága elé. A 6. Nemzetközi Pseudokarszt Szimpózium megrendezésében, témáiban, színvonalában és anyagilag is igen sikeres volt, amit a résztvevők őszinte gratulációi és a számos sajtóbeszámoló is tanusít. A szimpóziumhoz kapcsolódóan saját kiadásban megjelentettünk egy naptárt, egy "Kirándulásvezető" füzetet és szerkesztés alatt van egy eseményeket és referátumokat tartalmazó kötet.

Kronológiai rendben beszámolunk a Kámori Táborról, a Regionális Természetvédelmi és Környezeti Nevelési Konferenciáról, a pilisszentkereszti Barlangnapokról, a XII. Vulkánszpeleológiai Táborról, Pula újratelepítésének 250. évfordulójának eseményeiről, a badacsonylábdihegyi Barlangkutatók Szakmai Találkozójáról – melyeken tevékenységünkkel, írásainkkal, illetve előadásainkkal vettünk részt.

Sikerrel szerepeltünk az MKBT Cholnoky-pályázatán, illetve a KTM Természetvédelmi Hivatalának "Természeti értékek feltárása" pályázatán. Tartottunk hat előadást és megjelentettünk hat szakcikket.

3.

F E L T Á R Ó É S B A R L A N G V É D E M I
T E V É K E N Y S É G

FELTÁRÁS A KÁMORI-SZIKLAHASADÉKBAN

Az előző évi barlangkataszterezésünk során többek közt megállapítottuk, hogy a Börzsönyben, a Diósjenő határában levő egykori Kámor-vár déli peremén nyíló barlang, a Kámori-sziklahasadék feltárása különösen kecsegtetőnek tűnik. A jelenleg megszemlélhető hasadékbarlang ki-kilyukadt álfeneke, melyeken keresztül jelentős bélytségbe lehet követ leejteni, valamint MOCSÁRY Lajos /1820/ leírása Sztregovai János 25 öl mélységbe való leereszkedéséről, a várhoz és barlangjához fűződő számos legenda biztatónak ígérte a vállalkozást.

Hasonló gondolatok motiválhatták a váci Naszály Barlangkutató Csoportot is – sőt ők függetlenebbek voltak, mert mire mi kutatási engedélyt kívántunk kérni, addigra ők már meg is kapták ugyanerre a barlangra. Ezek után jegjobb lehetőségként csatlakoztunk a naszályosokhoz a kámori "atrakció" végrehajtásában.

1996. április 27-28-ára vonultunk fel a Kámorhoz. Fő cél a Kámori-sziklahasadékban bontással való továbbjutás volt, ami sajnos nem igazán sikerült. Hozzávetőleg mintegy 1 m³ köves törmelékkel távolítottunk el a barlang álfenekes aljából és a bejárattal szemközti homlokrészből. A bontás során régészeti lelet nem került elő. A korábbi állapothoz képest a barlang térfogata ugyan megnőtt, de az álfenek szintje alá kerülni nem sikerült, ugyanis itt a két szálkőből álló oldalfal oly közel van egymáshoz, hogy a vödör nem fér el köztük. Abba is hagytuk a bontást, mondván, hogy egy következő alkalommal másféle technológiával folytatjuk azt. Később értesültünk, hogy a váciak önállóan kivonultak /végül is nekik volt enge-

délyük hozzá/ és kellő körültekintés híján a bejárattal szemközti homlokfalból egy nagyobb követ és jelentős mennyiségű törmelékot omlasztottak az egyre inkább kitisztuló feküfelőli hasadékaknába.

Április végi ottlétünkön radiomagnetoesztéziásan átvizsgáltuk az egykori vár területét a hasadék nyomvonalának kiderítése érdekében. Ennek eredménye biztatóbb, mint amire számítottunk. A meglévő barlangban mutatkozó hasadék folytatódik kb. 330° irányba egészen a vármaradvány tulsó /északi/ pereméig, mintegy 30 m-t. Aztán erre nagyjából derékszögben egy kereszt-hasadék is kimutatható a csúcsponttól néhány méterrel északabbra. Ennek hossza mindkét irányban tulmegy a várrom peremén. A várrom keleti permén egy sziklalépcső feltárásában ez látszik is. Ahol a két törés keresztezi egymást, ott egy berogyás mutatkozik a felszinen. Meglátásunk az, hogy e berogyás déli peremén is érdemes lenne egy kutatóaknát mélyíteni. Ez minden valószínűséggel a barlang fő hasadékára lyukadna. Meglehet, hogy itt kevesebb a törmelék, szélesebb a repedés és így egyszerűbb lesz a hasadék mélyzónájába lejutni.

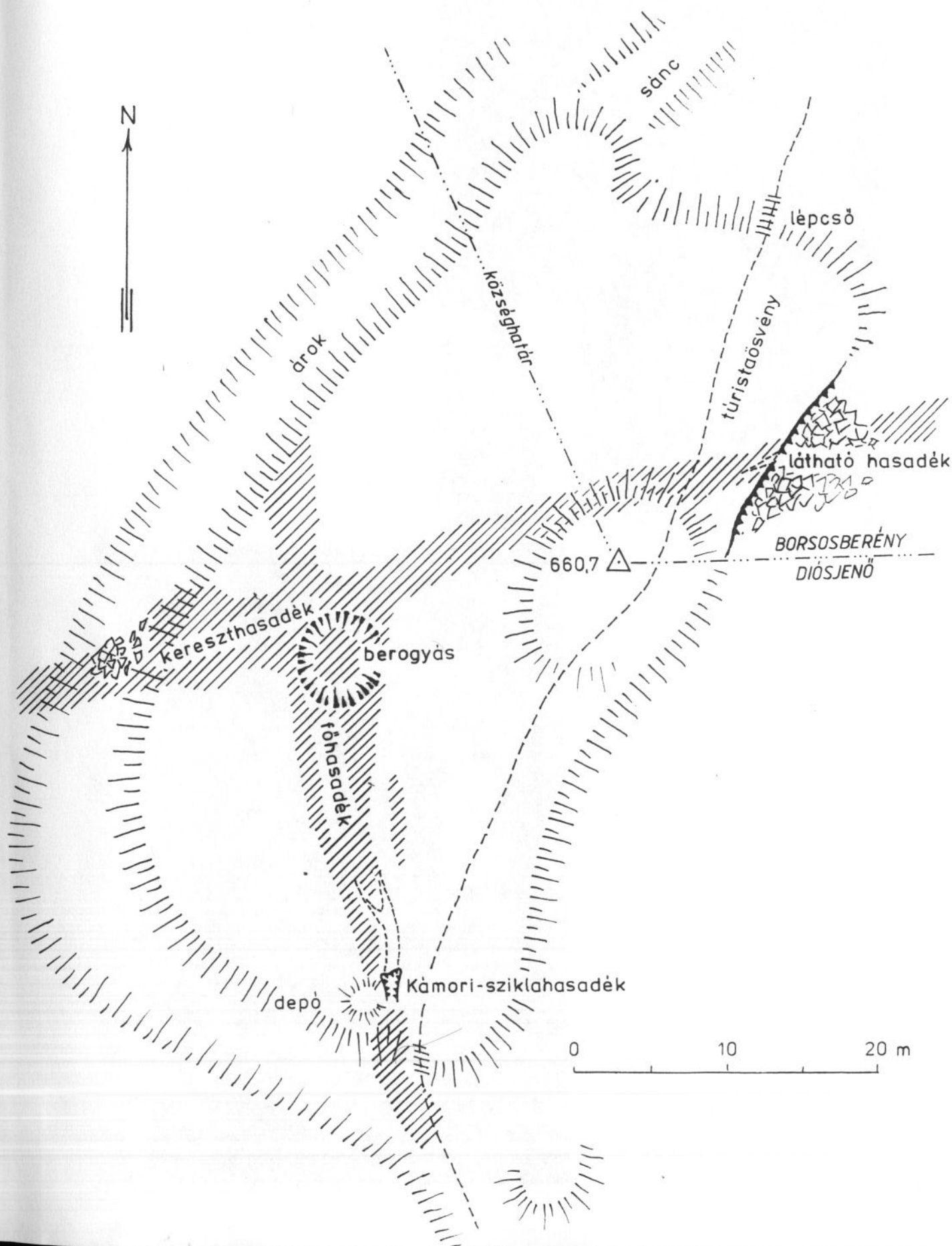
A mult évi kataszterezésünk során, az akkor használt fényképezőgép sajnálatos hibája miatt nem sikerültek a felvételek a Kámor barlangjairól. Most eme hiányosságokat pótoltuk.

I r o d a l o m

- ESZTERHÁS-GYURMAN /1995/: A Börzsöny barlangjai - kézirat a Vulkánszpeleológiai Kollektiva Évkönyvében az MKBT és a BI adattára, Budapest p. 91-222
- MOCSÁRY L./1820/: Nemes Nógrád Vármegyének Históriái, Geológiai és Statisztikai Esmertetése - Pesten, Petrózai Trottnér Mátyás betüivel III. köt. p. 19.
- NOVÁK-SÁNDORFI-MIKLÓS /1979/: A Börzsöny-hegység őskori és középkori várai - Akadémiai Kiadó Budapest p. 24-25.
- OZORAY Gy./1958/: Börzsönyi üregek - Karszt- és Barlangkutató Tájékoztató, Budapest p. 22.
- PÁPA M./1943/: Barlangok romantikája - Barlangvilág XIII. köt. 1-2. füzet Budapest p. 1-23
- SZATHMÁRI /1982/: Börzsöny, Cserhát utikalauz - Sport Kiadó, Budapest p. 64 és 237
- VÉGH J./1994/: Diósjenő - Nógrád Megye Települései sorozat 5. kötete, Mikszáth Kiadó Horpács p. 46-48

KÁMORVÁR HASADÉKRENDSZERE

Felmérte és szerkesztette Eszterhás István 1996-ban

A Kámori-sziklahasadék
bontás közben /E.I./

A Kámori-sziklahasadékhoz
sok legenda fűződik /E.I./

K Á M O R

Bivakhellyé alakított természetes sziklaeresz a
Hugó-villa /E.I./

A Kámori-rókalyuk bejárata /E.I./

K Á M O R

A gázkifuvással keletkezett Kámori-róka bejáratközeli csöve /E.I./

A Kámori-róka második szakaszában ásványképződmények is vannak /E.I./

K Á M O R

A Kurta-bérci-üreg
kicsiny kőfüle /E.I./

A Csepegő-kői-barlang
a Kámor legnagyobb
ürege /E.I./

K Á M O R

A Csepegő-kői-barlang előterében törmelékputot
halmozott össze az alkalmanként lefutó viz /E.I./

A Csepegő-kői-barlang
csarnoka /E.I./

4.

T U D O M Á N Y O S M U N K Á K

Václav FURMÁNEK

TOVÁBBI BIZONYÍTÉKOK A PSZEUDOKARSZTBARLANGOK ŐSKORI

HASZNÁLATÁRÓL

A barlangok lakottsága nem tarozik az emberek letelepedésre irányuló tevékenységének feldolgozott jelenségeihez. A szlovákiai barlangok már a korai kőkorbán lakottak voltak, azokat a korai agrokommunák védelmül és menedékhelyként használták. Akkoriban Közép-Európa éghajlata valamivel melegebb és csapadékosabb volt. A szlovákiai barlangok különösen sűrűn lakottak voltak a Szlovák Karszton a neolitikumban a bükki kultúra idején /az i.e. 5. és 4. évezredének fordulóján/, majd a fiatalabb és későbbi bronzkorbán, a kyjaticei kultúra népessége idején /i.e. 1100-800/.

Az esetek többségében a mészkőben keletkezett barlangokat használták. Mivel a barlangok mennyisége más geológiai környezetben kevesebb, ezért a lakott nemkarsztos barlangok száma is kevesebb. Ezeknek egyik csoportját az ún. Pszeudokarsztbarlangok alkotják.

Már a 19. század közepén nyilvántartottak adatokat a pszeudokarsztbarlangok lakottságáról, illetve felhasználásáról. Ennek klasszikus példája a Pogányvár /Pohansky hrad/ pszeudokarsztbarlangjaiban NYÁRY /1870/ által feltárt emberi jelenlét Óbásta /Stará Bašta/ község határában. Ezt a tényt megerősítette több tudományág képviselőinek együttes vizsgálata 1994-ben, amely meggyőzően kimutatta, hogy az itteni pszeudokarsztbarlangok bonyolult rendszereit használták az aenolitikumban, a bronz- és jégkorbán, valamint a középkorbán is /FURMÁNEK 1995/.

A pogányvári barlangok speleológiai vizsgálata során feltárt adatok, az ott előkerült cseréptöredékek kiértékelése arra a megfontolásra ösztönzött, hogy ezeken kívül további tartózkodásra alkalmas pszeudokarsztbarlangokat keressünk, amelyek analóg helyzetben vannak az óbásti Pogányvár geológiai helyzetével. Egy hasonló lelőhely mutatkozott a Béna-hegyen /Belinská hora/ is, a Losinc /Lucenec/ környéki Béna /Belina/ község határában.

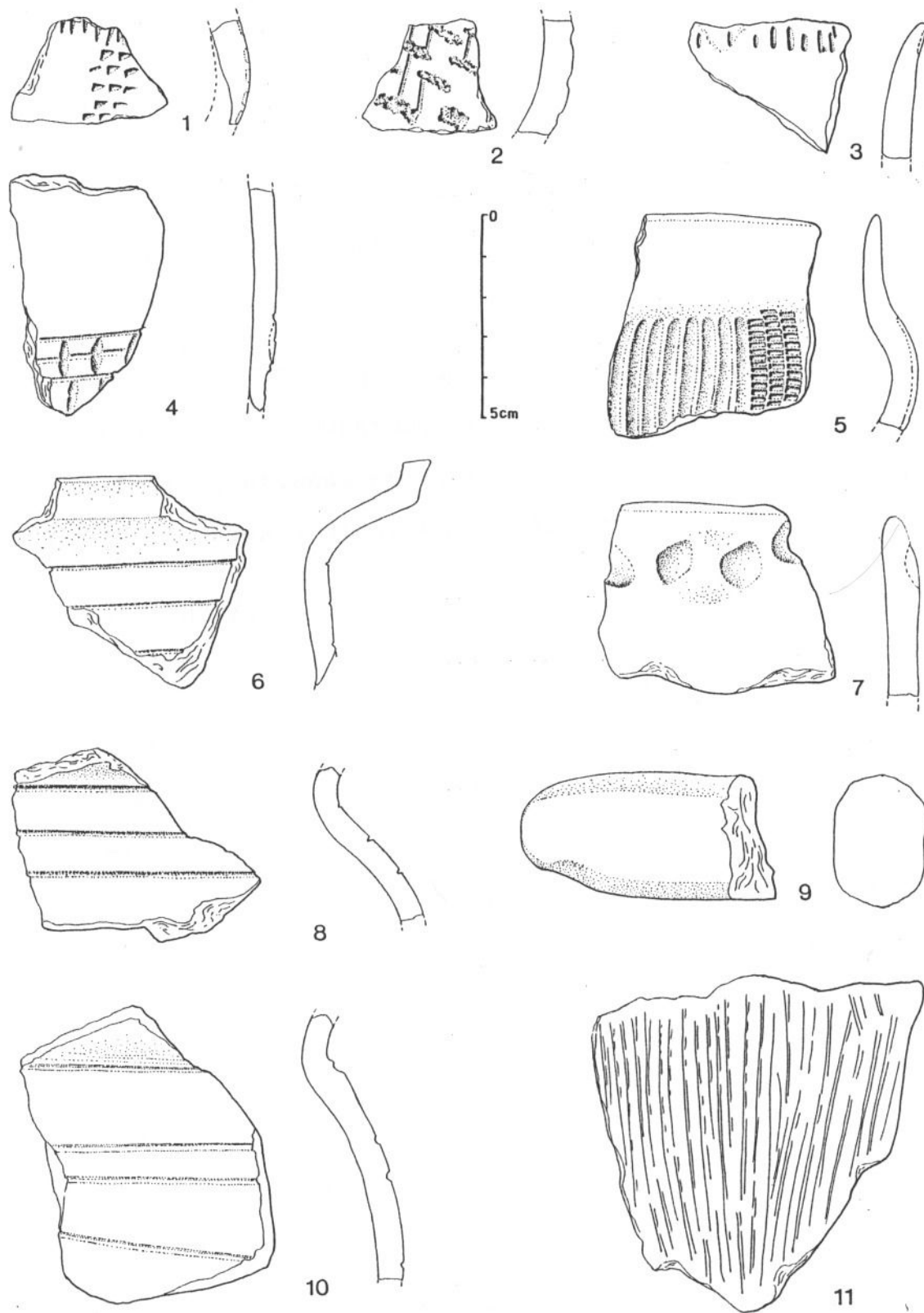
Már 1969 és 1974 között, a Ragyolcon /Radzovce/ levő pilinyi és kyjaticei kultúra hamvasztásos sírhelyeinek szisztematikus archeológiai vizsgálata idején /FURMÁNEK 1990/ néhány helybéli polgár segítsége nyomán találtunk a Béna-hegy déli oldalán levő Monorszapusztán /Monasa/ a mállásnak indult bazaltgörgöttegek között kerámiatöredékeket, amelyek a fiatalabb és a későbbi bronzkorból származtak. Megállapítást nyert, hogy ezek a Monorsza-patak völgyében lakó és a közeli sírhelyen temetkező, a kyjaticei kultúra köréhez tartozó emberek egyik menedékhelyének maradványa.

A szerző 1995-ös egyik előadásán a Cserhádi Tájvédelmi Körzet /CHKO Cerová vrchovina/ munkatársa, Dr. Gaál L. barlangkutató felhívta a figyelmet arra, hogy reális lehetősége van pszeudokarsztos barlangok létezésének a Béna-hegy csucsrégiójában. A feltételezés valósnak bizonyult, mert Gaál és munkatársai összesen négy pszeudokarsztbarlangot tártak fel az említett helyen. Az azokba való behatolás viszont rendkívül nehéz volt és a morfológiai viszonyai sem tették alkalmassá lakhelyként való használatra. Mégis ez vált a benne talált őskori és középkori kerámiák miatt az un. "Barázdált cserepek barlangja"-'vá /l. ábra/

A feltárt őskori cserepek /1. ábra 1-5, 7, 9, 11/ a késői kőkorszakot lezáró fázisból származnak /az i.e. 3. évezrednek második fele/ és hasonlítanak azokhoz a leletekhez, amelyeket a Béna-hegyhez viszonylag közeli telepen /Siatorská Bukoviná-n és Sid-en/ tártak fel /OZDÁNI 1989/.

A Béna-hegyről ujonnan megismert pszeudokarsztbarlangok kerámiaanyagának időbeli besorolása nem jelentett problémát. Igényes viszont a dolgoknak a megmagyarázása, miért éppen itt, ezen a nehezen hozzáférhető helyen tartózkodott az akkori hazai őslakosság? Bár a pszeudokarsztbarlangok kultikus funkciói nem egészen ismertek, az viszont látszik, hogy az emberek jelenléte itt prózai dolgokra vezethető vissza. Ez bizonyára a helyi lakosság menedékhelye lehetett, amely védelmet nyújtott a keleti nomád népcsoport rablótámadásai ellen, kik ez időben a Kárpát-medence és azt környező vidékek lakosságát sújtották.

Az ujonnan feltárt ismeretek rendkívül érdekese adatakat szolgáltatnak az archeológia számára, de fölöttébb fontosak a szpeleológiai gyakorlat módszertana felé is. Amely tudnillik abban is megmutatkozik, hogy az őskori emberek nyoma ott is kimutatható, ahol ezek a ma élő emberek szemszögéből nézve abszolút logikátlanak tűnnek.

Kerámiatöredékek a béna-hegyi "Barázdált cserepek barlangjából"

I r o d a l o m

- FURMÁNEK, V./1990/: Radzovec. Osada ľudu popolnicovych polí
Bratislava
- FURMÁNEK, V./1995/: Komplexe archäologische Erkundung von
Pohanský hrad oberhalb von Stará Bašta. In: Proceedings
of International Working Meeting Preserving of Pseudo-
karst Caves - Rimavská Sobota, Salgótarján p.33-45
- NYÁRY J./1870/: Az ó-básti Pogányvár. In: Századok 1869.
Pest p. 97-101
- OŽDÁNI, O./1989/: Neskorá doba kamenná - eneolit. In: Novohrad
Reginálna vlastivedá monografia 2/1 Dejiny. Martin
p. 35-46

5.

D O K U M E N T Á C I Ó S M U N K Á K

C S Ö R G Ő - L Y U K

Magyarország legnagyobb nemkarsztos barlangja a Mátrában levő Csörgő-lyuk. Felmért hossza 370 m, mélysége 30 m. A barlang riódácittufában kőzetcsuszamlással és feltorlódással leletkezett. A nehezen járható barlang befoglaló kőzete, genetikai, hidrológiai és biológiai értékei miatt fokozott védelmet élvez.

— x —

A Csörgő-lyuk a Nyugati-Mátra legimpozánsabb hegyének, a 789 m magas Ágasvárnak a déli oldalában, kevéssel a hegylábi Vándor-forrás felett van. A hegy tulajdonképpen egy sztratovulkán romja. Tetejét a Turi család tulajdonában levő, mára már csaknem elpusztult vár koronázta. Alapját eocén és oligocén kori agyagmárga és homokkő alkotja. Ezen a mátrai vulkanizmus első szakaszából /középső miocén kárpáti emelet/ származó nagy karbonáttartalmu /2-10 %/ rétegzett andezittufa, majd egy sajátos hipovulkanit, a glaukonitos, szeladonitos andezit található. E rétegeken nyugszik az a kb. 50 m vastagságú, a vulkanizmus második fázisából származó riódácittufa, amelyben a Csörgő-lyuk is kialakult. A csucsrégiót pedig nagyobb részben bronzitos piroxénandezit alkotja /ESZTERHÁS 1990/.

A barlang Mátraszentimre község területén van. Utcai gépjárművel csak száraz időben érdemes megközelíteni az Ágasvári turistaházig erdei dózeruton. A turistaház egyébként a jelzett turistautak egyik csomópontja. Innen a barlang a Vándor-forrás felé vezető piros jelzés mentén /kb. 400 m/,

majd az ebből kiágazó /kb. 100 m-es/ piros omega jelzéssel gyalog közelíthető meg. A barlang vasráccsal zárt bejárata 539 m tengerszint feletti magasságban egy kisebb sziklacsoportból nyílik.

Ismertségének kezdete a múlt homályába vész. A környéken tudni vélik, hogy az ágasvári erődítmény kazamátája a barlang – aztán, hogy Vidróczki Márton, a hírhedt mátrai betyár a barlang forrásánál itatta lovát és a barlangi tóra még csónakot is ácsoltatott. Az viszont bizonyos, hogy az 1900-as évek elején Némethi Kálmán személyében még remetéje is volt a barlangnak /MANGA 1990/.

Első tudományos megismerése és leírása SZABÓ Józseftől /1871/, a híres geológustól származik. Ő 1869 májusában egy helybéliekből és fővárosiakból álló expedíciót vezetett a Csörgő-lyuk megismerésére. Az expedíció eredményeképpen kitűnő geológiai és genetikai leírást adott a barlangról. 1952-ben LEÉL-ÓSSY, majd 1953-ban SZÉKELY jelentetett meg tudományos igényű dolgozatot az akkor 139 m hosszúnak ismert barlangról. 1977-ben kiemelt jelentőségű barlanggá minősítette az Országos Természetvédelmi Hivatal és ekkor az 5230/1 kataszteri számot kapta. 1982-ben Kárpát J. készítette térképet a barlang általa ismert 230 m-es szakaszáról. 1983 és '88 között a Salgótarjáni Hegymászó Club Barlangász Szekciója /Buda László és Manga Mihály vezetésével/ jelentős feltárási eredményeket ért el a barlangban, mintegy 150 m-rel megnövelve annak hosszát. 1990-ben a Vulkánszpeleológiai Kollektiva /Eszterhás István vezetésével/ elkészítette a barlang azóta is legteljesebb térképét, amely már 370 m hosszúságban és közel 30 m mélységben mutatja be az üregrendszert, továbbá tisztázták a barlangi Vidróczki-forrás

és a felszíni Vándor-forrás összefüggését és leírtak a barlangból 18 állatfajt.

A Csörgő-lyuk un. atektonikus keletkezésű barlang. Az atektonikus barlangok a lejtőn mozgó nagyméretű kőzetaryabokban létrejött üregek, melyeknek természetesen több genotipusuk van. A Csörgő-lyuk az atektonikus barlangok feltorlódással keletkezett típusába tartozik. Már SZABÓ /1871/ pontosan és plasztikusan fogalmazta meg keletkezését. "Az egész réteggomplex lassu, de folyamatos csuszamlásban van a völgy mélye felé, ezen tömegmozgás következtében a rétegek összetöredezték, s a darabok egymás felett különböző sebességben mozogván, torlódásokat idéztek elő." A barlang ilyen csuszamlásos, torlódásos alakulása napjainkban is tart. Változásokat, omlásokat szinte évről-évre megfigyelhetünk az üregrendszerben. A kőzetaryabok hozzávetőleg délkelet felé csuszának az átlagosan 20° -os lejtőn, így a barlangot meghatározó folyosók az északkelet-délnyugat irányu csapásvonallal párhuzamosak. Az eróziós barlangképződésnek a Csörgő-lyuk esetében csak alárendelt szerepe van. A legmélyebb részeken, a Denevér-teremben és a Vidróczki-forrásnál folyó és pangó vizek jóformán csak a porrá aprózódott kőzettörmelékét mossák ki.

A barlangnak egyetlen bejárata van és csak ezen át juthatunk be a bonyolult térhálózatu labirintusba. Főfolyosóinak, termeinek többsége északkelet-délnyugati irányultságú és délkelet felé egyre mélyülő. A kisebb összekötőfolyosók függőlegesek, vagy közel észak-déli irányúak. A barlang járatainak felmért hossza 370,00 m, legmélyebb pontja 29,60 m. Azonban nagyon valószínű, hogy az említett méreteknél nagyobb az üregrendszer. Szerencsés helyen néhány kő elmozdításával - ha az nem idézne elő omlást - bizonyára újabb folyosókba lehet be-

jutni, mint azt az 1986-87-es feltárások is bizonyították.

A barlang bejárását a kialakult és praktikus gyakorlat szerint un. "szakaszok" és "körjáratok" megtételével valósíthatjuk meg /MANGA 1990/.

"A Bejárati szakasz" nagyjából 30 m és a bejárat kutgyűrűjétől a Nagy-teremig tart. Ez eleinte lankás, guggolva járható folyosó, majd egy 5 m mély, lefelé táguló kürtőben, az un. Tölcsér-ben folytatódik, hogy aztán ismét lankás kuszójáraton át vezessen a Nagy-terembe, mely 13 m-es mélységben van és mérete 8 x 4 x 5 m. /A Nagy-terem még két további járaton is megközelíthető a Tölcsér aljától./ A kissé megnyult formájú Nagy-terem oldalfalait, mennyezetét nagy sima, graffitikkal telerajzot kőfelületek határolják, alját kötörmelék és kötömbök alkotják. Fő látványossága a "Hajóorr" nevű sziklaképződmény. A Nagy-terem északkeleti végéből, illetve aljának kötömbök közötti réseiből indulnak a további részek felé a körjáratok.

"Az 1. Körjárat" a Nagy-terem északkeleti végéből, a Terasz alól indul. Ez több északkelet felé tartó egymással párhuzamos, nagyjából szűk járatból, valamint az ezeket összekötő ferde és függőleges kürtőkből áll. Teljes hossza kb. 90 m, de ha nem kuszunk be minden vakjáratba és nem megyünk le a Pokol-nak nevezett alsó szintre, úgy egy 35-40 m-es turával visszaérkezhetünk a Nagy-terembe.

"A 2. Körjárat" a Nagy-terem déli sarkából viszonylag tágas folyosóval indul kelet-északkelet felé és a 15 m-es mélységben levő 10 x 5 x 2 m nagyságu Ferde-terembe torkollik. A Ferde-terem aljára leereszkedve tovább csuszhatunk egy alsóbb szinten immár visszafelé, párhuzamosan az előbbi folyosó-

val a Csuszdán, majd egy szűk folyosón a József-terembe és innen kemény mászással föl a Nagy-terem alatti omladékzónába , végül a Nagy-terembe. Ez az út mintegy 60 m-es, de minden elágazásával, mellékágával együtt 110 m.

"Az M-rendszer" nagyjából 60 m-es szakaszába a Ferde-terem aljából két helyen is be lehet jutni a rendkívül szűk réseken. A bevezető szűk folyosók egy nehezen járható törmelékzónába vezetnek, melynek két kiöblösödése van, előbb az F-terem, majd a Trapéz-terem /ez utóbbi néhány éve beomlott/. A nehezen és csak vékony testalkatúak számára járható szakaszban van a barlang egyik nevezetessége, a "Szuper kocka". Ez egy különálló, meglehetősen szabályos kb. 8 m élhosszusú kockaalaku kőtömb.

"A 3. Körjárat" a Nagy-terem aljának kőhalmaza közti résekből indul a barlang legmélyebb része felé. Ez a mintegy 80 m összhosszusú járat felső zónája kőtömbök közti labirintus, az un. Giliszta-járatok. Kürtőkön és éles fordulókon, kuszva járható folyosókon juthatunk le a barlang legmélyebb pontjához, a Denevér-terembe, mely a 27-29 m-es mélységben van és mérete 8 x 3 x 4 m. A Denevér-terem alját időszakonként tó foglalja el. Belőle több vakfolyosó is indul, köztük az a közel nyugatra tartó 5 m hosszú, szűk, alacsony járat, melynek a végében található a Vidróczki-forrás. A sziklafal repedéséből sziszegve szivárgó víz elnyelődik a folyosó végének törmelékében, de nagy vízhozam idején ez a forrás szokta feltölteni a Denevér-terem időszakos tavát.

A barlang alsó szintjén lévő Vidróczki-forrás vize az Ágasvár déli lábánál fakadó Vándor-forrásban jelenik meg. Ezt 1990-ben vízfestési kísérlettel sikerült bizonyítani. A Vidróczki-forrás fluoreszceinnel festett vize 7 óra múlva

színezte el a 8 m-rel mélyebben és 180 m-rel messzebb levő Vándor-forrást. A Vándor-forrás azonban máshonnan is kap vizet, amit az is mutat, hogy vízhozama 10-15 liter/perc és hőmérséklete 9°C , míg a Vidróczki-forrásé csak 1 liter/perc hozam mellett $4,3^{\circ}\text{C}$.

A Csörgő-lyuk léghőmérséklete hűvösebb, mint azt a külső klimatikus adatok indokolnák. A felső /kb. 10 m mélységig terjedő/ zóna hőmérséklete még megfelel a legtöbb magyarországi barlang átlagának: $11,3^{\circ}\text{C}$ /nyáron/, de lejjebb már lényegesen alacsonyabb, a Denevér-teremben $4,5^{\circ}\text{C}$. Ennek az a magyarázata, hogy a barlang egy porózus és darabokra töredezett kőzetben van, ami a kőzetfelületet lényegesen megnöveli. A tél után sokáig jeges törmelék között áramlik a levegő a barlangba, ami a nedves és viszonylag nagy kőzetfelületen jelentkező megnövekedett párolgás miatt nem is tud igazán felmelegedni. A nagy felületen történő párolgás hőelvonó hatása a mélyzónában egész éven át érvényesül és a 4°C hőmérséklet körül találja meg egyensúlyát.

A barlang élővilágából eddig 18 állatfaj jelenlétét tapasztaltuk részben csapdázással, részben észleléssel. Elterjedtek a barlangban a pecebogarak /*Choleva agilis*/, az árnyéklegyek /*Sciara ofenkaulis*/, a lepkék, különösen a kutyabenge araszó /*Triphosa dubitata*/, a vörös csipkés-bagolypille /*Scoliopteryx libatrix*/, a nappali pávaszem /*Inachis io*/, de előfordulnak a patkósorru denevérek /*Rhinolophus hipposiderrus* et *Rh. euryale*/ is. E barlang élővilágának összetételénél is megfigyelhetjük azt a sajátosságot, hogy a lepkék aránya többszöröse /itt 32 %/ a karsztbarlangoknál tapasztaltaknak /ahol csak 5-6 %/.

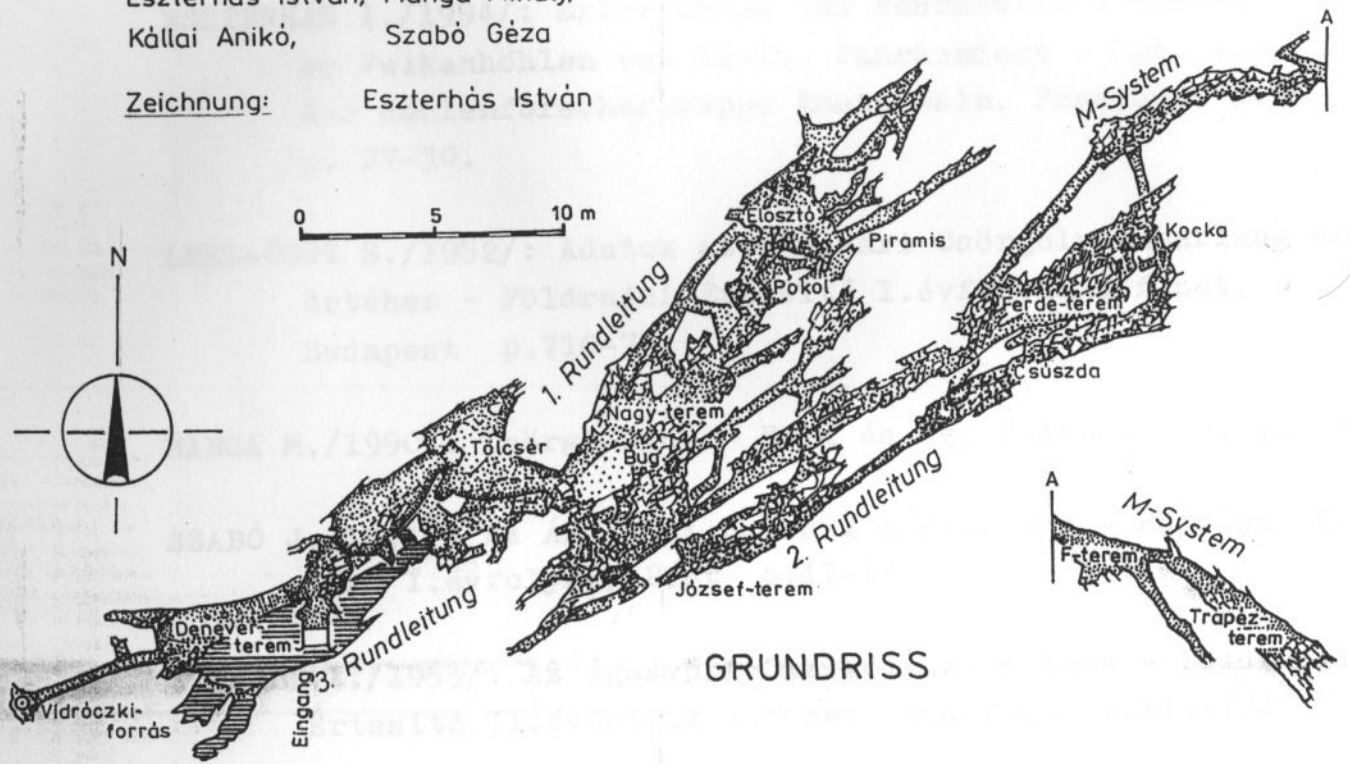
A Csörgő-lyuk kivételes helyet foglal el Magyarország barlangjai között: A vulkánikus kőzetekben lévőek közül a legnagyobb, csuszamlásos keletkezése ritkaságszámba megy, klimatológiai, hidrológiai, biológiai jellemzői sem mindennaposak, fantasztikus legendák kapcsolódnak hozzá, ugyanakkor komoly teljesítményeket igénylő turahely is. A barlang a kutatás számára még számos további lehetőséget kínál és megvan a lehetősége annak, hogy a barlangok között elfoglalt kivételes helyét újabb tudományos ismervekkel gazdagítsa.

MÁTRASZENTIMRE, ÁGASVÁR CSÖRGŐ - LYUK

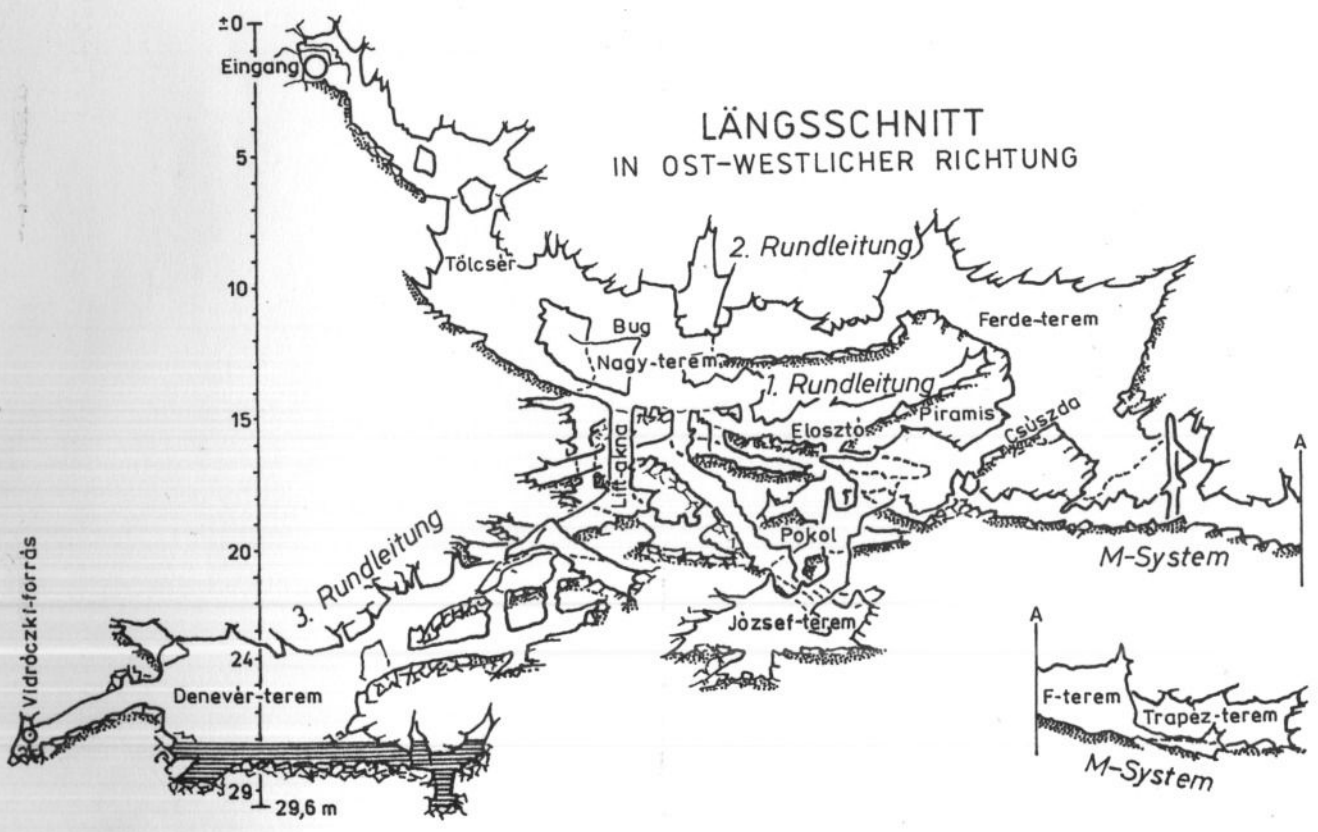
Vermessung: 10-14. 07. 1990.
 Buda László, Kállai Zoltán,
 Dezső József, Makra Gusztáv,
 Eszterhás István, Manga Mihály,
 Kállai Anikó, Szabó Géza

Zeichnung: Eszterhás István

Katasternummer: 5230/1
 Gestein: Rhyodazituff
 Gesamtlänge: 370,00 m
 Höhle tiefe: 29,60 m

GRUNDRISS

LÄNGSSCHNITT
IN OST-WESTLICHER RICHTUNG

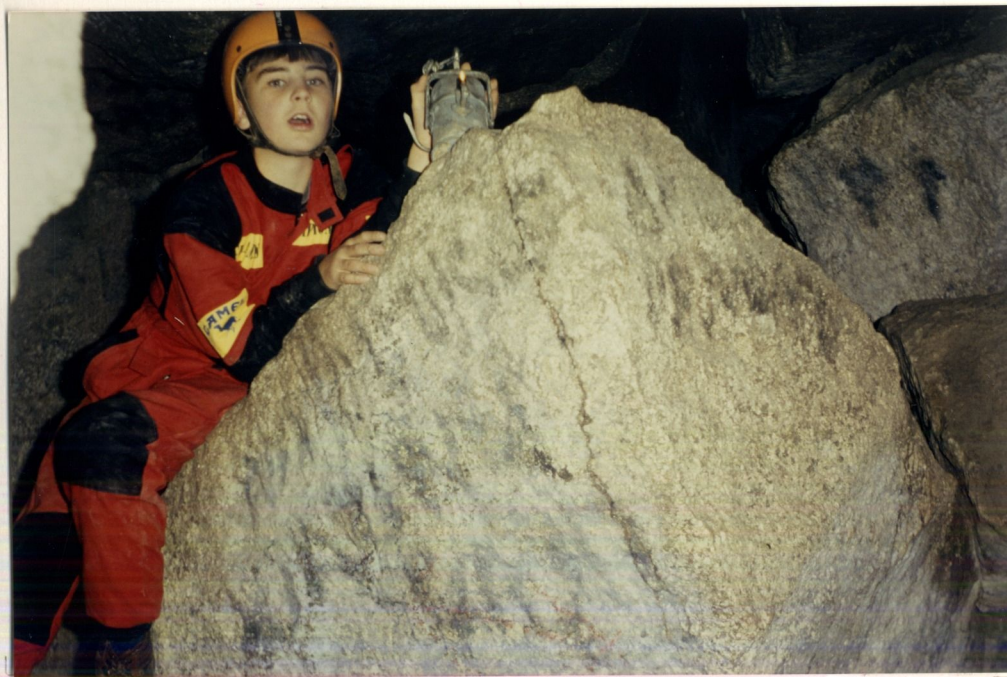
VÁLOGATOTT IRODALOM

- ESZTERHÁS I./1990/: A Nyugati-Máttra barlangjai - kézirat a KTM Barlangtani Intézetében és a Bükk Nemzeti Parkban, Budapest - Eger
- ESZTERHÁS I./1994/: Erforschung und Beschreibung der ungarischen Vulkanhöhlen vom 16-19. Jahrhundert - Jahresbericht der Höhlenforscherguppe Rhein-Main, Frankfurt a.M. p. 27-30.
- LEÉL-ÓSSY S./1952/: Adatok az ágasvári Csörgőlyuk-barlang eredetéhez - Földrajzi Értesítő I.évfolyam 4.füzet, Budapest p.710-711
- MANGA M./1990/: Csörgő-lyuk - Föld és Ég, Budapest p. 116-118
- SZABÓ J./1871/: Az Ágasvári barlang a Mátrában - Földtani Köz-
löny I.évfolyam, Pest p.11-12
- SZÉKELY A./1953/: Az ágasvári Csörgőlyuk-barlang - Földrajzi
Értesítő II.évfolyam 1.füzet, Budapest p.114-124

CSÖRGŐ-LYUK

A barlang bejárata /M.M./

A Nagy-terem jellegzetes alakulata a "Hajóorr"
/E.I./

CSÖRGŐ-LYUK

Az 1-es Körjárat végét aknák tagolják /M.M./

A 2-es Körjárat viszonylag könnyen járható /M.M./

CSÖRGŐ-LYUK

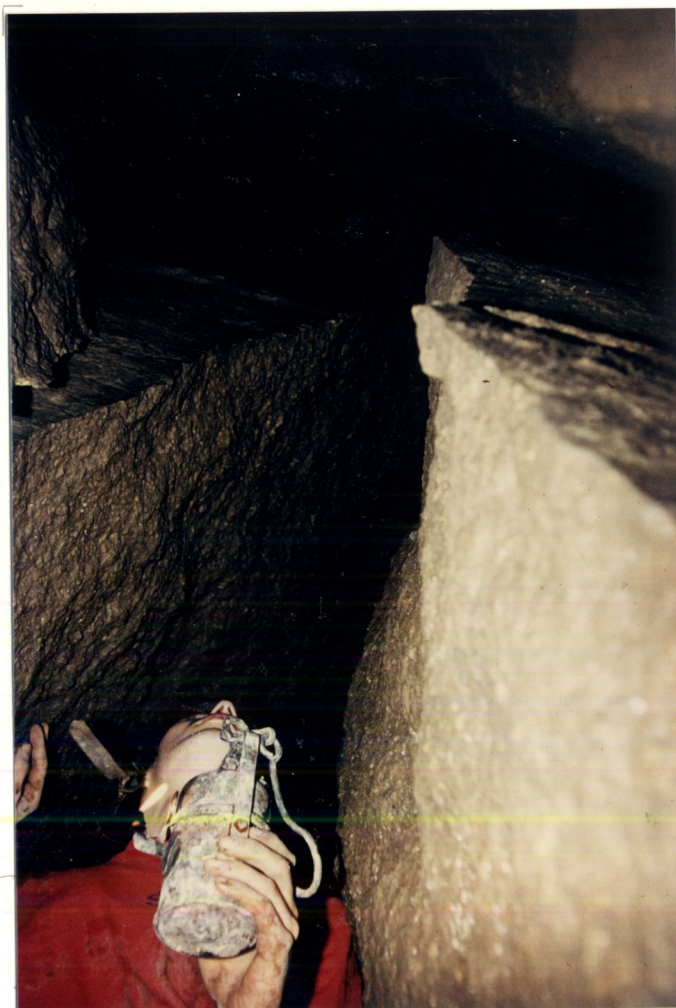

A Nagy-teremből indul a mélyzónába a 3-as Körjárat /M.M./

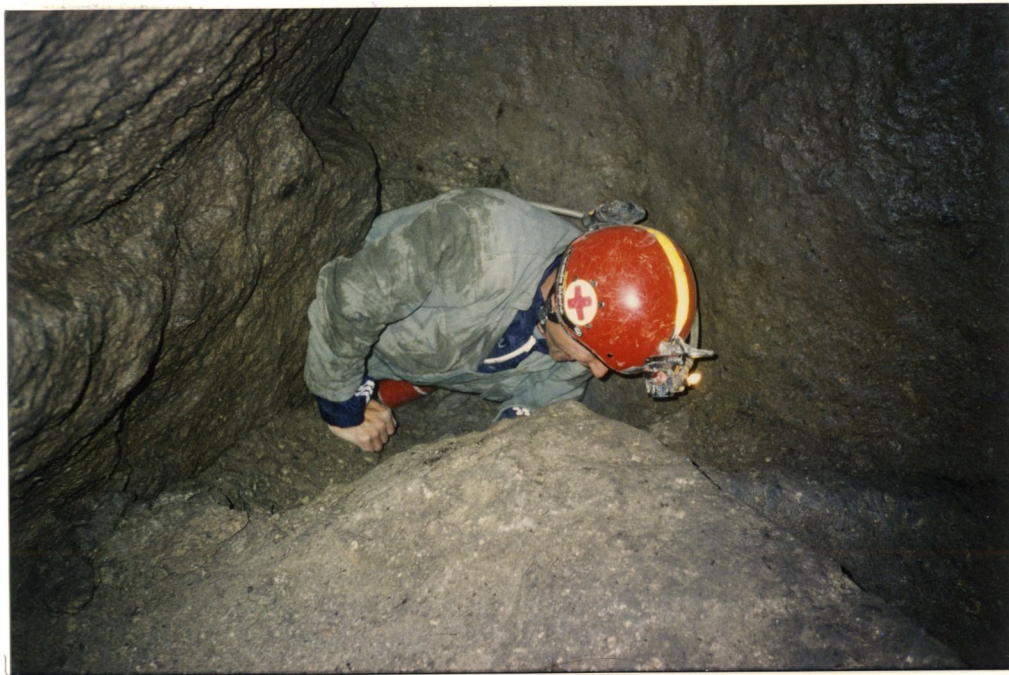
A "Dupla derékszög" is emlékezetes hely /M.M./

Az M-rendszer Kockához vezető "folyosója" /M.M./

A barlang egyik nevezetessége a 8 m élhosszúságú "Kocka" /B.L./

CSÖRGŐ-LYUK

Az M-rendszer a legnehezebb szakasza a barlangnak
/M.M./

A barlangban gyakran találkozhatunk foltos szalamandrával /B.L./

Eszterhás István
Szabó Géza
Szilvay Péter
Tinn József

A VISEGRÁDI-HEGYSÉG BARLANGJAI

R É S Z T A R T A L O M J E G Y Z É K

	oldal
Eszterhás: A Visegrádi-hegység földrajzi helyzete	52
Eszterhás: A Visegrádi-hegység földtani fejlődése	54
Eszterhás: A Visegrádi-hegység üregeinek szpeleogenezise	56
Eszterhás: Adatok a Visegrádi-hegység barlangjainak kutatástörténetéhez	58
Eszterhás: A XII. Vulkánszpeleológiai Tábor tevékenysége	62
Eszterhás: A Visegrádi-hegység barlangjai /lista/	64
Eszterhás - Szilvay: Dömös barlangjai	68
Eszterhás: Dunabogdány barlangja	81
Szilvay: Esztergom vulkanikus barlangjai	85
Szilvay - Tinn: Pilisszentkereszt vulkanikus barlangjai	95
Eszterhás - Tinn: Pomáz vulkanikus barlangjai	104
Eszterhás - Szabó - Szilvay - Tinn: Szentendre barlangjai	118
Tinn: Tahi barlangja	135
Szabó: Visegrád barlangjai	138
- Irodalom	144
- Fényképek	147

A VISEGRÁDI-HEGYSÉG FÖLDRAJZI HELYZETE

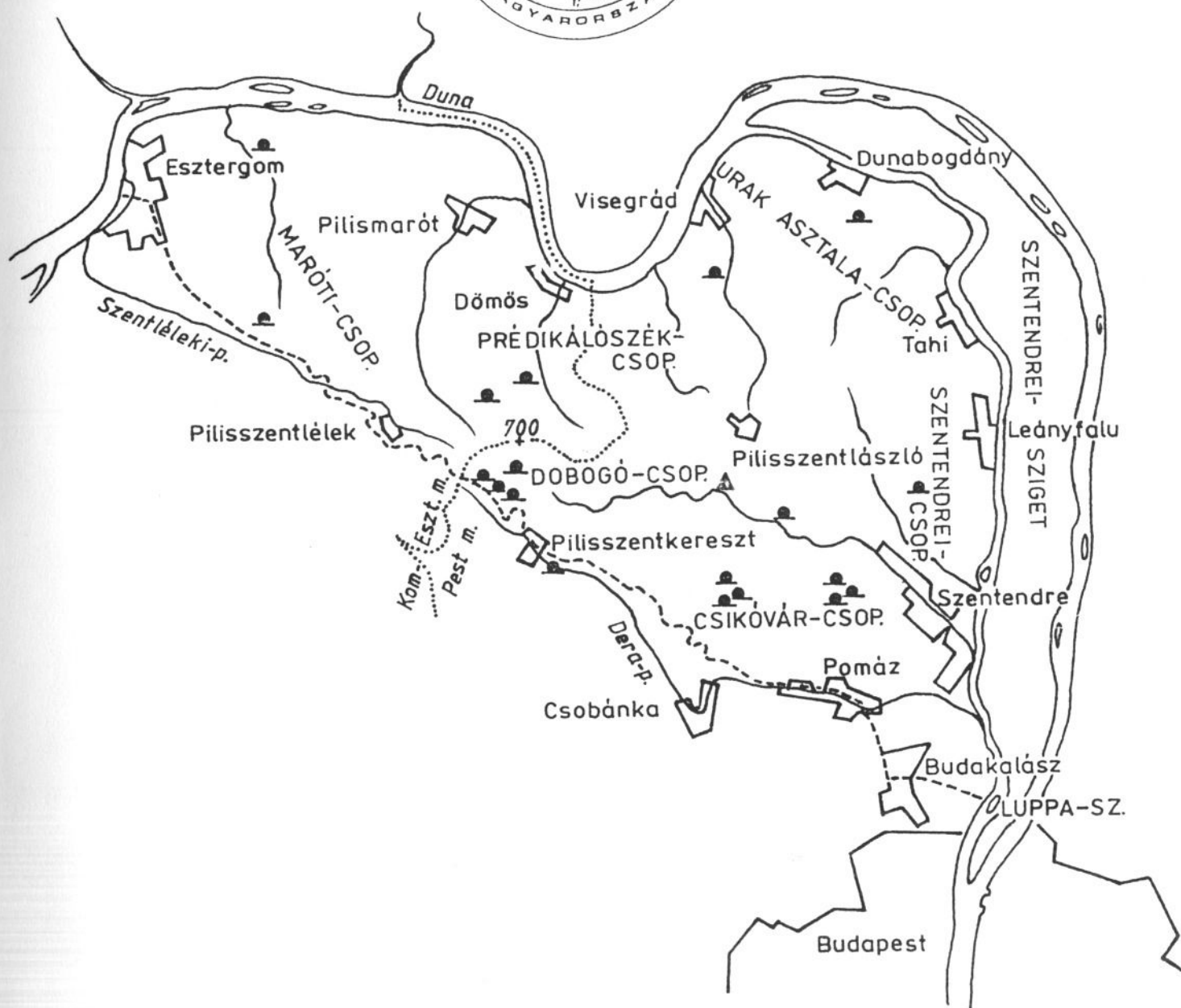
A Visegrádi-hegység csak topográfiailag sorolható a Dunántuli-középhegység tagjai közé, mert a Duna elválasztja orogenetikai "testvéreitől", az Északi-középhegység vulkánikus tájaitól. Területe viszonylag kicsi, minősze 250 km². Északi és keleti határát a Duna határozottan kijelöli. Délnyugat felől a Két-Bükkfa-nyereg közelében eredő délkeletre folyó Dera- /vagy Kovácsi-/ patak és az északnyugat felé tartó Szentléleki- /vagy János-/ patak határolja. Barlangkataszteriileg a 4900-es számú terület. Meg kell azonban jegyezni, hogy a tájföldrajzi és a barlangkataszteri határ nem teljesen azonos, mert az előbbit a patakok nyomvonala jelöli ki, az utóbbit pedig a völgyben futó országút. A hegység döntő többségét vulkáni eredetű andezites kőzetek építik fel, csupán Esztergom és Pilisszentkereszt környékén található a Pilis építőanyagát jelentő mészkövek /a néhány, északi vidéken előforduló miocénvégi keletkezésű lajta mészkőfoltot leszámítva/. Ugyanakkor, arról is illik szólni, hogy néhány andezitrög átnyulik a Pilis területére, Dorog térségébe. Legmagasabb pontja a 700 m-es Dobogó-kő.

A gyors kiemelkedésű hegységben mély, meredekfalú völgyek alakultak /Apát-kuti-völgy, Rám-szakadék Holdvilág-árok/, sziklaszirtjei több helyen tornyokká, kőgombákká preparálódtak /Vadálló-kövek, Thirring-sziklák/, de a hegység nagyobb részét azért a legömbölyödött, másodlagos vulkáni hegyformák adják.

Kistájai: a Maróti-hegycsoport, a Prédikálószéki-hegycsoport, a Dobogó-kő csoportja, az Urak asztala-hegycsoport, a Szentendrei hegyek csoportja, a Csikóvári-hegycsoport, valamint a Szentlászlói- és a Bükkpusztai-kismedence.

A XII. VULKÁNSZPELEOLÓGIAI TÁBOR HELYSZÍNRAJZA

~VISEGRÁDI-HEGYSÉG~

Eszterhás István

A VISEGRÁDI-HEGYSÉG FÖLDTANI FEJLŐDÉSE

A Visegrádi-hegység a Kárpátok belső vulkánikus ivének nyugat felőli első tagja – a hegységsorozat innét aztán kelet felé folytatódik a Visegrádi-hegységgel genetikailag is szorosan összefüggő Börzsönnyel, majd a Cserháttal, Mátrával stb.

A hegység alapjait triász mészkőféleségek, dolomitok és oligocén homokkövek, valamint miocén eleji slir rétegek adják. A hegységet nagyjából a miocén első harmadában kezdődött vulkanizmus termékei alkotják. E hegységet képző vulkani tevékenység elsősorban andezitféleségekből áll. Az andezitvulkanosságra általában is jellemző, hogy a lávaanyagokon kívül meglehetősen sok törmelék, piroklasztikumot hoz a felszínre. A Visegrádi-hegységre ez fokozottan jellemző, mint a hegységsorozat keletkezési korában is legidősebb tagjára. A vulkanizmus első fázisában a heves robbanások elsősorban törmelékterítettek, melyekből többségében amfibolos andezitagglomerátum, kisebb részben, különösen a hegység déli tájain tufa keletkezett. A lávaközetek alárendeltek, ez első fázisban világosabb színű amfibolandezitek, biotitandezitek kerültek felszínre meg-megszakítva az agglomerátumból álló kőzetösszletet. Külön említést érdemel a Csódi-hegy, amelyet dácit lakkolitnak irtak le, a mai vélemények szerint /JUHÁSZ 1987/ gránáttartalmú biotitandezit.

Az itteni vulkanizmus második fázisának produktumai csak kisebb hányadát adják a hegységnek. Ez nem feltétlen a szerényebb vulkáni működésre utall, hanem inkább a nagyobb fokú lepusztulásra. Ezek anyagában a sötétebb színű, piroxéndandezitek uralkodnak és lényegesen kevesebb az agglomerátum aránya, mint a korábbi fázis termékei között.

A vulkáni tevékenység lezárultával rendkívül erős denudáció vette kezdetét egyrészt klimatikus, másrészt tektonikus hatásokra. A miocénvégi szubtrópusi klíma nagyon kedvezett a kőzetek bomlásának. Elsősorban a lazább, puhább kőzetek, az agglomerátumok és a tufák mállottak szeszélyes formájú sziklatornyokat preparálva. Szinte a mállásos lepusztulással azonos időben, törések mentén nagymérvű kiemelkedések és lezökkenések történtek. Ezen elmozdulások nem csak a vulkánikus rétegeket érintették, hanem az ezek alatt levő premiocén üledékes kőzeteket is. Így aztán előfordul, hogy egy-egy sasbércszerűen kiemelt tömbről az összes vulkáni réteg lekopott és a miocén kori vulkanitoktól körülfogva egy-egy kiscelli agyagösszlet van a felszínen /pl: a Fekete-hegy/.

A vulkáni rétegeket már a miocén végén is több helyen, de valószínűen összefüggően elöntötte a tenger, amelyből lajtamész-
kő rakódott le. A denudációtól kevésbé érintett helyeken, folt-
szerűen meg is maradt e meszes üledékből néhány darab /Nagy-Vil-
lám, Bánya-hegy/. Jelentős területek vannak lösszel borítva, kü-
lönösen a hegység déli, Dera-völgy közeli részein.

Eszterhás István

A VISEGRÁDI-HEGYSÉG ÜREGEINEK SZPELEOGENEZISE

Az aktív vulkáni tevékenység idején bizonyára a Visegrádi-hegységben is alakultak szingenetikus barlangok, inkább a viszkózusabb láváknál gyakrabban előforduló gázhólyagok, kristálykamrák. A gázhólyagok többnyire az eredeti felszín közelében szoktak előfordulni, így a denudáció ezek többségét már valószínűleg megsemmisítette. A kristálykamrák a litiklázisok mentén szinte bármilyen mélységben előfordulhatnak.

A Visegrádi-hegységben a máig tartó lepusztulás tetemes rétegeket tarolt le, így a szingenetikus barlangok többségét is megsemmisítette. Voltaképp, eddigi ismereteink szerint, csak egyetlen bizonytalanul megítélhető genezisű barlangot, a Csódi-hegyi-barlangot tekintjük szingenetikus keletkezésűnek.

A lepusztulással összefüggő kőzetelmozdulások, aprózódások következtében keletkezett posztgenetikus barlangok adják a hegység ma ismert üregeinek döntő többségét. Ez üregek elsősorban a statikailag gyengébb, málékonyabb kőzetfélésekben, az agglomerátumokban és a tufákban gyakoribbak. Vannak tektonikus síkok mentén kialakult hasadékbárlangok, mint a Tüfok-bárlang, vagy a tönkperemek töréseiből képződött résbárlangok, mint a Kő-hegyi-bárlang, aztán a sziklabörcök elválása és megbillenése következtében létrejött hasadéköregek - ilyen az Egres-bárlang, vagy az Uluru-bárlang.

A legtekintélyesebb méretű üregképződmény a Vasas-szaka-dék bárlangsorozata. Ez egy hegycsuszamlással keletkezett hasadékrendszer, amelynek nagyobb része boltozott maradt, tehát bárlang. A Cseresznye-hegy északi oldalán az agyagos tufára települt andezitagglomerátum a Cseresznyés-árok bevágódása következtében

támaszát részben elvesztette, majd hatalmas /250 m hosszú/ ívben megrepedt és a nedvességtől csuszóssá vált agyagos rétegen a völgyfelőli kőzetkaréj megcsuszott, megbillent és széttöredezett. A törmelék tömbjei részben legurultak, részben egymásra torlódtak rész-szerű barlangokat alkotva.

Vannak az agglomerátumban, illetve az agglomerátum és tufa határán kimállott barlangok /pl: Órhely-üreg/ és a patakok oldalazó eróziója által alakult üregek /pl: Nagyfal-barlang/, vagy az örvénylő erózió révén képződött barlangok /pl: Karolina-árok alsó barlangja/.

A ledőlt, vagy egymásra halmozódott kőtömbök alatt is több esetben alakultak álbarlangok, mint az Őz-barlang, vagy a Kalicsa-álbarlang.

Mind a tufába faragott fülkéket, buvó-, vagy kultikus helyeket /pl: Weislich-barlang, Vizesés-alatti-barlang stb./, mind az egykori bányák járatainak egy részét /pl: Vizes-barlang, Dömör-kapui-barlang/ barlangnak nevezi a turista irodalom. Ezek azonban nyilván a mesterséges üregek kategóriájába sorolhatók.

Eszterhás István

ADALÉKOK A VISEGRÁDI-HEGYSÉG BARLANGJAINAK KUTATÁS-
TÖRTÉNETÉHEZ

A csak hiányos ismeretek birtokában nem vállalkozhatunk a teljességre törekvés igényével a hegység barlangjainak kutatástörténetét összegezni, de azért eme hiányos ismereteinket megpróbáljuk kronológiai rendbe állítani.

Tudomásunk szerint a hegység első barlangemléke 1871-ből Koch Antaltól származik, aki a pilisszentkereszti Kakas-hegyen levő Zsivány-barlangról számolt be. A barlang mára erősen feltöltődött állapotban ismert /2,50 m átmérőjű, 35 cm "magas" korong formájú tér/, régebbi kinézetéről, méretéről megbízható adatunk nincs, a róla szóló további említések /BERTALAN 1958, DÉNES 1974, 1977, 1991, ÉZSIÁS 1994, KOCH 1877, MOUSSONG 1890, SCHÖNVISZKY 1937, SZENTES 1971, SZÜCS 1913, THIRRING 1900/ meglehetősen ellentmondóak.

A kakas-hegyi Hideg-lyuk /-lyukak/-ról 1913-ban írt először Szűcs Gyula. Állítólag ekkor mély hasadéksomboly volt, melybe egy bányász ereszkedett le 38 m mélységig és belőle karvastagságú jégesapokat hozott fel. A későbbi írások /FÖLDVÁRY 1935, SCHÖNVISZKY 1937, VÖRÖS 1930/ már csak kb. 10 m mélységünek említik, napjainkban pedig már csak törmelékekkel, ágakkal kitöltött "berogyások" jelzik helyüket. A sziklafalba vésett "TMK" jelzés oly alacsonyan látszik, hogy azt csak egy régebbi, jobb hozzáférhetőség idején készíthették.

A Sas-kövi-barlangot 1933-ban Schönviszky László előadásából ismerhette meg a szakmai közönség /MOTTL 1934/. Aztán véget nem érő viták kezdődtek arról, hogy kibővített

természetes üreg, vagy eredetileg repedést sem tartalmazó bányajárat ez a képződmény. Egyesek szerint itt keresték Rab Ráby elrejtett kincseit.

1937-ben jelent meg a szakirodalomban /SCHÖNVISZKY 1937/ az Apát-kut-vülgyi-barlang, a Kolevkai- /Bölcső-hegyi-, Lom-hegyi-/barlang említése, amelyek későbbi azonosításával mindig gondok adódtak.

A legtöbb érdekességet a pomázi Holdvilág-árok üregeinek kutatása hozta. Az általunk hozzáférhető adatok szerint 1942-ben szenzációval robbant be nem csak a szakmai-, hanem a köztudatba is a Holdvilág-árok és üregeinek rejtélye. Számos újságcikk számolt be róla, hogy a "pomázi Holdvilág-árokban megtalálták Árpád vezér sírját" - más újságcikkek pedig cáfolták e hírt. A barlangkutatói szaksajtóban, az 1943. évi "Barlangvilágban" Pápa Miklós számolt be a holdvilág-árki felfedezésekről. Leírta, hogy alig kivehető rovásjeleket és fejdomborműveket találtak a sziklafalon, aztán egy jobb megtartású rovásírásos szöveget az egyik üreg falán, melynek állítólagos jelentése: "Vigyázat! Fejedelmi sír!". Találtak továbbá az árok alján kifaragott kőmedencét, kőlépcsőket és vésett vízvezető csorgát, a falakon pedig kaptárüreghez hasonló mesterséges odukat, valamint egy férfi csontvázat. Megerősíti mindezeket az 1980-as MKBT Beszámolóban Kucsera János és Rappai Lóránt leírása, kik 7 darabban konkretizálták a "kaptárfülkék" számát, beszámoltak továbbá a három helyen is látható görögbetűs "Krisztus-monogram"-ról, aztán egy "sirjel"-nek mondott /halat keresztező szigony/ jelzésről és "kereszt-motivumok"-ról. Ők, viszont nem csak a rovásjeleket, hanem latinbetűs szövegrészeket is felismerni vélték /a túristák közelmúltbéli

bekarcolásain kívül/. Az üregek egy részét kultikus rendeltetésűnek /Weislich-barlang, Vízesés-alatti-barlang/, más részét gránátot adó bányának /Y-águ-barlang/ tartják. Ez utóbbit Incze Attila /1990/ tanulmánya is valószínűsíti. Kucserák foglalkoztak a Karolina-árok "óriás lépcsői"-vel is. Szerintük ezek félbehagyott építkezés előkészítő munkáinak maradványai. Ozoray György /1963/ szerint pedig az egymásra települt, különböző összetételű andezittufáknak vízmosás által való szelektív lepusztulásának eredménye. Továbbá, az útikönyvek /DÉNES 1967, 1977, 1991, MEZEI-PÁLI 1935/ megemlékeznek egy legendabéli Weislich nevű rablóvezérről, akinek "főhadiszállása" az azóla nevét viselő barlangban volt. Összgezve: az eddigi kutatások, ásatások /PÁPA 1942, MICHNAI 1981, KUCSERA 1982, 1983, KUCSERA-RAPPAI 1980/ kielégítő eredményre még nem vezettek, így további szisztematikus vizsgálódásra volna szükség.

A Vasas-szakadékkal először 1935-ben Földváry Miksa említésében találkozhatunk, aztán számosan /BALOGH-TIMÁR 1956, BERTALAN 1932-75, DÉNES 1967-91, ÉZSIÁS 1994, KORDOS 1984, SÁSDI 1989, SZENTES 1971/ foglalkoztak még vele.

Ozoray György 1963-ban a három Karolina-árokban található üregről ad térképekkel, fényképekkel illusztrált tanulmányt.

A KTM Barlangtani Intézetében 1996-ban is csak 13 Visegrádi-hegységbeli barlangot tartottak nyilván.

Ézsiás György már 1991-ben egy magánlevélben 37 barlangról tesz többnyire kielégítő említést a hegységből, majd ezeket foglalja kataszteri formába a Troglonauta Barlangkutató Egyesület 1994. évi jelentésében.

Turisták és barlangkutatók számos esetben figyeltek meg barlangokat a Visegrádi-hegységben, de ezeket vagy nem írták le, vagy írásaikat még nem sikerült előkeríteni.

Ezen előzmények után kezdte meg 1996-ban a Visegrádi-hegység barlangjainak kataszterszerű feldolgozását a Vulkán-szeleológiai Kollektíva.

Eszterhás István

A XII. VULKÁNSZPELEOLÓGIAI TÁBOR TEVÉKENYSÉGE

/1996. július 6-14./

A tábort a Vulkánszpeleológiai Kollektiva munkatervének megfelelően rendeztük. Célul tűztük ki a Visegrádi-hegység barlangjainak kataszterezését. A szervezés során engedélyt kértünk és kaptunk a Budapesti Természetvédelmi Igazgatóságtól /BTI-434/4/1996/, a helyszínen való táborozásra és az erdei utak használatára a Pilisi Parkerdő Rt-től /29/1996/. Pályázat során 20.000,- Ft támogatást kaptunk a végzett munka feldolgozásához a Karszt és Barlang Alapítványtól /'96.2/11/. A tábort meghirdettük az MKBT Műsorfüzetében és személyes meghívókat küldtünk szét a már korábbi táborainkban résztvevőknek és a potenciálisan számításba jövőknek. A tábor helye a Pilisszentlászlóhoz tartozó, a tájvédelmi körzeten belül levő Kárpát-forrás melletti kiépített táborhelyen volt. A programra szokatlanul kevesen jöttek el, mindössze 13-an /a korábbi 30-50 fő ellenében/.

A résztvevők a következők voltak: Eszterhás István, Gádoros Patrik, Gádoros Márk, Gádoros Miklós, Manga Mihály, Nagy Eszter, Sárközi Szilárd, Szabó Andrea, Szabó Emőke, Szabó Etelka, Szabó Géza, Szilvay Péter, Tinn József.

A tábort meglátogatta: Baranyi Katalin a Pilisi Parkerdő Rt. képviselőjében és vedédként tiszteletét tette két troglonautás és egy balassás barlangkutató, valamint a sikárosi vadászház vagyónőre.

A létszám kevés, az időjárás hűvös és esős volt. Így a kitűzött célokat csak részben tudtuk teljesíteni. El sem

A VISEGRÁDI-HEGYSÉG VULKANIKUS BARLANGJAI

/1996. október 1-én/

Dömös

Malom-völgy /Szőke-forrás-völgy, Poszogó-hegy/

1. Öreg bánya barlangja /mesterséges!/ 80,70/+1,85 m
2. Vizes-barlang /mesterséges!/ 337,10/+2,10 m

Sáros-bükk

3. Órhely-barlang 2,30/+1,80 m
4. Órhely-üreg 2,20/0,40 m

Jász-hegy /Szer-kövek/

5. Uluru-barlang 4,30/+4,30 m
6. Bubia-barlang 4,80/+3,60 m
7. Liru-barlang ? m
8. Dobogó-kői-barlang ? m
9. Szer-kői-barlang ? m

Dunabogdány

Csódi-hegy

10. Csódi-hegyi-barlang 4,40 x 7,80 / +2,00 m

Esztergom

Szamár-hegy

11. Matricás-barlang 7,60/+2,40 m

Látó-hegy

12. Loggia-barlang 2,65 x 8,00 /+2,55 m

EsztergomHárom-mező

13. Tüfok-barlang 9,95/-3,70 m

Két-Bükkfa-nyereg

14. Hadiut-barlang 5,00/-3,70 m

15. "Kis-Szoplaki"-sziklaodu ? m

PilisszentkeresztKakas-hegy

16. Nagy-Hideg-lyuk /beomlott!/ ? m

17. Kis-Hideg-lyuk /beomlott!/ ? m

18. Zsivány-barlang 2,50/+0,35 m

19. Varga-lyuk kb. 10 /-10 m

20. Kamilla-barlang 4,00/+2,00 m

21. Kamilla-sziklahasadék 2,50/2,10 m

22. Kamilla-üreg 3,40/+1,00 m

23. Kakas-hegyi-sziklaeresz 2,60/+10 m

PomázKő-hegy

24. Kő-hegyi-barlang 6,00/+1,50 m

25. Kő-hegyi-átjáróbarlang 3.70/+2,00 m

26. Kis-Kő-hegyi-kőfülke ? m

Hársas-hegy

27. Egres-barlang 5,00/4,00 m

28. Őz-barlang 2,80/+ 0,46 m

Salabasina-árok

29. Salabasina-üreg ? m

30. Sziklasziget-barlang 5,17/+0,66 m

31. Salabasina-barlang 3,30/ ? m

Holdvilág-árok

32. Vizesés-alatti-barlang /mesterséges!/
15,00/+15,00 m
33. Vizesési-üreg 2,50/+1,00 m
34. Kecské-lyuk 2,50/+2,00 m
35. Y-águ-barlang /mesterséges/
kb.20,00/+2,00 m
36. Weislich-barlang /mesterséges/
47,00/±17,00 m

Karolina-árok

37. Karolina-árok alsó barlangja 7,00/-5,00 m
38. **Karolina**-árok felső barlangja 6,00/+2,50 m
39. Karolina-odu /Meleg-fészek/
4,00 x 7,00 /+1,50 m
40. Robi-lyuk 2,00/+2,00 m
41. Domini-barlang 10,00/+2,00 m
42. Kolevkai-sziklaüreg /Bölcső-hegyi-bg./
15,00/-8,00 m

SzentendreCseresznyés-oldal

43. Vasas-szakadék I.sz. barlangja 50,20/-18,95 m
44. Vasas-szakadék II.sz. barlangja 25,00/-12,50 m
45. Vasas-szakadék III.sz. barlangja 29,17/-5,82 m
46. Vasas-szakadék IV.sz. barlangja 25,00/-15,00 m
47. Vasas-szakadék kis ürege 3,30/+1,40 m

Nyerges-hegy

48. Sas-kövi-barlang 48,30/+1,50 m

Dömör-kapu

49. Dömör-kapui-barlang /mesterséges!/
13,00/+3,80 m

TahiKalicsa-völgy

50. Kalicsa-álbarlang 3,00/+ ? m

VisegrádApát-kuti-völgy

51. Apát-kut-völgyi-barlang /mesterséges!/ 40,00/+0,50 m
52. Nagyfal-barlang kb. 3,00/+4,00 m
53. Vaddisznó-barlang 5,00/+0,70 m
54. Ördögmalom-barlang kb. 4-5 /-2 m

Áprily-völgy

55. Rinocérosz-barlang kb. 4 m

D Ö M Ö S B A R L A N G J A I

A XII. Vulkánszpeleológiai Táborra készülve információkat gyűjtöttünk a nemkarsztos üregekről az esztergomi barlangász körökben is. Madaras Istvánné /Benedek Anikó/ az itteni barlangászok doyenje említette először a Dömös szélén nyiló, vízzel telt üreget dömösi Öreg bánya néven. Elmondta, hogy egy alkalommal már átvágták a bejáratnál felhalmozódott törmelék és avar-gátat, leeresztették a vizet és bejárták a vágatot, ami szabályos bányatáró és emlékei szerint 50 m-nél biztosan hosszabb. Másnap a helyszínen is megnéztük, majd a hét végén átvágtuk a vizet visszatartó törmelékhalmozatot. Meg is indult a vízszint csökkenése, de még nagyon mélynek látszott, így elmaradt a felderítése.

Megtudtuk, hogy a Troglonauta Barlangkutató Egyesület már kataszterezte is a bányatárót "Vizes-barlang" néven, mely elnevezést egy turistatérképről vették át. Az üreg becsült hosszát 250 m-ben adták meg. A két jelzett hely a térképen ellentmondott egymásnak és a megadott hosszúságuk is eltért. A problémát tisztázandóan 1996. július 7-én Eszterhás István és Szilvay Péter ismételten felkereste a bejáratot, de nem "kivántak azonnal bemenni", hanem inkább a törmeléket tisztították ki a bejáratból és az előtte levő rövid mederből, közben egy már oszlásnak indult döglött kutyát is eltávolítottak a lyuk szájából.

A bőven ömlő víz felkeltette a dömösiek figyelmét és többen odajöttek megnézni, mi történik. Közben elmondták, hogy a század elején szénbányáknak /?/ hajtották a tárót, de mivel nem találtak semmit, abbahagyták. Egyébként még további kettő

táró van a falu felé haladva is.

Amig a víz folyt, keresni kezdtük a többi tárót, de valójában csak egyet találtunk, az uttól beljebb, egy horhosban. Ebben is állt a víz, de meglábalhatónak találtuk és egy jó darabon be is jártuk. Mivel a vártnál hosszabbnak mutatkozott /és csak kis teljesítményű lámpákkal készültünk/ a tanulmányozását másnapra halasztottuk, remélve, hogy addig az előbb említett üreg vize is jelentősen csökken. A tábor zsufolt programja miatt nem juttunk vissza Dömösre, így a tárók felderítése későbbre maradt.

1996. aug. 3-án a Benedek Endre Barlangkutató Egyesület tagjaival indultunk el, hogy végre lezárjuk a két táró ügyét. Az "expedíció" tagjai voltak: Madaras Istvánné /Benedek Anikó/, Jó Dobrogya János, Süttő Páter és Szilvay Péter. Most is a vízszint további csökkentésével kezdtük a munkát, mert még mindig sokallottuk azt. Amig annak eredményére vártunk az utóbb talált üreg megismerésére indultunk.

Öreg bánya barlangja /leírója: Szilvay Péter/

Mindkét bánya a Dömöstől dél felé levő Szőke-forrás völgyében /Malom-völgy/, a Poszogó-hegy lábánál található. Az első táró, melyet végül is dömösi Öreg bánya üregének, "barlangjának" neveztünk, a Malom-patak jobb partján haladó turistautóról érhető el. A község szélén levő kastélyszerű üdülőtől kb. 200 m-re az ut éles kanyarral keresztez egy keletről betorkoló vizmosást. A vizmosásban kb. 50 m-t haladunk felfelé, ahol egy bal oldali kiöblösödésben találjuk a bejáratot. Előtte jelentős törmelékdomb halmozódott fel, amin átmászva bujhatunk be az üregbe.

A falak andezittufából állnak, a bejárat utáni néhány méteren fagytól mállottan. Itt 1,5 m magas, 1,9 m talpszéles-

ségü és boltives a folyosó. A 9. méter után kezdődik a teljes szélességet kitöltő víz, ami sehol sem ér a csizmaszár fölé. Innen a folyosó szelvénye szabályos trapézzé válik, magassága 1,85 m, talpszélessége 1,35 m, a főte szélessége 95 cm. Észak-északkelet irányba /71°/ halad, gyakorlatilag nyilegyenesen. A 40. m körül látszik ugyan egy nagyon enyhe kettős kanyar, de ez inkább csak a falak hajlása, a járattengely irányán nem változtat. A 26. m-nél véget ér a víz, onnan mély, ragadós sárban gyalogolunk. Több helyen cseppkölefolyások, sőt kis szalmacseppkövek borítják a falat. Színük sárgás, néhol vöröses. Mintát gyűjtöttünk belőle, elég kemény, nehezen törhető. A falakon végig láthatók a vésés, csákányozás nyomai.

A 60. m körül egy nagyméretű simaorru denevért láttunk a mennyezeten, a fajtáját nem tudtuk megítélni.

A járat 80,70 m-nél függőleges fallal ér véget, addig a szelvény változatlan méretű. A végpontnál elkorhadt tuskóból és deszkából készült ülőkét és a sárra terített fóliadarabot találtunk, mintha valaki éjszakázott volna ott. Kifelé haladva csonkig égett gyertyákat láttunk a falra ragasztva. A folyosó befelé enyhén emelkedik.

Vizes-barlang /leirója: Szilvay Péter/

A másik táró, amely ezek szerint már nyilván a dömösi Vizes-barlang, a turistauton tovább haladva fölfelé, mintegy 500 m-re van az előbb említett faluszéli üdülőtől. A hegy felőli oldalon, az uttól 6-7 m-re, jól láthatóan nyilik. Viz csordogál ki belőle, annyira, hogy a kis vizér fölé pallót kellett helyezni a turistauton.

A bejárat után azonnal vízben kell gázolni, néhány méter után már a csizma is megtelik. Ézsiás leírása szerint

"combtólíg ér a jéghideg víz" — nyilván előzetes lecsapolás nélkül hatoltak az üregbe. Az első méterek itt is mállott falak között vezetnek, a feltöltődés miatt a járat alacsonyabb, de rövidesen teljes keresztmetszetű bányafolyosóban járunk. Magassága 2,10 m, talpszélessége 1,90 m a főtée 1,00 m. A 60. m táján a víz alatt vastag gerendák vannak, a régi ácsolás anyaga. A 80. méter körül végetér a víz, az aljzat sáros, de jól járható. A 100. m táján a bal oldalon kiszélesedik a folyosó, elágazás kezdeménye látszik. Itt már erős guanószagot éreztünk és hallani is lehetett a denevérek cirregését. A levegő ködszerűen páras és nehéz benne a légzés. Több guanódombon kellett átmászni, az egyik fölött nagy tömegben kapaszkodtak a mennyezeten az előbbi tárónál már említett denevérek.

A folyosó itt is nyilegyenes, a bejárat halvány fénypontja egyre kisebbnek látszik. A járat iránya 100° . A 200. m után újabb kiszélesedés a bal oldalon újabb elágazás abbahagyott "csomkja". A sárban kézzel hajtható venteillátor rozsdásodik és egy cillinder nélküli petróleumlámpa. A 250. méter körül a tufafal mállékonyabbá válik, ácsolat maradványai látszanak. 337,10 m-nél szintén függőleges falban végződik a táró. Visszavonulásunk a nyomasztóan rossz levegő miatt rendezetlen volt.

A hosszúságokat 30 m-es acél mérőszalaggal végeztük. Térképet nem rajzoltunk az egyébként egyenes folyosókról.

A Vizes-barlangban is előfordulnak cseppkőfolyások, hasonlóak, mint az Öreg bánya barlangjában. Innen nem gyűjtöttünk mintát. Más ásványi anyagoknak nem akadtunk a nyomára, így nem is derült fény arra, hogy milyen céllal kezdték meg ezeket a bányákat. Ézsiás szerint a végpont felé "rengeteg túszerű kristály van a falakon".

A hegyoldal alsó részét újra bejártuk, hátha megtaláljuk az említett harmadik tárót is, de nem jártunk sikerrel.

Dömös határához tartozik a Dobogókőtől északra levő Sáros-bükk. Ennek kb. 500 m tengerszint feletti magasságában vannak az Órhely /vagy Órszem/ -sziklák. A térképen név nélkül, a jellegzetes sziklacsucs jelével vannak feltüntetve. Megközelíthetők a Király-kuti-nyeregtől Pilismarótra vivő aszfalozott erdészeti útról, a Rám-völgyből Dobogókőre vezető villanyvezeték alatti sárga jelzésű turistauton.

Először egy magányosan álló kisebb szikla mellett megyünk el, majd az úttól keletre három sziklacsucs áll ki a bozótosból, ezekben található a két üreg.

Órhely-barlang /leirója: Szilvay Péter/

A bozótosba vezető ösvényen jutunk be a legkeletibb, harmadik sziklacsucshoz. Ennek déli, hegyfelőli oldalán egy hatalmas kőlap támaszkodik a szikla oldalainak, mellette egy másik kisebb az az alacsonyabb kőre dőlve alkot sziklaereszt. Az így kialakult álbarlang andezitagglomerátumból áll. Leghosszabb lefedett részen 2,30 a belmérete. Alján nagyméretű sziklatömbök fadarabok és rengeteg szemét mutatja ismertségét.

Órhely-üreg /leirója: Szilvay Péter/

Az első, keleti szikla északi oldalán a bozótostól alig észrevehető helyen, a talaj szintjében nyílik. A befelé lejtő, lapos 2,20 m hosszú üreget kitölti a törmelék és az avar. Magasságát az dönti el, hogy mennyit kaparunk ki belőle a beújáshoz /a mi esetünkben ez 40-50 cm volt/.

Dömös közigazgatási területéhez tartozik a Dobogókőtől északnyugatra huzódó Szer-kövek sziklasora. Itt a sziklafalban és annak északi, alacsonyabban levő, kőbörcökkel és katlanokkal

szabdalt előterében öt barlangot találtunk.

Dobogó-kői-barlang /leirója: Eszterhás István/

Dobogókőtől északnyugat felé a piros jelzésű turistauton haladunk, akkor néhány száz méter után elérünk egy szilkafal tetején kiépített kilátó helyet. A kilátót követően vagy 50 m-rel, ha nehezen is, de le lehet ereszkedni egy lépcsőzetes sziklaöbölben a fal aljába. Az északnyugat felé következő sziklahasadékban látszik a Dobogó-kői-barlang. A kb. 1 m széles, nyílt sziklahasadék alja nagyjából 50° -os meredekségű, törmelékkel kitöltött, alulról "istenkisértés" lenne ezen felkapaszkodni, pedig felső végében ott ásit a barlangszáj. Alulról megítélve kb. néhány m lehet az üreg. Felülről kötélereszkedéssel elérhető lenne a barlang, de ekkora "felhajtást" nem ért volna meg a néhány méteres üreg, amelyet ezt követően sem igen látogatnának.

Szer-kövi-barlang /leirója: Eszterhás István/

Hasonlóan szélsőséges helyen lévő barlang, de a sziklafal északnyugati harmadában. Szintén nem érte volna meg hatalmas technikai arzenált felvonultatni a várhatóan éppen, hogy csak barlangméretű üreg megközelítésére. Alulról nézve, ferde trapéz-formájú szája 2 m magasnak, 1 m szélesnek becsülhető. Alja kb. 10° -osan kifelé lejt.

Uluru-barlang /leirója: Eszterhás István/

A Dobogó-kői-barlangtól északra levő teknőben egy látványos sziklabörc emelkedik ki. Felkapaszkodva a törmelékletűn a szálbanálló sziklához észrevehető, hogy a magányos börc oldaltámaszait elvesztve kettéhasadt és a két rész mintegy 4-5 méterre eltávolodott egymástól egy "kőutcát" képezve. A kőutca déli oldalában további másodrendű hasadék van, amely barlang-

ban, az Uluru-barlangban végződik.

A barlang 1 m széles, 4,3 m magas szája északkelet felé néz. Belsejének alja lépcsőzetesen emelkedik, majd járhatatlan szűk részben folytatódik. A hasadékbarlang járható hossza 4,30 m, szélessége a bejárattól fokozatosan szűkül /a 4. m-nél már csak 40 cm/. Alját törmelék és nagyobb beékelődött sziklák alkotják, mennyezete szintén beékelődött kövekből áll. A falak anyaga andezitagglomerátum.

Bubia-barlang /leirója: Eszterhás István/

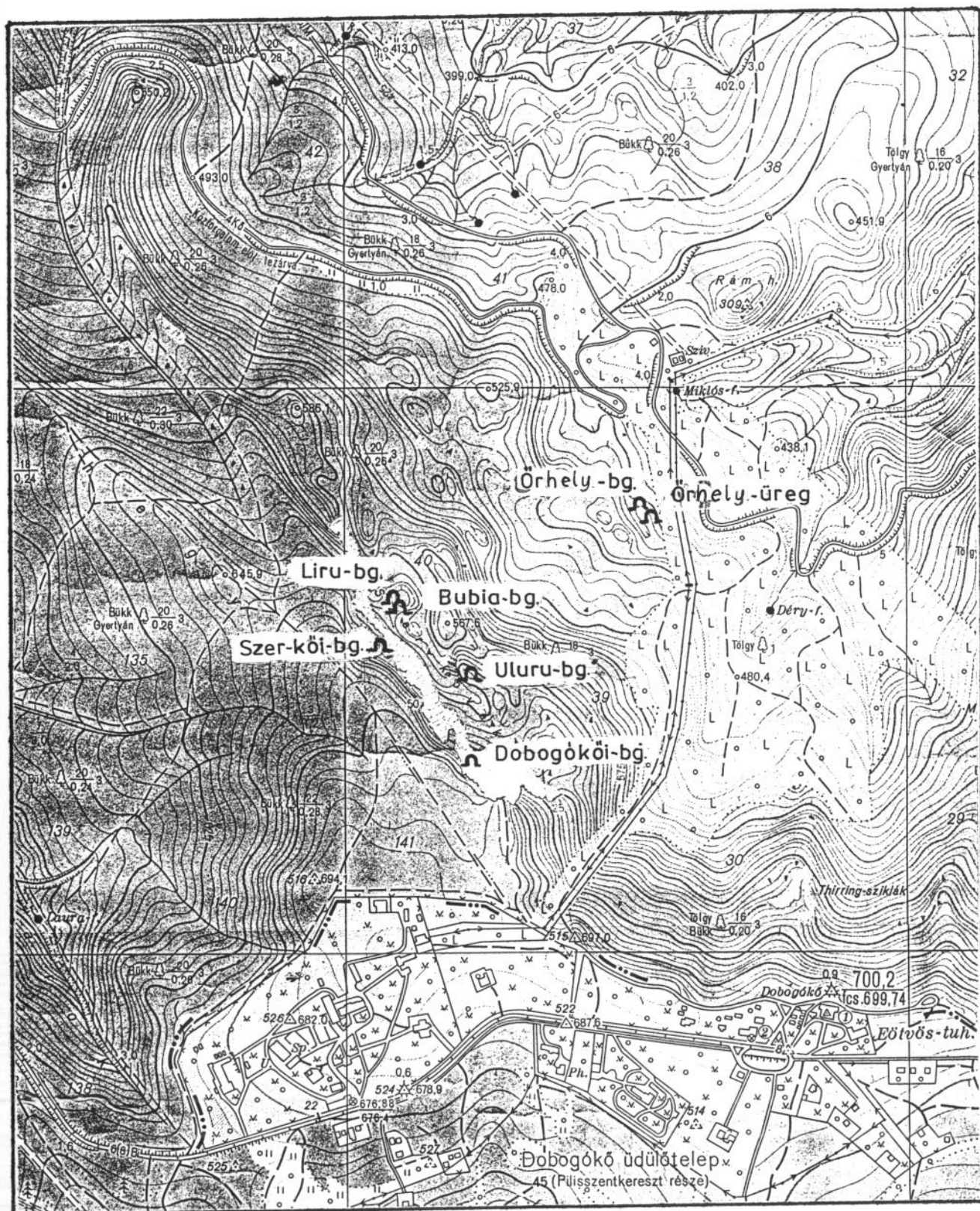
Az előbbi kuptól északnyugat felé a mintegy 250 m-re levő, következő kupban van további két barlang. A kup déli oldalában, alacsonyabban, három bejárattal nyiló barlang a Bubia-barlang. Az egymást kb. 40° -ban metsző két törés mentén alakult ki. Az alsó bejárattól lépcsőzetesen mintegy 50° -osan emelkedik a törmelékes, köves alja a felső bejárathoz. Harmadik bejárata pedig egy akna. Befoglaló kőzetének anyaga agglomerátum.

Liru-barlang /leirója: Eszterhás István/

Az előbbitől balra, fent a szirt falában ásit a Liru-barlang szája. E barlangot sem volt módunk megközelíteni. Méretét 2-3 m-re becsüljük.

A SZER-KÖVEK KÖRNYÉKÉNEK BARLANGJAI

1:10 000

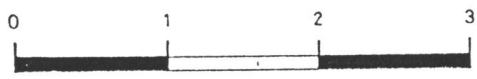

DÖMÖS, SÁROS-BÜKK

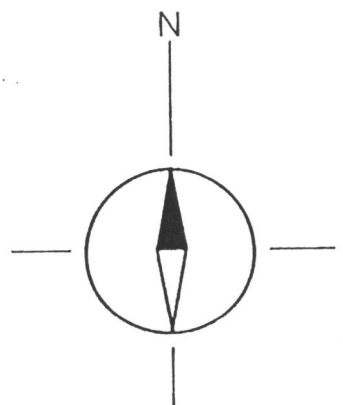
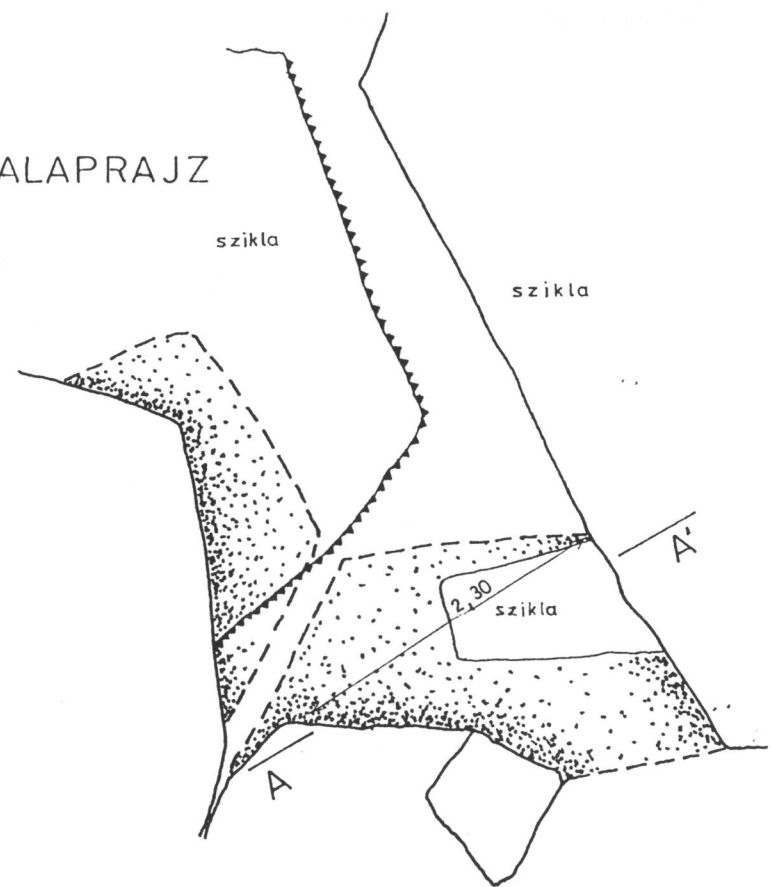
ÖRHELY-BARLANG

A barlang hossza: 2,30 m; méretarány=1:50

Felmérte: Eszterhás István és Szilvay Péter 1996. július 13.

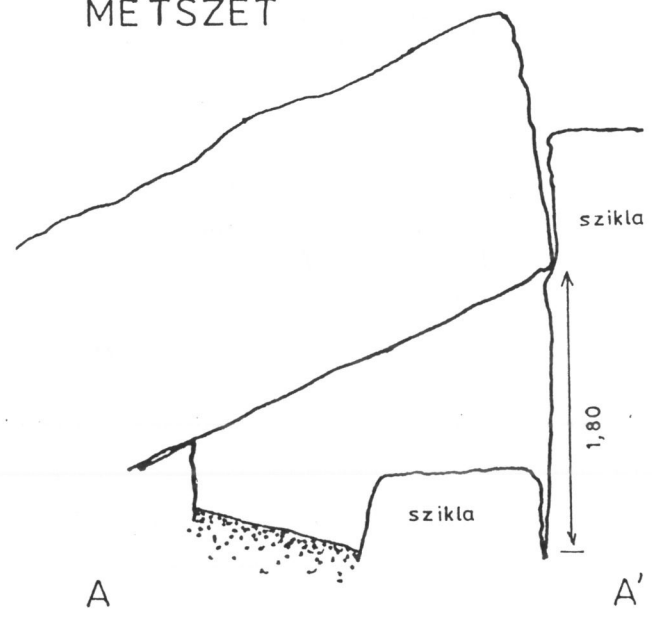

ALAPRAJZ

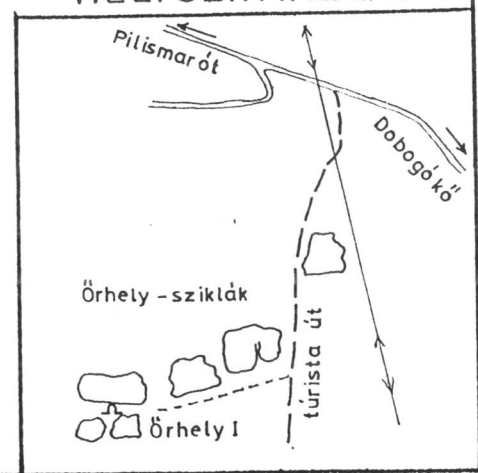

Szerkesztette:
Szilvay Péter

METSZET

HELYSZÍN VÁZLAT

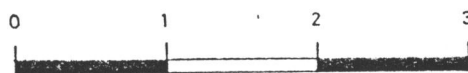

DÖMÖS, SÁROS-BÜKK

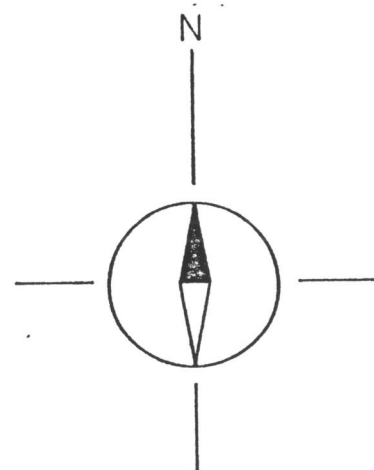
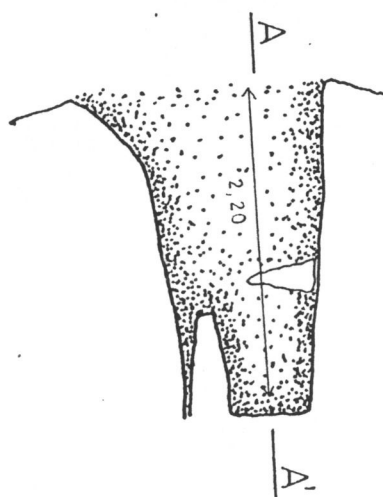
ÖRHELY-ÜREG

A barlang hossza: 2,20 m; méretarány=1:50

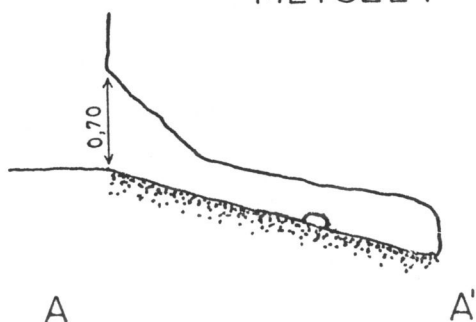
Felmérte: Eszterhás István és Szilvay Péter 1996. július 13.

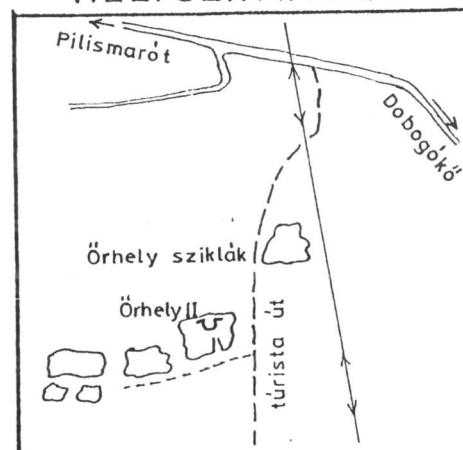
ALAPRAJZ

METSZET

HELYSZINVÁZLAT

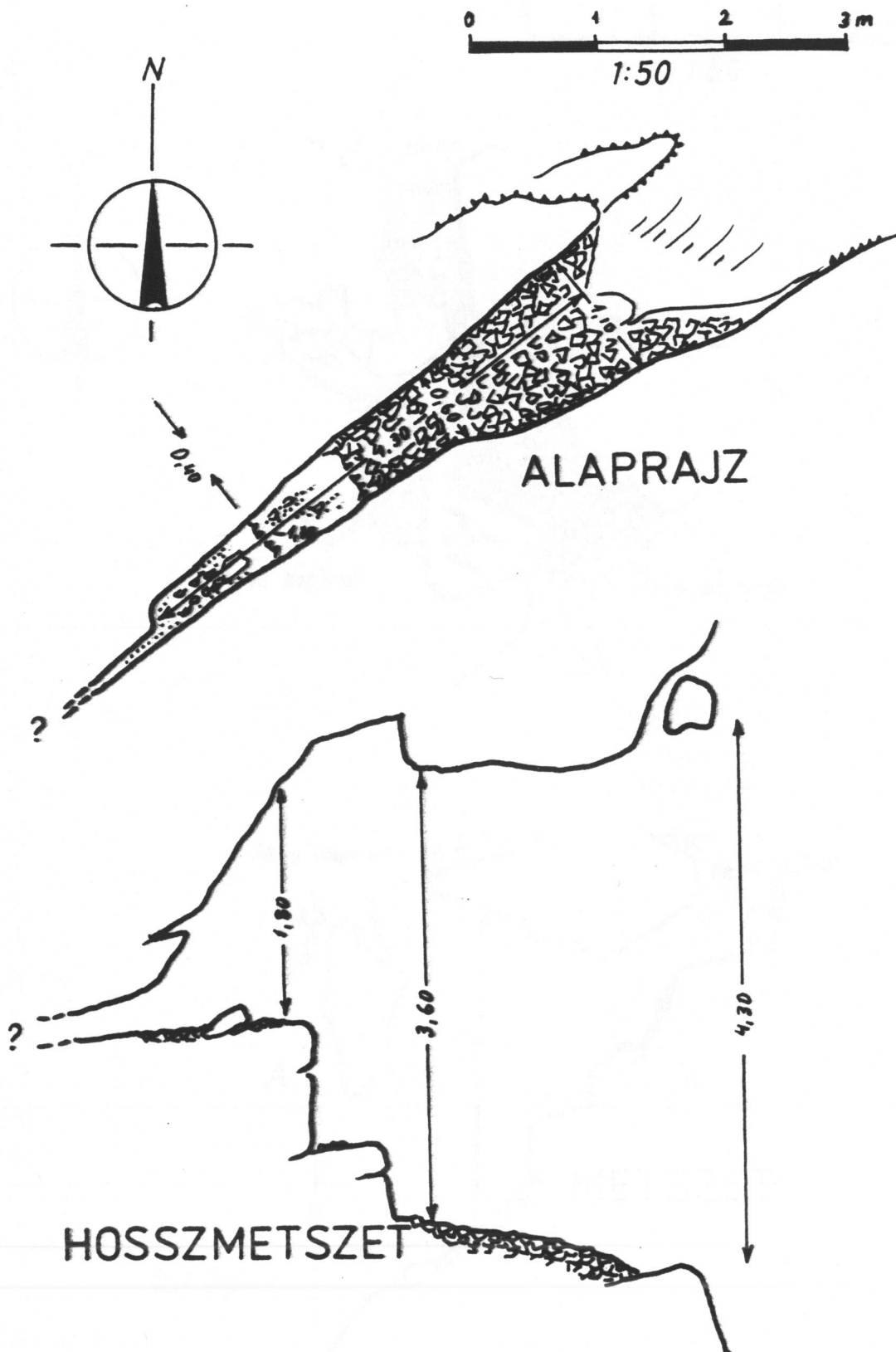

Szerkesztette: Szilvay Péter

DÖMÖS, JÁSZ-HEGY (SZER-KÖVEK)

ULURU-BARLANG

Felmérte: Eszterhás István és Szilvay Péter 1996. VII. 7-én
A barlang hossza 4,30 m, szélessége 1,10 m, magassága 4,30 m

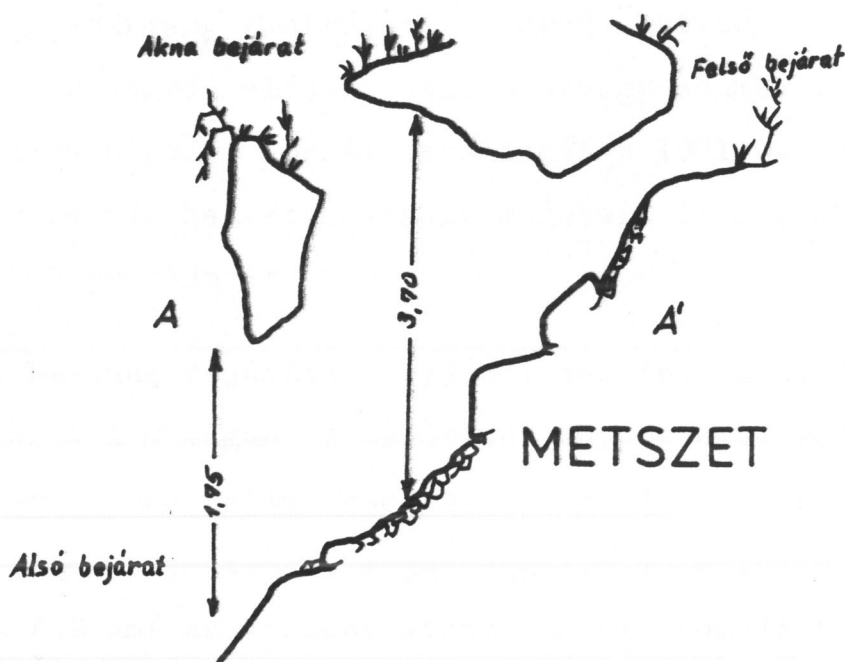
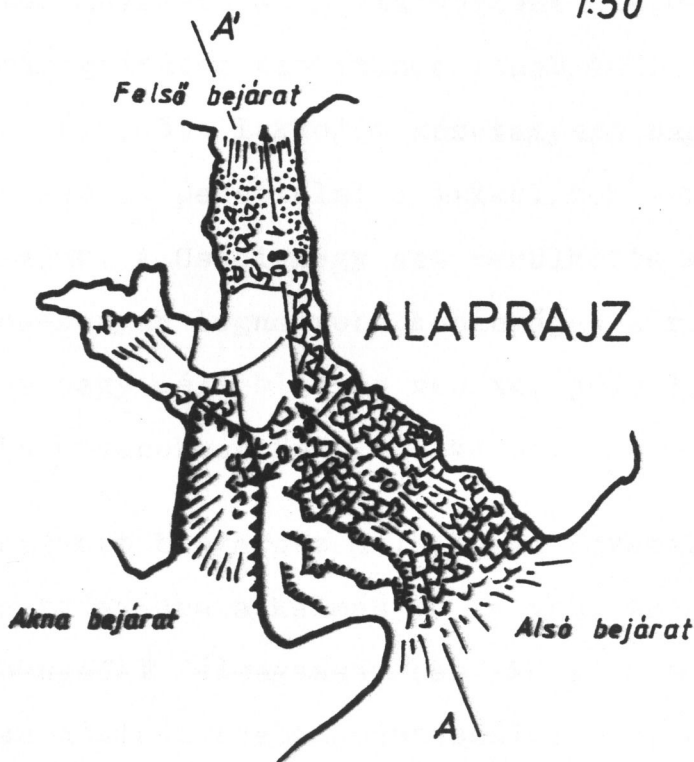
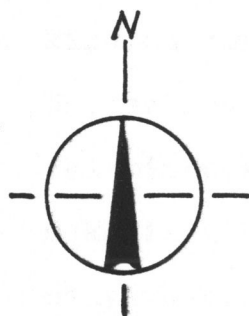
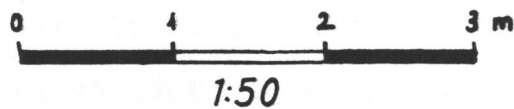

DÖMÖS, JÁSZ-HEGY (SZER-KÖVEK)

BUBIA-BARLANG

Felmérte: Eszterhás István és Szilvay Péter 1996. VII. 7-én

A barlang hossza 4,80 m, szélessége 0,90 m, magassága 3,60 m

Eszterhás István

D U N A B O G D Á N Y B A R L A N G J A

Dunabogdánytól 1,5 km-re délre van a Csódi-hegy. Már első leíróinak feltűnt a hegy lakkolit volta, bár akkor még dácitnak vélték anyagát, az azóta történt alaposabb analizálások szerint már gránátos biotitandezitnek említik. Mint lassu kihülés során képződött lakkolit kőzetanyaga nagyszilárdságu. No, ez meg is szokta pecsételni a lakkolitok sorsát: kőbányát telepítenek rájuk. A Csódi-hegy sem kerülhette el sorsát, itt működik a Duna-kanyar legnagyobb kőbányája. A régebben művelt bányaudvarok a hegy déli oldalán vannak, jelenleg a hegy északi oldalán, újabb udvarokban fejtik a követ.

A felhagyott bányarész délnyugati udvarában, melyben kis, fürdőzésre, horgászásra alkalmas tó is van, található egy barlang fenn a bányafal félmagasságában /20-25 m magasan/. A délre néző falban alulról szabad mászással is megközelíthető a barlang.

Csódi-hegyi-barlang /leirója: Eszterhás István/

A barlangról először Ézsiás György számolt be, aki megemlíti, hogy ő Budai Kornél társaságában 1991-ben akadt az üregre, aztán leírja helyét, becsült méreteit és kialakulásával kapcsolatos problémáit.

A barlang bejárata nagyjából dél felé néz, 3,70 m széles és átlagosan 1 m magas. A bejáratot enyhén emelkedő alju fülke követi, ami a bejárattal szemközt közel 4 m, de szélessége megközelíti a 8 m-t, átlagos magassága 1,5 m. A fülke főtéje mentén mély /80 cm/ és keskeny vízszinteshez közeli beöblösödések vannak.

A mennyezetet és a hátsó falat, valamint a lépcsőzetes aljazatot sárgásfehér, képlékeny ásványbevonat kérgezi. Valószínűleg a járható alsó részeken is megvolt ez, de a taposástól lepusztult.

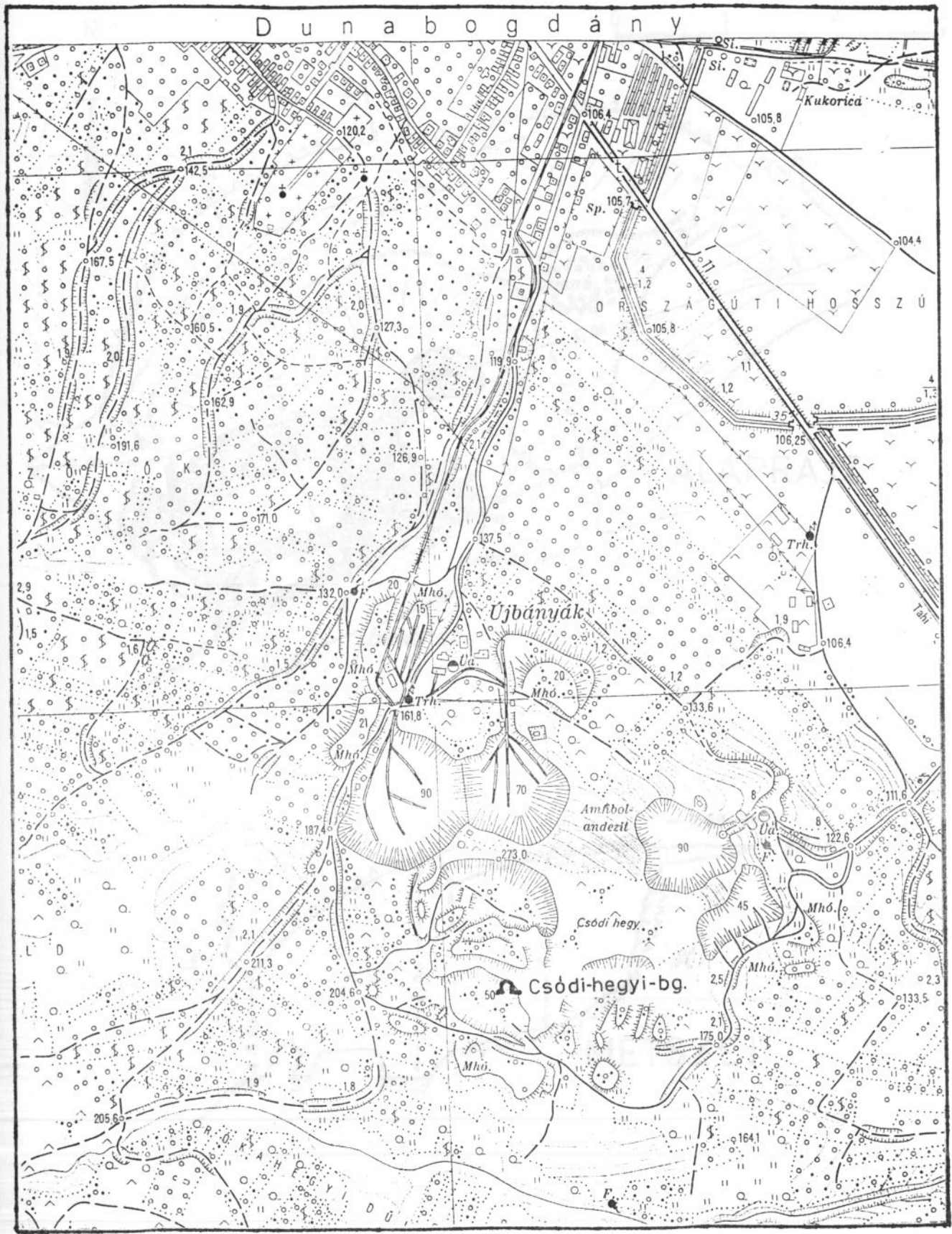
A mennyezet letörési pereméről és a bal oldali résekből intenzív csepegés, illetve visszivárgás tapasztalható, bár ez az ásványképződéssel nem függ össze.

A barlang déli kitettsége, viszonylag nagy nyílásu bejárata azt eredményezi, hogy sok fény jut az üregbe, még a legtávolabbi zugokban is legalább félhomály van. E miatt, meg a nedvesség következtében gazdag flóra alakult ki a barlangban. A bejárati nyílásban fekete bodza és vadrózsa bokrok élnek, belsőjében fodorka, zuzmók, zöldalgák alkotnak telepeket. Az állatok közül molyokat, pókokat láttunk, aztán találtunk nyul csontot /ezt akár róka is vihette oda/, valamint két foltban tetemes mennyiségű kecske /muflon/ ürüléket.

A barlangot minden valószínűséggel a bánya tárta fel, hisz a barlangon belül az ásványbevonattal nem borított kőzetfelület amorf és morzsalékos, míg kívül a napverte falban kemény felszínű, sokszor még üde színű is. A barlang mennyezete gömbhéjas szerkezetet mutat, bár ennek leszakadt darabjai ott vannak az aljazaton /alighanem a robbantások miatt/. Ezeket összegezve, úgy véljük, hogy szingenetikus keletkezésű barlangról van szó, de genezisének pontosítását még nem merjük adni, csupán hipotéziseink vannak erről.

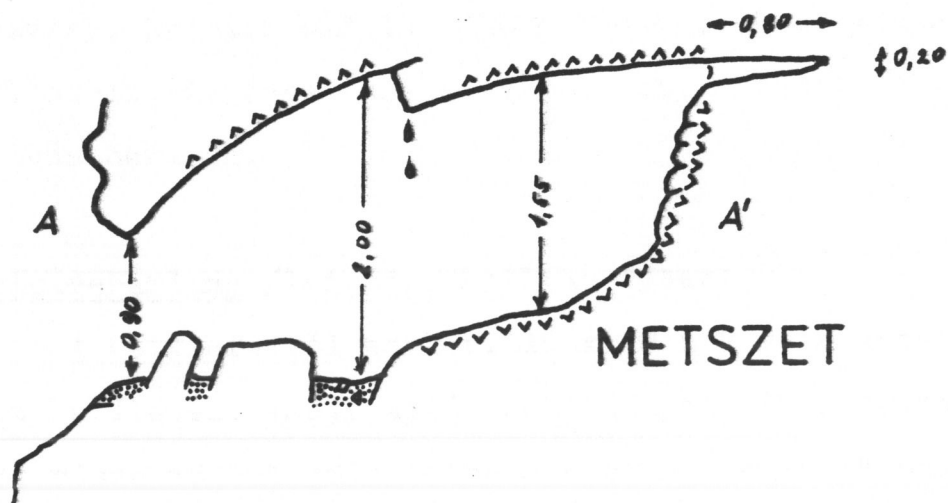
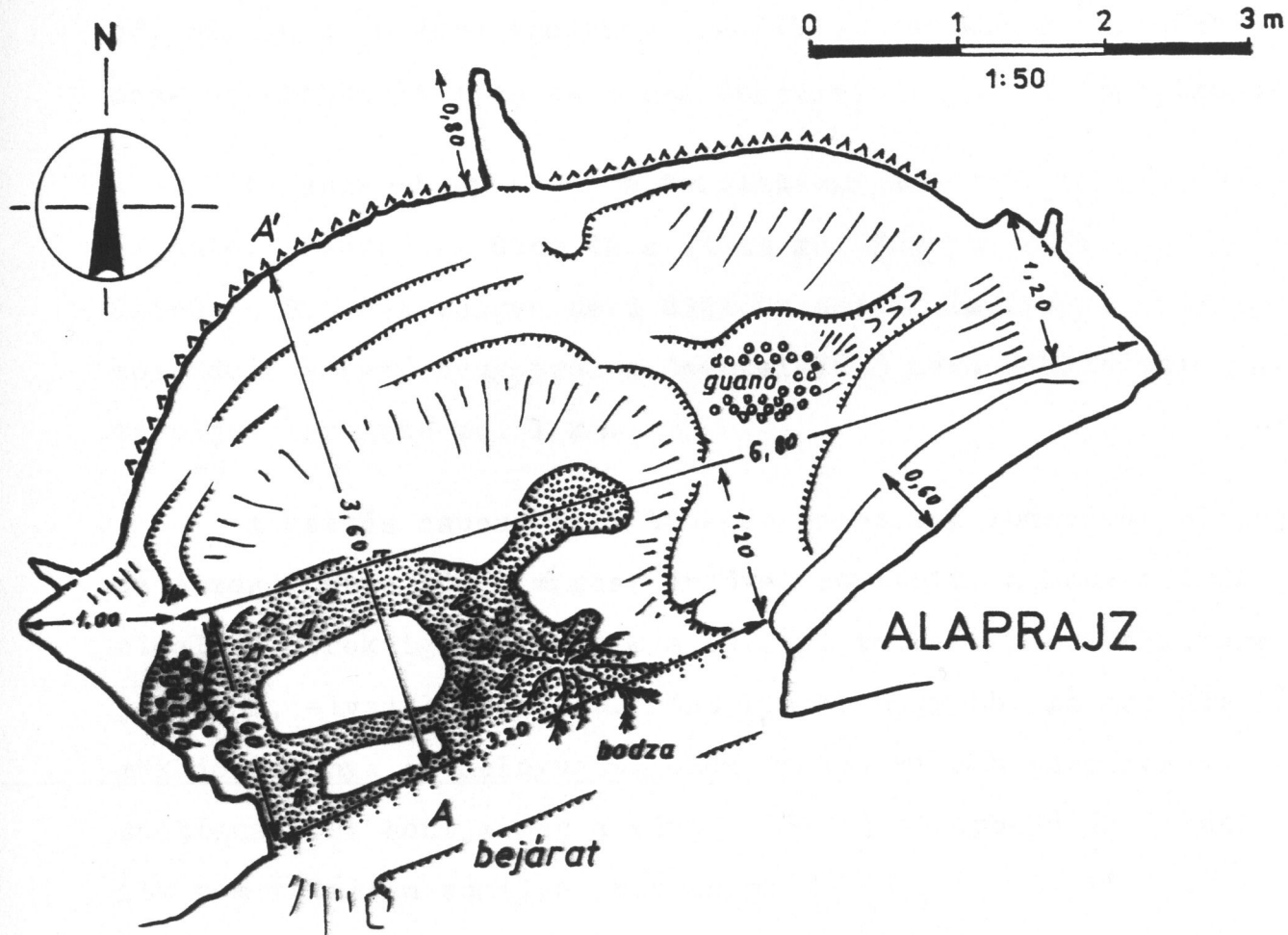
A CSÓDI-HEGY ÉS BARLANGJA

1:10 000

CSÓDI-HEGYI-BARLANG

Felmérte: Eszterhás István és Szilvay Péter 1996. VII. 9-én
A barlang hossza 4,40 m, szélessége 7,80 m, magassága 2,00 m

ESZTERGOM VULKNIKUS BARLANGJAI

Esztergom közigazgatási határában mind triász kora mészkő, mind miocén kora andezites hegyek előfordulnak. Mi most csak az utóbbiakkal és azok barlangjaival kívánunk foglalkozni.

A Szamár-hegy a város területének északkeleti részén található. Északról a Duna és a 11-es sz. főközlekedési út, keletről a Bubánat völgye nevű üdülőövezet, délkeletről a Kerek-tói üdülőövezet, nyugatról a Csenkei-dűlő nevű üdülőövezet határolja. Területe kb. 1 km².

A kettős csucsu hegy tömegét andezitagglomerátum alkotja. Az északi csucs 307 m magas, erdővel borított, a Duna felőli oldalról derekáig felkuszna a hétvégi telkek. Ennek ellenére járatlan, elvadult terület. Több kisebb-nagyobb, ma már nem működő kőbánya és délnyugati oldalán egy kisebb természetes sziklacsoport bontja meg a zárt erdőt. A terepbejárás során itt nem találtam semilyen barlangot.

Az alacsonyabb, 279 m-es, déli csucs szintén erdős, de valamivel jártabb az északi szomszédjánál, legalább is több az ösvény. Nyugati oldalán 200 m hosszú, 10-15 m magas sziklafal alakult ki. Ennek északi végén, kb. 235 m-en szájadzik a Matricás-barlang.

Matricás-barlang /leirója: Szilvay Péter/

A sziklafalról egy kb. 10 x 20 x 2 m-es kőzettömb csuszott le élével, amely aztán nekitámaszkodik a falnak. Ennek felső része mögött jött létre a barlang, melynek hossza 7,60 m és az 5. m körül egy járható méretű nyílás vezet a sziklalap

felső szélére, úgy, hogy egy második bejáratot képez.

Az első 5 m tágas, 1 m körüli szélességű, a bejáratnál 1,75 m magas, beljebb az alja emelkedik, csak négykézláb járható. A felszínre nyíló kürtő után járat elszűkül, de a szűkület után egy újabb ferde termecskévé tágul, annak viszont a magassága már csak 50 cm, majd fokozatosan járhatatlanná keskenyedik.

A barlang alját humusz és behullott kövek alkotják. Ásványi anyagot nem találtam. Érdekes módon, bár a környéke sűrűn lakott, megközelítése könnyű és bejárata is feltűnő, emberi ottlétnek alig akadt nyoma. Ezen kevesek egyike, az a már elmosódott matrica a barlang bejáratközeli falára ragasztva, amely aztán névadónak bizonyult. Egyébként se hulladék, se tüzrakásnyom, se a szokásos emberi maradékok nincsenek.

A szamár-hegyi sziklafal lábánál, az északi végétől kb. 50 m-re egy kisebb, kb. 1,2 m hosszú csőszerű üreget találtunk még - aztán több semmi.

Végigjártuk a 11. főút Esztergom-Pilismarót közti szakasza mentén lévő sziklafalat, de ezekben barlangot nem, csak régi felhagyott kőfejtőket találtunk.

Loggia-barlang /leírója: Szilvay Péter/

Esztergom határában a Látó-hegy Csurgó-berek nevű gerincének keleti oldalán található. Ha a Barát-kuti Erdészháztól a sárga jelzésű turistauton északnyugati irányban kb. 600 m-t haladunk, az uttól nyugatra, nagyjából 80 m-re a zárt erdőben találhatunk egy 20-25 m széles, 6-8 m magas sziklakatlant. Feltűnő, hogy a szikla nem emelkedik ki a lejtő síkjából. Első rátekintésre, régen felhagyott kőfejtőnek tűnik, bár erre utaló egyéb nyomok nincsenek. Ut, ösvény nem vezet hozzá, lombos év-

szakban nem igen vehető észre a turistautról – szóval, nehéz megtalálni.

A szikla felső része agglomerátum, az alsó pedig vatagpados andezittufa. A tufában alakult ki a 8,05 m széles, 2,65 m belméretű sziklaeresz. Mivel környezetéből nem tűnik ki, egy kis katlan alján van, nem igazán érthető genetikája. Semilyen nyom nem utal esetleges mesterséges voltára. Ennek ellenére szabályos, sarkos, szinte síkokkal határolt, nyilván ezért kapta a Loggia nevet. Dél felől, a katlan pereméről humuszos törmelékletű tölti fel kb. a közepéig, a többi részen kőtörmelék, avar és korhadt faágak borítják az aljzatot. Ásványi anyagot nem talaáltam benne.

Tüfok-barlang /leirója: Szilvay Péter/

1996. augusztus 14-én keresett fel régi barlangász ismerősöm Mátéfi László Ferenc azzal a hírrel, hogy barátjával, Farkas Józseffel új barlangot találtak Dobogókő térségében és segítsek azt felmérni.

A Dobogókőről a Két-Bükkfa-nyereg felé vezető közuton 800 m-re a Dobogókőt jelző táblától, illetve az utat keresztező távvezetéktől 200-250 m-re észak felé egy enyhe hajlású völgyecske vezet. Ennek a keleti oldalában, az uttól 160-170 m-re egy dombocska tetején nyílik a barlang bejárati kürtője egy 2 x 1 m-es mélyedés alján. A környéken nincsenek sziklakibuvások, csupán a bejárati horpadásban jelenik meg az andezittufa, a barlang befoglaló kőzete.

A térkép szerint kb. 610 m tszf magasságban nyíló bejárat 90 cm hosszú, 25 cm széles és 3,35 m mély. Lefelé táguló hasadékba érkezünk, egy felszínről bemosott humusz és törmelékhalom tetejére. Azonnal felismerhető a barlang genetikája, tek-

tonikus hasadékban vagyunk, amelynek csapásiránya északkelet-délnyugati $/24^\circ/$, dőlése északnyugati irányu, átlagosan 65° .

A bejárati kürtő a barlang közepére érkezik. Északkelet felé a törmelékes, humuszos aljat lejtő jellemzi. A hasadék 45-70 cm széles, majd 2,8 m után hirtelen járhatatlanná szűkül. Magassága 2 m körüli, délnyugat felé indulva az aljzat meredeken lejt, 1,8 m-t ereszkedünk a 3,4 m hosszón. Itt megtörik a hasadék iránya, csupán 45° -os lesz és még további 3,1 m-t haladhatunk közel vízszintesen. A főte is követi a lejtő vonalát, a magasság itt általában 2 m. A folyosó szélessége csak a délnyugati végponton tágul 90 cm-esre, mert itt egy kereszthasadék jelenik meg lezárva a főhasadékot.

A humuszlejtő északi részén lévő kiöblösödés sejteti, hogy a hasadék lefelé még tágulhat, de a bontásra meglehetősen mostohák a körülmények.

A hasadék és különösen annak az északkeleti része nagyon közel van a felszínhez, valószínűleg az avar alatt több helyen el is érhető az. A megtalálók, kik először járták be a hasadék-rendszert, beszámoltak néhány látott csontdarabról is, melyek aztán később elkeveredtek. Az északkeleti részen egy bemosodott kerékpárgumi-darabot találtunk, ami nagy csodálkozást váltott ki. A falakon vízszivárgás nyomait tapasztaltuk és a humusz is sáros, tapadós volt.

A barlang összhossza vízszintesen 9,95 m, teljes mélysége 5,50 m.

Hadiut-barlang /leírása: Ézsiás György után/

A Két-Bükkfa-nyereg környéki barlangokat nem volt még alkalmunk felkeresni, így a teljességre való törekvés jegyében

a korábbi kataszterből idézünk.

"A Két-Bükkfa-nyeregtől 4° irányba és 150 m-re van. Hossza 2 m, mélysége 3,7 m, tszf magassága 150 m /ez nyilván elírás LORBERER 1973-75/. A nyeregen átvezető igen régi utat - ma egy része műút, régebben az egész szekérut volt - nevezték hajdanán Hadiutnak, utalva a római időkre is. "

"Kis-Szoplaki"-sziklaodu /leírása: Ézsiás György után/

E barlangról szintén LORBERER /1973-75/ számol be és Ézsiás mindjárt hozzáteszi: "Szerintem az elnevezés helytelen, mert nem a Kis-Szoplakon van, csak annak a közelében /a leírás szerint/. A Hadiuti-hasadékbarlangtól /gondolom ez a Hadiut-bg/ északnyugatra / 320° -ra/, 15 m-re található, tszf magassága 616 m."

ESZTERGOM MELLETTI ANDEZITBARLANGOK

1: 25 000

Matricás-bg.

ESZTERGOM

Loggia-bg.

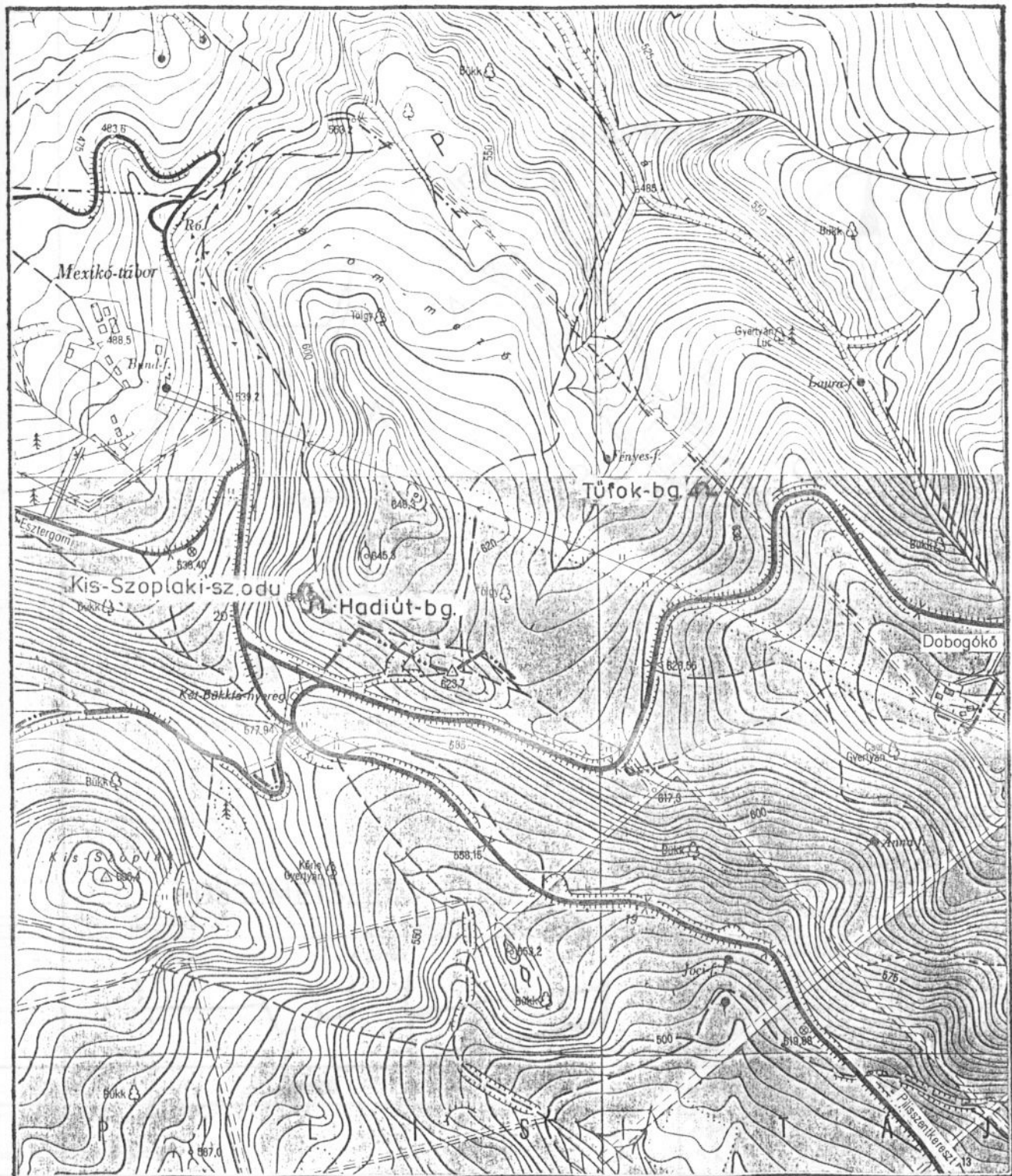
KEREK BÉRE

Barátik.

El.
246.8

A KÉT-BÜKKFA-NYEREG KÖRNYÉKÉNEK BARLANGJAI

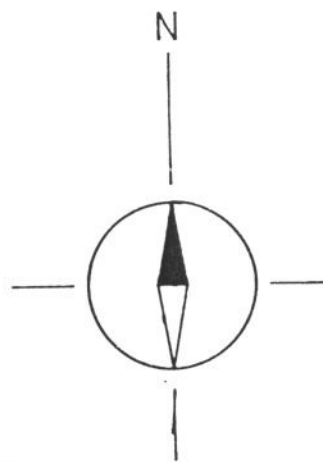
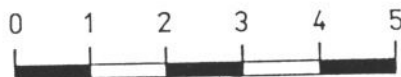
1:10 000

ESZTERGOM, SZAMÁR-HEGY

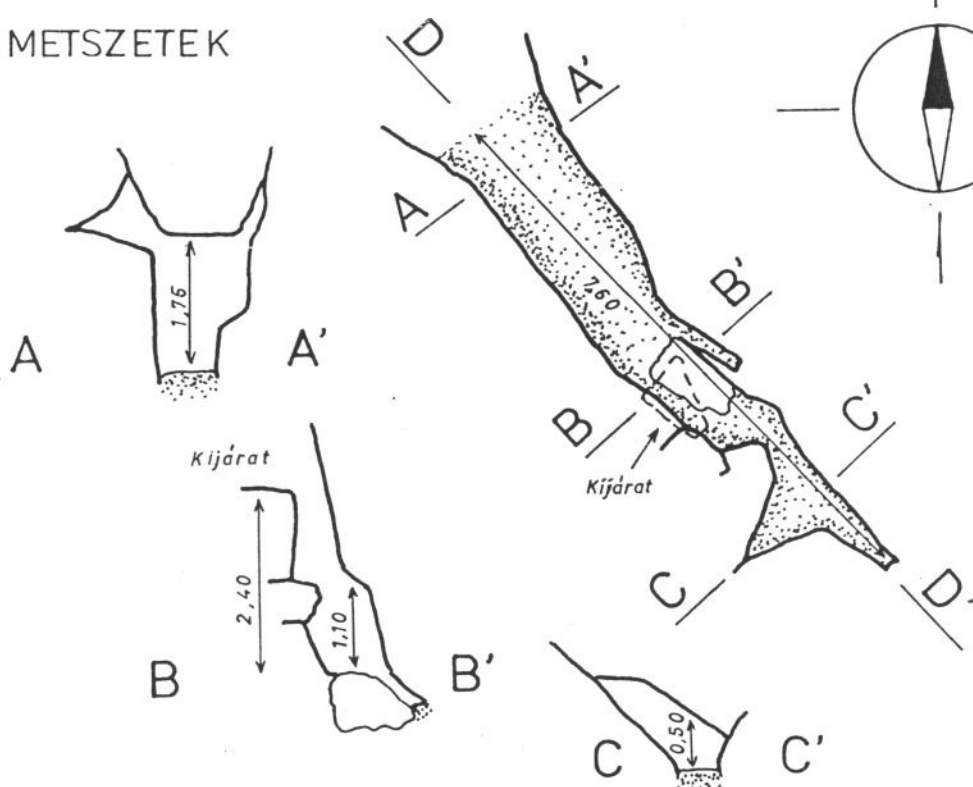
MATRICÁS-BARLANG

Felmérte: Szilvay Péter 1995. március 04.-én
 A barlang hossza: 7,60 m; méretarány=1:100

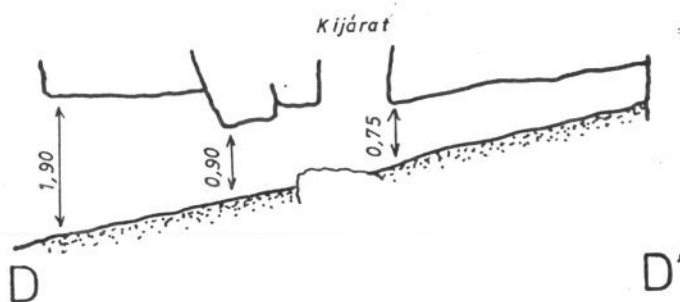

ALAPRAJZ

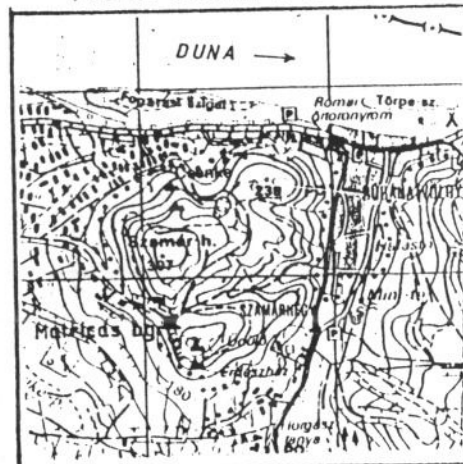
METSZETEK

HOSSZMETSZET

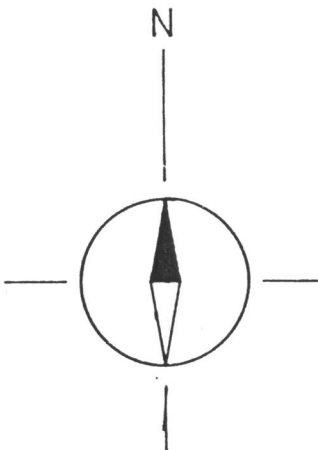

HELYSZÍNIVÁZLAT

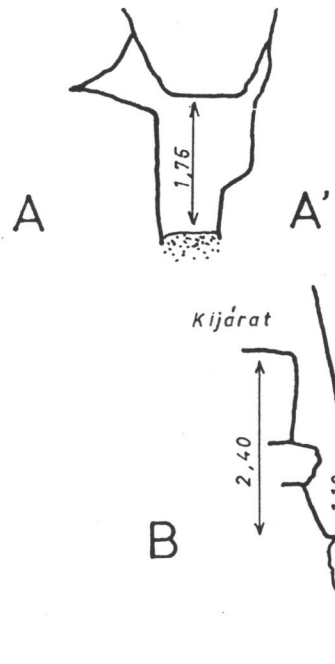

ESZTERGOM, SZAMÁR-HEGY MATRICÁS-BARLANG

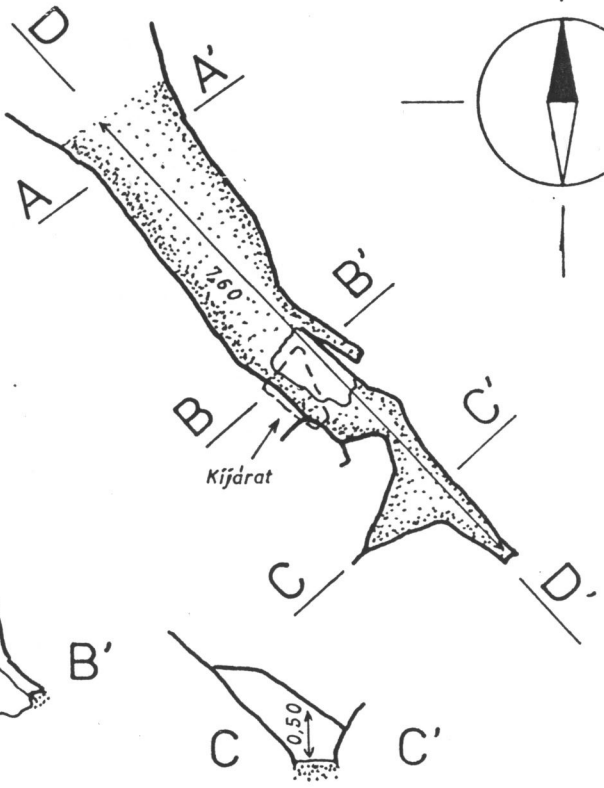
Felmérte: Szilvay Péter 1995. március 04.-én
A barlang hossza: 7,60 m; méretarány=1:100

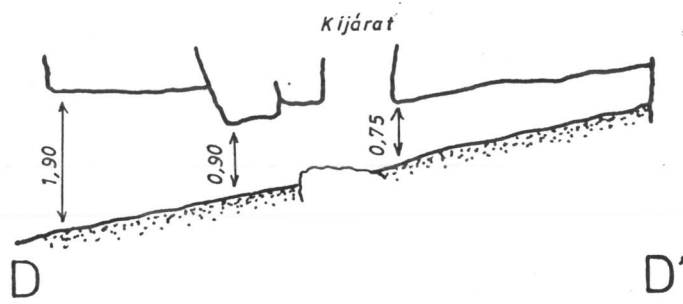
METSZETEK

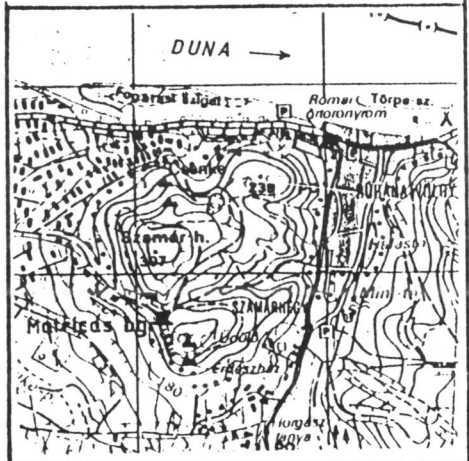
ALAPRAJZ

HOSSZMETSZET

HELYSZÍN VÁZLAT

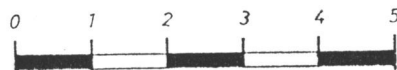

ESZTERGOM, LÁTÓ-HEGY

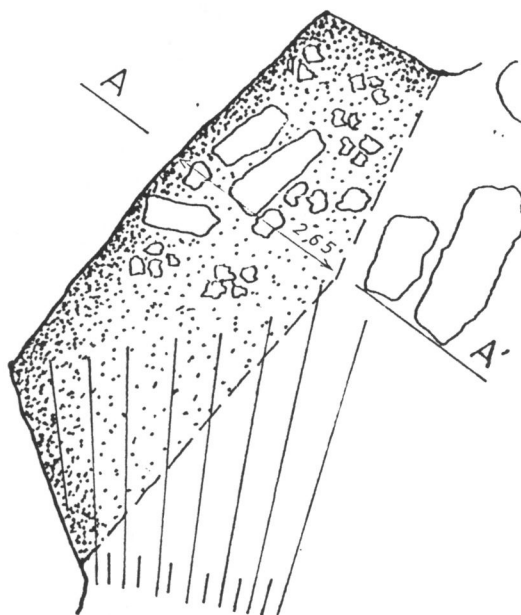
LOGGIA-BARLANG

Felmérte: Szilvay Péter 1996. szeptember

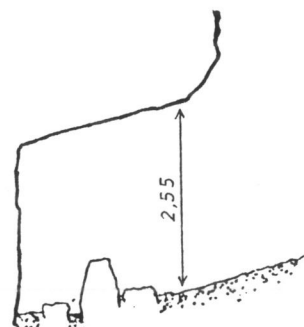
A barlang hossza: 2,65 m; méretarány = 1:100

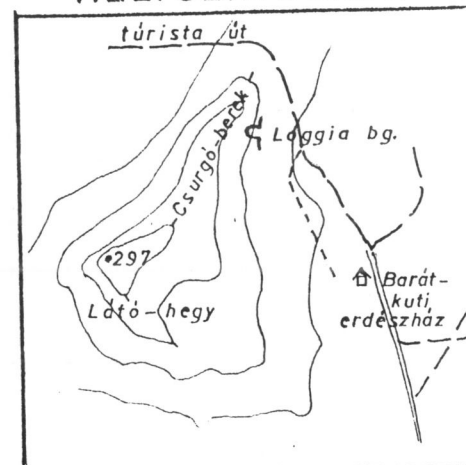
ALAPRAJZ

METSZET

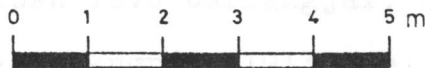
HELYSZINVÁZLAT

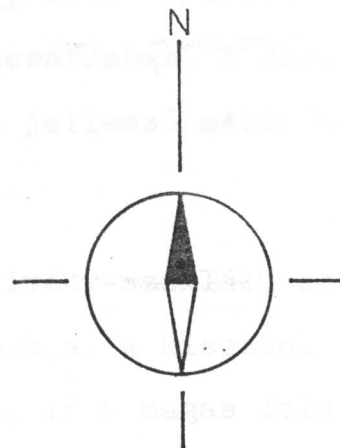
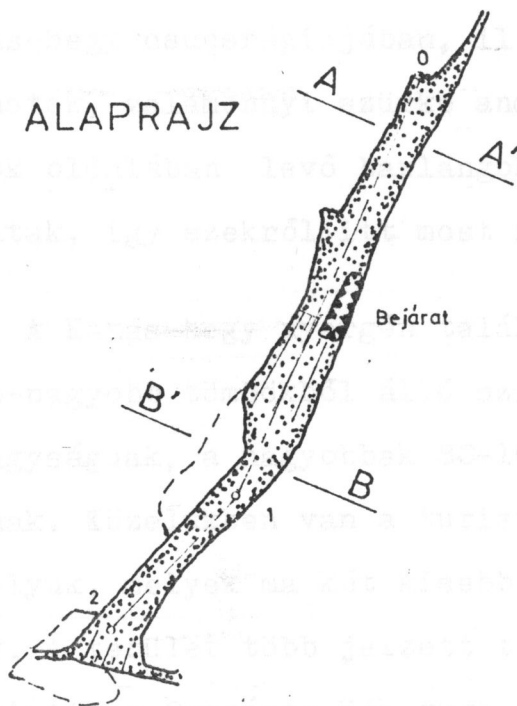
ESZTERGOM, HÁROM-MEZŐ

TÜFOK-BARLANG

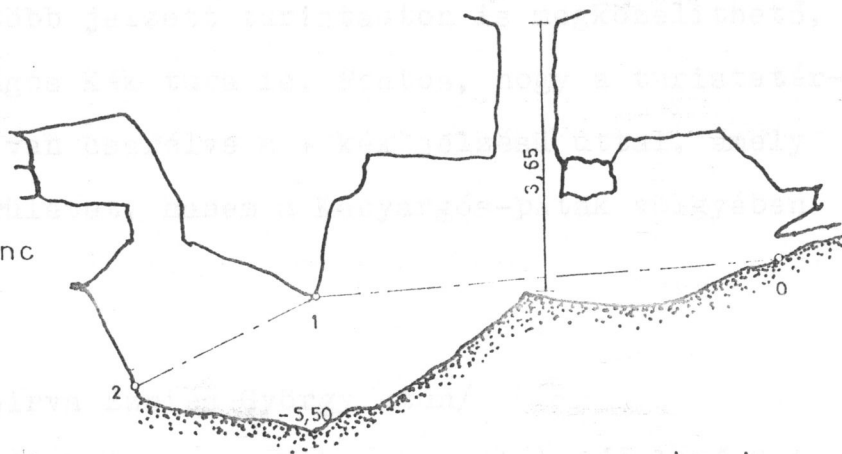
A barlang hossza: 9,95 m; méretarány=1:100

ALAPRAJZ

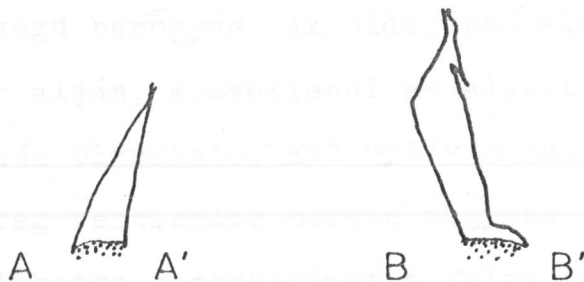
HOSSZMETSZET

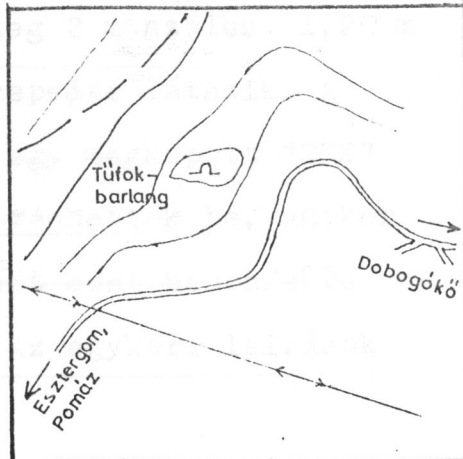
Felmérte:
 Farkas József
 Mátéfi László Ferenc
 Szilvay Péter
 1996. 08. 14.

Szerkesztette:
 Szilvay Péter

METSZETEK

HELYSZINVÁZLAT

PILISSZENTKERESZT VULKÁNIKUS BARLANGJAI

Pilisszentkereszt határából ismertek a hegység legrégebben leirt vulkáni kőzetben levő barlangjai. Már 1871-ben /KOCH/ említés esik a Zsivány-barlangról, 1913-ban /SZÜCS/ pedig a Hideg-lyukakról. A falu határához tartozó vulkanikus barlangok a Kakas-hegy csucsrégiójában, illetve a hegy déli oldalában találhatóak, valamennyi szürke andezitagglomerátumban. A Deraszurdok oldalában levő barlangok a Pilisre jellemző mészkőben alakultak, így ezekről itt most nem szólunk.

A Kakas-hegy nyergén találhatóak a Zsivány-sziklák, ezek kisebb-nagyobb tömbökből álló sziklák csoportja. A kisebbek ház nagyságúak, a nagyobbak 80-100 m hosszú, 15 m magas falakat alkotnak. Közeliükben van a turistatérképeken is szereplő két Hideg-lyuk, melyek ma két kisebb függőleges falu mélyedést alkotnak. A terület több jelzett turistauton is megközelíthető, pl. érinti az Országos Kék tura is. Fontos, hogy a turistatérképen az OK ut fel van cserélve a + kék jelzésű uttal, amely nem is érinti a területet, hanem a Kanyargós-patak völgyében halad!

Nagy-Hideg-lyuk /leirva Ézsiás György után/

A turistauttól keletre, a Kakas-hegy tetején levő Zsivány-sziklák mellett levő objektum. Jelenleg 2 m széles, 1,20 m mélységű berogyás. Az oldalában alul egy repedés látszik. A gödör alján, közvetlenül az aljzat felett egy megkopott "TMK" bevésés olvasható. Ezt nyilván csak akkor véshették be, amikor az üreg vertikális mérete nagyobb volt, mert most hasonfekve sem lehetne a szerszámot a falra tartani. Az egykori leírások

szerint /SZÜCS 1913, FÖLDVÁRY 1935, SCHÖNWISZKY 1937, VÖRÖS 1930/ lényegesen mélyebb volt. Tektonikus jellegű, omlásos akna-barlangnak írják, amelynek mélysége 38 m. Ilyen mélységbe ereszkedett állítólag egy bányász, aki karvastagságu jégcsapokat hozott fel. 1975-ben mélységét már csak 2,5 m-nek adják meg. Feltárását érdemes volna megkísérelni.

Kis-Hideg-lyuk /leirása Ézsiás György után/

A turistauttól nyugatra lévő objektum a Zsivány-sziklák mellett. Szintén kicsiny mélységű, függőleges falu berogyás. Egykori méretét 20 m összhosszban és 10 m mélységben adták meg. Mára ez már majdnem teljesen akkumulálódott.

Zsivány-barlang /leirója Szilvay Péter/

A Zsivány-sziklák legészakibbjában, egy ház nagyságu sziklatömb déli oldalán nyílik. Jól megközelíthető a kék turistauton, a Kis-Hideg-lyuktól, az uttól délkeletre nyílik a ferde lejtésű szikla közepe táján. A támaszkodó kőtömb alatt kialakult lapos, befelé enyhén emelkedő álbarlang 2,50 m átmérőjű, nagyjából kerek alaprajzu üreg, magassága 20-35 cm. Aljzatát a bejárat közelében humusz, beljebb avar és kőtörmelék alkotja.

Varga-lyuk /leirása Bertalan Károly után/

"Andezitbreccsában /értsd: agglomerátum/ képződött 10 m hosszú és másfél m széles, felül nyitott folyosó, a dobogó-kői Kakas-hegy oldalában, a Márton-réttől délre. Nem számítható teljesen barlangnak, mert csak egy beszorult szikla fedi a bejáratát."

Kamilla-barlang /leirása Ézsiás György után/

1991-ben találtak rá a Tungsram SC. barlangászai /ma:

Troglonauta Bgkut. Egy./ A kakas-hegyi Kamilla-forrástól északnyugatra kb. 100 m-rel, a forrás mellett is elhaladó kék környil jelű turistaut északi oldalától mintegy 20 m-re. A hegyoldalról ledőlt nagy sziklatömbök közötti kb. 1 m széles, 4 m hosszú, 2 m magas üreg.

Kamilla-üreg /leirója: Tinn József/

A Kakas-hegyen, a Kamilla-forrástól kb. 100 m-rel északnyugatra, a kék környil jelzésű turistauttól nagyjából 10 m-rel feljebb található. Szilvay Péter bukkant rá a troglonautások által leirt Kamilla-barlang keresése közben. A hegy lejtőjén lefelé csuszó andezittömb egy részének leszakadásából jött létre, aljzatát föld fedi. Az üreg hossza 6,29 m, két bejárata között guggolva közlekedhetünk. Egyik bejárata a turistautról is látható.

Kamilla-sziklahasadék /leirója: Tinn József/

A Kamilla-üregtől nyugatra kb. 5-7 m-re talált rá Nagy Eszter a Kamilla-üreg felmérését követően. A hegyoldalon lefelé csuszó andezittömbök feltorlódásával kialakult üreg, amely egyetlen 6,94 m hosszúságu átjárófolyosóból áll, ennek magassága 2 - 2,5 m. Aljzatát földes kötörmelék borítja. Falai helyenként nedvesek. A bejáratokat a növényzet teljesen eltakarja.

A három "Kamilla-objektum" adja valószínűleg az irodalom által említett "Pokol-kői-sziklaüregeket".

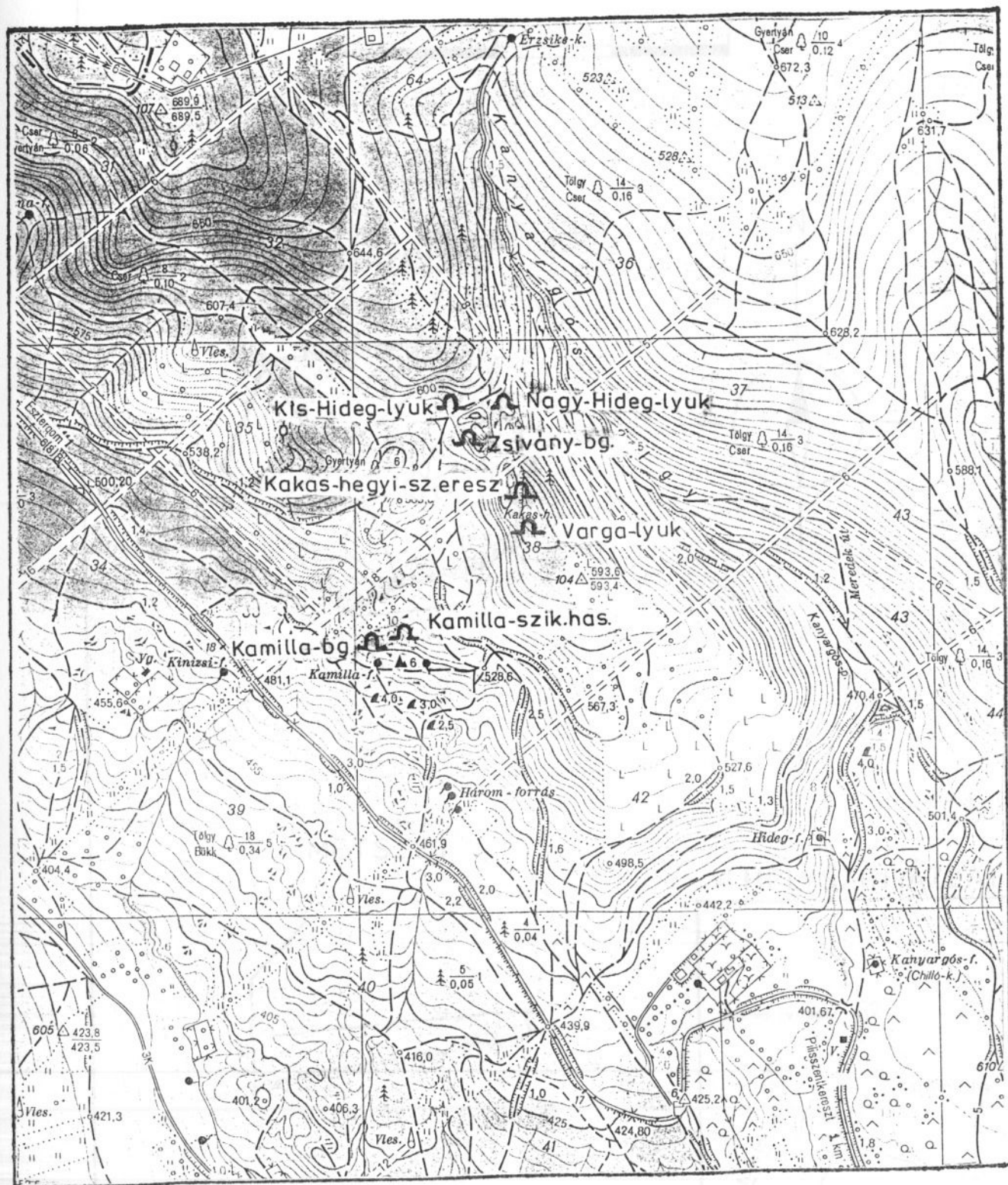
Kakas-hegyi-sziklaeresz /leirója Szilvay Péter/

A Zsivány-sziklák legdélibb, nagyobb méretű sziklatömbjének déli oldalán kiálló falszakasz nyugati oldalában nyílik.

Megtalálható, ha az Országos Kék és a kék környil jelzésű turistaut közös szakaszán haladunk a Zsivány-sziklák alatt. A legalsó nagy sziklafal középső részén már messziről látszik a fal lábánál. Meredek emelkedőn kell kb. 10 m-t felkapaszkodni hozzá. Az uttól kb. 30 m távolságban van. Az üreg réteglap menti kimállással keletkezett. Hossza 2,60 m, magassága a bejáratnál 2,10 m, aljzata befelé erőteljesen emelkedik, amely avarral fedett murvából áll.

A PILISSZENTKERESZTI KAKAS-HEGY ÉS BARLANGJAI

1:10 000

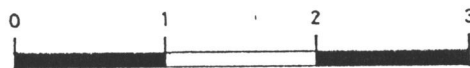

PILISSZENTKERESZT, KAKAS-HEGY

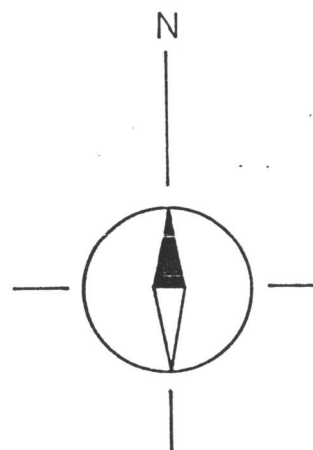
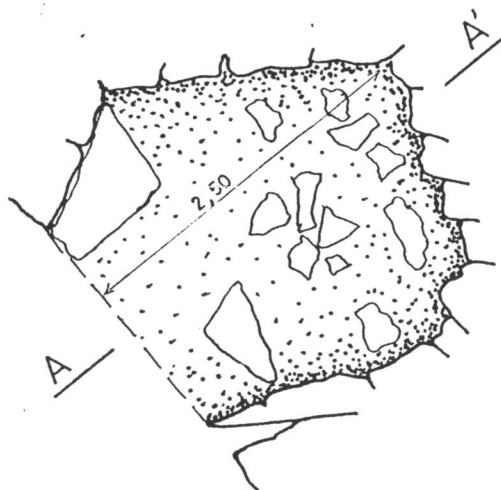
ZSIVÁNY-BARLANG

Felmérte: Szilvay Péter 1996. július 12.

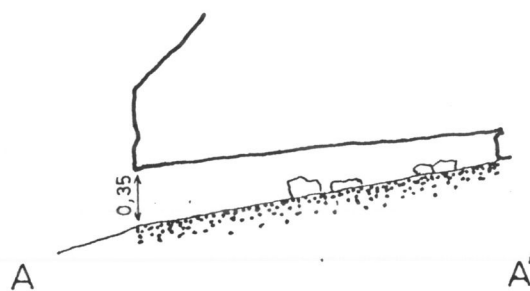
A barlang hossza: 2,50m; méretarány = 1:50

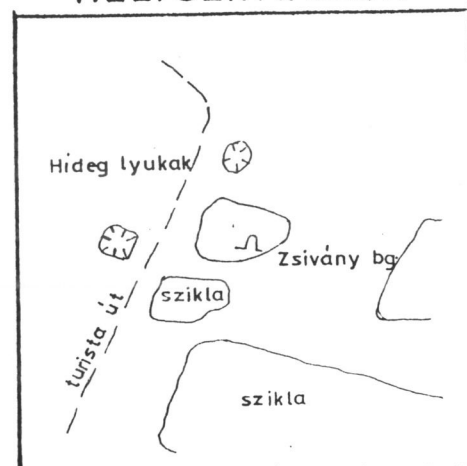
ALAPRAJZ

METSZET

HELYSZÍN-VÁZLAT

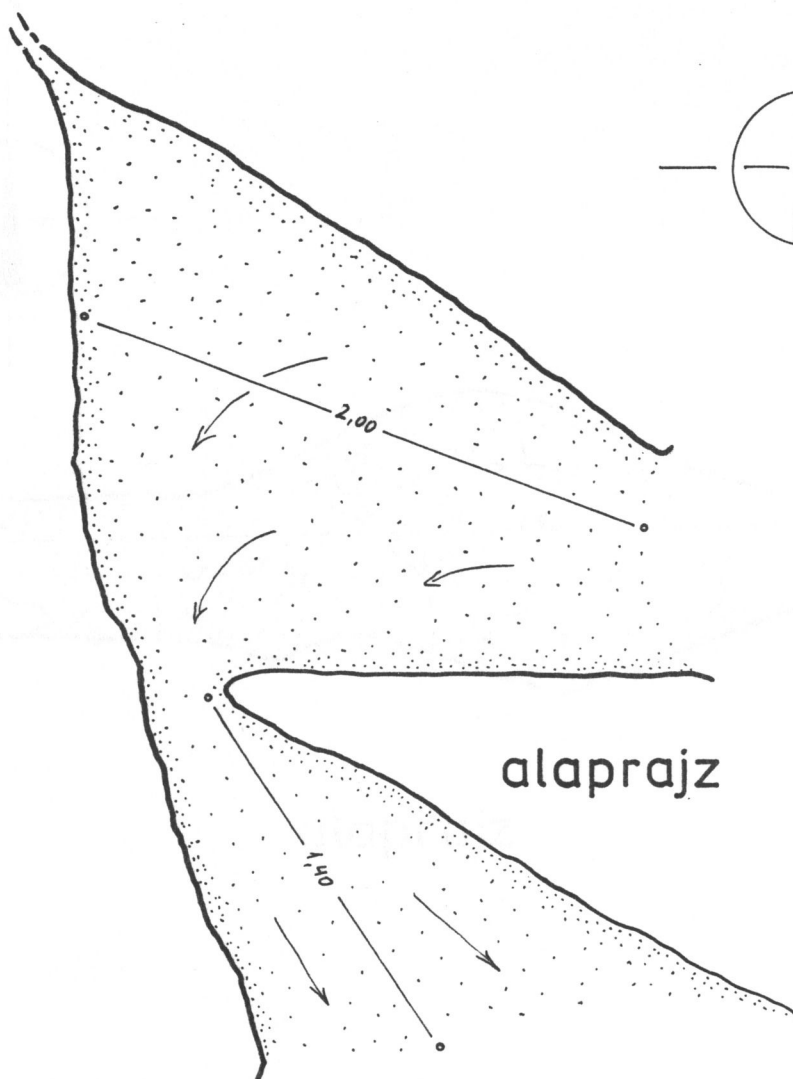
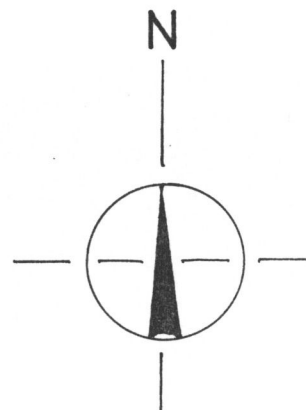
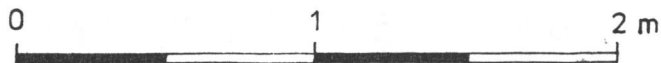
PILISSZENTKERESZT, KAKAS-HEGY

KAMILLA-ÜREG

Felmérték: Nagy Eszter és Tinn József 1996. VII. 12-én

A barlang hossza 3,40 m

mérték 1:25

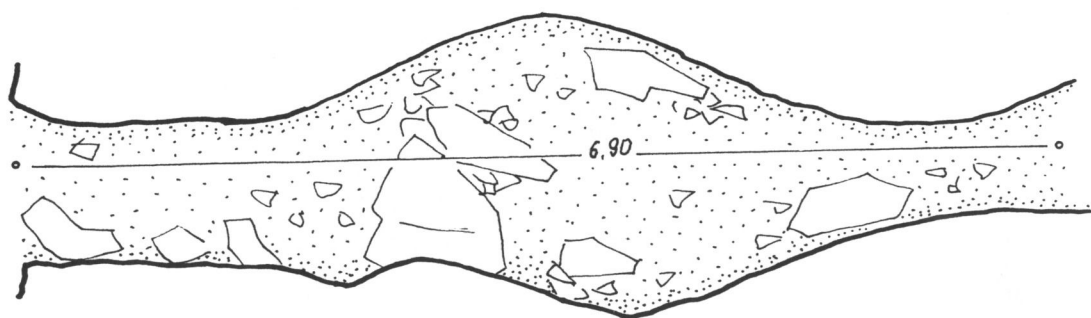
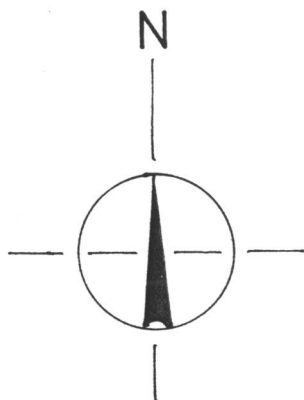
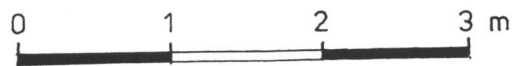
PILISSZENTKERESZT, KAKAS-HEGY

KAMILLA-SZIKLAHASADÉK

Felmérték: Nagy Eszter és Tinn József 1996. VII.12-én

A barlang hossza 6,90 m

mérték 1:50

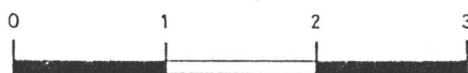
alaprajz

PILISSZENTKERESZT, KAKAS-HEGY

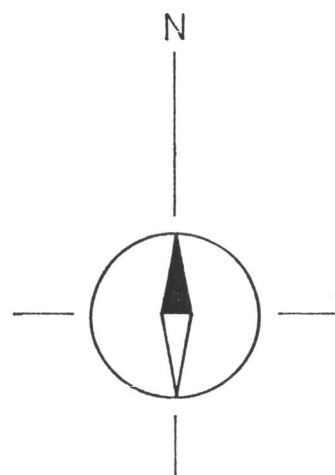
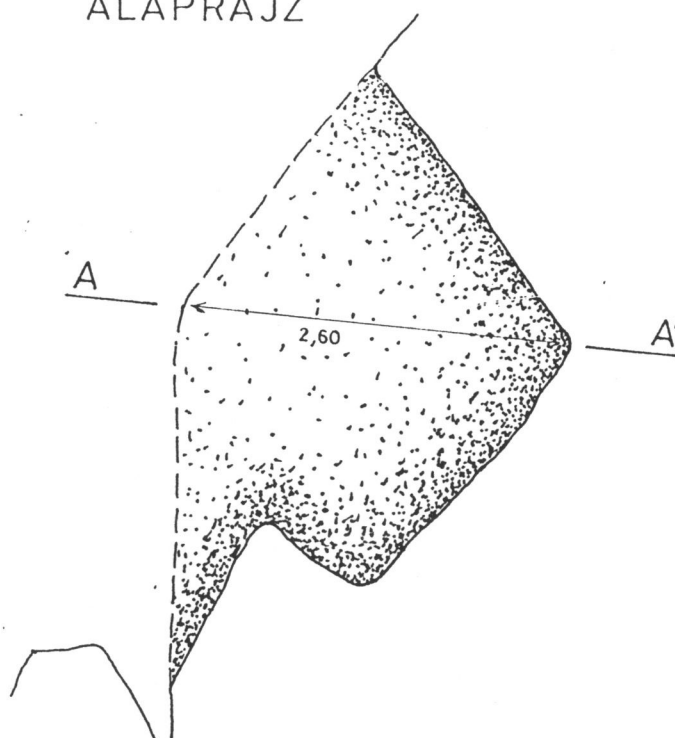
KAKAS-HEGYI-SZIKLAERESZ

A barlang hossza: 2,60 m; méretarány=1:50

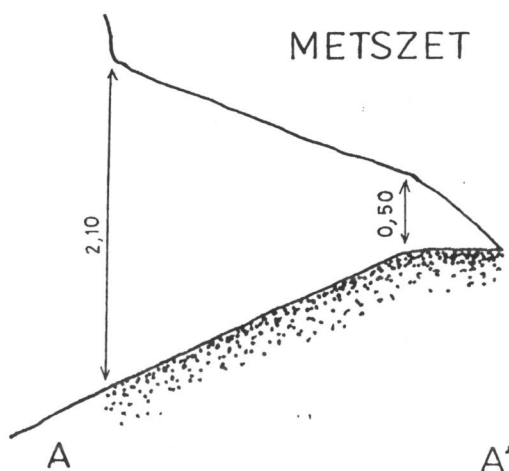
Felmérte: Szilvay Péter és Tinn József 1996. július 12.

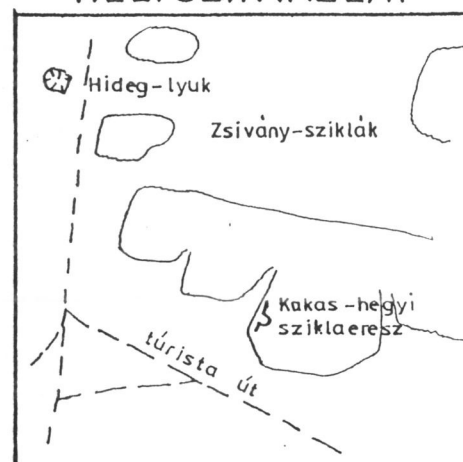
ALAPRAJZ

METSZET

HELYSZÍNVÁZLAT

Szerkesztette: Szilvay Péter

POMÁZ VULKANIKUS BARLANGJAI

A Hársas-hegy bár Pomáz közigazgatási területén van, de lényegesen egyszerűbb Szentendre, vagy Pilisszentlászló felől megközelíteni az un. Sikárosi-uton. A Sikárosi Vadászházig aszfaltozott erdészeti ut vezet /járművel engedélyköteles ut!/, innen tovább, nyugat felé a Bükkös-patak partján az Országos Kék turistajelzést követve jutunk a Hársas-hegy északi lábához. Itt sziklakibuvások jelzik, hol kell keresnünk a hársas-hegyi barlangokat.

Egres-barlang /leirója: Eszterhás István/

A turistauttól 50-60 m-rel délebbre, magasabban vezető szekérut mellett van egy jellegzetes /5-6 m magas, 8-10 m széles, lekerekített/ szikla a bozótosból kiemelkedve. E szikla kettérepedése mentén alakult ki az Egres-barlang /nevét a bejárat mellett a fal párkányán nőtt vadegresről kapta/. A sziklafalból nyugat felé vízszintesen tartó magas /egész a sziklateleig érő/, 50 cm széles járat indul. Ez viszont 1 m után járhatatlanná szűkül, de a szikla tetejéről egy aknabejáraton leereszkedve a szükület mögötti, szintén keskeny, de azért "lapjával" járható főhasadékba jutunk. A keskeny, enyhén ferde beboltozott hasadék hossza 5 m, magassága 2,5 - 4 m. Alján földes törmelék található. Feltűnően hűvös levegő áramlik ki az üreg alsó nyílásán /1996. jul. 8-án/, ami kiterjedtebb hasadékkrendszerre utal, mint amennyit a barlang mutat.

Őz-barlang /leirója: Eszterhás István/

Az előbb leirt barlangtól vagy 70-100 m-rel nyugatabbra, a kőgörgeteges zónában található az Őz-barlang. A legnagyobb

kőtömbök között nem találtunk elfogadható méretű üreget, de az alacsonyabbaknál már igen. A több kődarabbal fedett álbarlangnak három ember számára is használható bejárata van, továbbá van egy "ablakszerű" oldalrése és egy szűk kürtője is. Horizontális mérete a 2,20 és 2,80 m között változik. Alacsony, csak guggolva, kuszva járható. Alját vastagon borítja a szél által besodort avar, melyben néhány kő buvik meg, de ebből került elő a névadó őzkoponya is.

A Holdvilág- és Karolina-árok barlangjaihoz nem volt időnk eljutni, így ezekről mások adatait, leírását felhasználva csak rövid ismertetést adunk.

Robi-lyuk /leírása: Ézsiás György után/

1991-ben talált rá Brada Róbert a Holdvilág-árokknak a Karolina-árok betorkollásánál, az északi oldalon levő "kőfejtő-szerű" sziklaleszakadása közelében. A leszakadás előtt kb. 30 m-re található egy nagyobb fa, ennek a tövében van a valamivel több mint 2 m hosszú, szűk keresztmetszetű, omladékban keletkezett üreg.

Domini-barlang /leírása Ézsiás György után/

1991-ben Budai Kornél és Ézsiás György talált rá a Holdvilág-árokban levő Domini-forrástól mintegy 200 m-rel keletre, a völgy jobb /északi/ oldalában. Itt a völgyoldal meredek, omladékos és a buja gaz által alaposan benőtt. A tágas bejárata, nagyobb üreg kb. 10 m-es. A térképek és a korábbi irodalom még nem jelzi létét, de a turisták vandál kategóriájába tartozók ismerik, ott is hagyták graffitikból és szemétből álló névjegyüket.

Kecske-lyuk /leírva Ézsiás György után/

Budai Kornél akadt rá 1991-ben a Weislich-barlangtól kb. 30 m-rel nyugatra, a sziklafal tetejére vezető meredek ösvény mellett. A barlang egy nagyobb omladék kövei között nyílik. Hossza 2,5 m, magassága 2 m körüli, de oldalfalai bizony csak keskeny rést fognak közre.

Weislich-barlang /többek leírása után⁺/

A holdvilág-árki vizeséstől fölfelé haladva /nyugatra/ mintegy 60 m-t, kb. 10 m magas sziklafal tövében tágas bejárat-tal nyílik a Weislich-barlang /használt szinonimái még: Remete-barlang, Holdvilág-árok barlangja, Nagyszikla-barlang/. Hossza 47 m, teljes függőleges kitejedése 17,5 m. Szűk nyílásu kürtő vezet vezet ki belőle a sziklafal tetejére. Keletkezéséről a vita még nem zárult le. Nem eldöntött, hogy teljes egészében mesterséges eredetű, vagy az átalakítás egy már korábban is létező természetes üreget "humanizált". Többen folytattak benne és előterében ásatást, de ezek leletanyaga sem tud egyértelmű választ adni a felvetődő kérdésekre.

Y-águ-barlang /leírása Ézsiás, Incze és Kucsera után/

A Vizesés-alatti-barlangtól 30 m-re, a völgy bal /keleti/ oldalának sziklafala aljában nyílik ez a mindegyik leirója szerint is mesterségesnek tartott üreg. Folyosója Y-szerűen elágazik, melynek szélessége 2 m, magassága 2 - 2,5 m, a hosszának megítélésében már ellentmondás mutatkozik: Ézsiás /1994/ több mint 40 m-esnek tartja, míg Incze /1990/ minössze 22 m-esnek.

⁺ DÉNES 1974, 1991, ERDÉLYI 1971, ÉZSIÁS 1994, GALLUS /?/, INCZE 1990, KUCSERA 1982, 1983, KUCSERA-RAPPAI 1980, MEZEI-PÁLI 1955, PÁPA 1943, SCHÖNVISZKY 1937.

Kőzete fehér, nem rétegzett andezittufa, melynek összetételében plagioklászokat, biotitet, kloritot, kvarcot lehet találni /INCZE 1990/. Kucsera /1980/ úgy gondolja a benne felismerni vélt gránátos betelepülés miatt, hogy talán a gránát bányászatára nyitották a középkorban ezt a tárót.

Vizesés-alatti-barlang /leirása Ézsiás György után/

A Holdvilág-árok felső zónájában a beépített vaslétra által járhatóvá tett letörésnél, ahol az alkalmi vizek vizesést szoktak alkotni, található e mesterséges üreget. A vaslétra alatt-mellett van a lapos, széles nyílásu, kb. 15 m hosszú és nagyjából 1,5 m magas üreg. Alja erősen feltöltött, bár ásatások során egy részét már kitermelték.

Vizesési-üreg /leirása Ézsiás György után/

1991-ben Ézsiás György talált rá a holdvilág-árki vizesés falában, kb. 6 m magasságban a vaslétra mellett. Megközelíteni azonban csak felülről kötéllel érdemes. Részben omladékos, részben eróziós, kis /2-3 m-es/ üregnek tűnik.

Karolina-árok alsó albarlangja /leirása Ozoray György után/

A Karolina-árok Holdvilág-árokba való betorkollásától 200 m-rel feljebb egy völgylépcsőnél az örvénylő erózió hatására kimélyült üreget kőgörgetegek fedik be. A barlang Ozoray /1963/ által mért hossza 7 m, mélysége 5 m, de ez azóta már jelentősen feltöltődött /ÉZSIÁS 1994/. Oldalfalai padosan elkülönülő agglomerátumból és tufából állnak.

Karolina-odu /leirása Ozoray György után/

Közvetlen az előbbi mellett, a sziklafal oldalában alacsony száju és széles üreg a Karolina-odu, vagy Meleg-fészek.

A barlang egyetlen lapos fülkéből áll, amelynek belmélysége /hossza/ 4 m, szélessége 8 m, magassága átlagosan 1,2 m. Az üreg az agglomerátum kimállásával és az egykori patak oldalazó eróziója által keletkezett. Gyakran bivakolnak benne.

Karolina-árok felső álbarlangja /leirása Ozoray Gyögy után/

Az előbbi üregektől kb. 30 m-rel feljebb a völgyfenéken örvénylő erózió által alakult üreg, amelyet egy nagyobb görgeteg fed be. Mélysége mintegy 2,5 m, a hosszát már problémásabb megadni, de vagy 3 m lehet.

Kolevkai-sziklaüreg /többek leirása után +/

Szinonimái: Lom-hegyi-zsomboly, Bölcső-hegyi-zsomboly. Az utóbbi időben nem sikerült megtalálni, mert a különböző említések tartalma nem vág össze - jó volna ellenőrizhető adatokkal meghatározni. A különböző írások szerinti helye: "a Bölcső-hegy lábánál, Kovács Béla erdejében; a Bölcső-hegy déli előcsucsán, az 534-es nyeregpontról nyugatra; a Lom-hegy gerincén, bokrok sűrűjében". A különféleképp megadott méretek: 15/-8 m ; 7,5 m mély; 28 m mély. Viszont mindegyik említő tufában keletkezett tektonikus üregnek, hasadéknak írja le.

Salabasina-üreg /leirója: Tinn József/

A Lom-hegy és a Dera-patak között húzódó Salabasina-árok nyugati oldalában, a Pilisszentkereszt -Pomáz közti műuttól mintegy 800 méterre, az árok peremétől 15-20 m-rel lejjebb található. Sárközi Szilárd bukkant rá egy terepbejáráson.

+ BERTALAN 1958, DÉNES 1974, INCZE 1990, LENGYEL-SCHERFT 1951, SASHEGYI 1953, SCHÖNVISZKY 1937, SZENTES 1971.

falának tövében szabályos gömbfüle-sor található. A kitöltés fehér színű por, amely a felszínen is előfordul, benne kőtömbök vannak. A barlang vége kitöltés mentes, itt a járat fala hasadékká szűkül. A bejárat közelében tüzrakás nyomai láthatóak.

Kő-hegyi-átjáróbarlang /leirója: Tinn József/

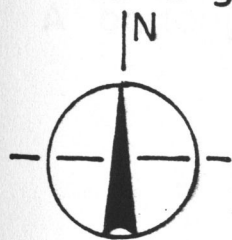
Az előző barlangtól keletre kb. 30-35 méterrel van. Keletkezése hasonló, mint az előbbié. Hossza 4,31 m. A főág egy tágas átjárófolyosó, melynek falán elsősorban felharapódási nyomok figyelhetők meg, de oldásnyomokat is felfedezhetünk. Alja erősen lejt, melyet föld botit. A főágból egy 1,31 m hosszán "bejárt", 0,50 m átmérőjű oldott cső ágazik ki. Erősen pusztuló barlang, különösebb érdekesség nélkül.

Kis-Kő-hegyi-kőfülke /leirva Ézsiás György után/

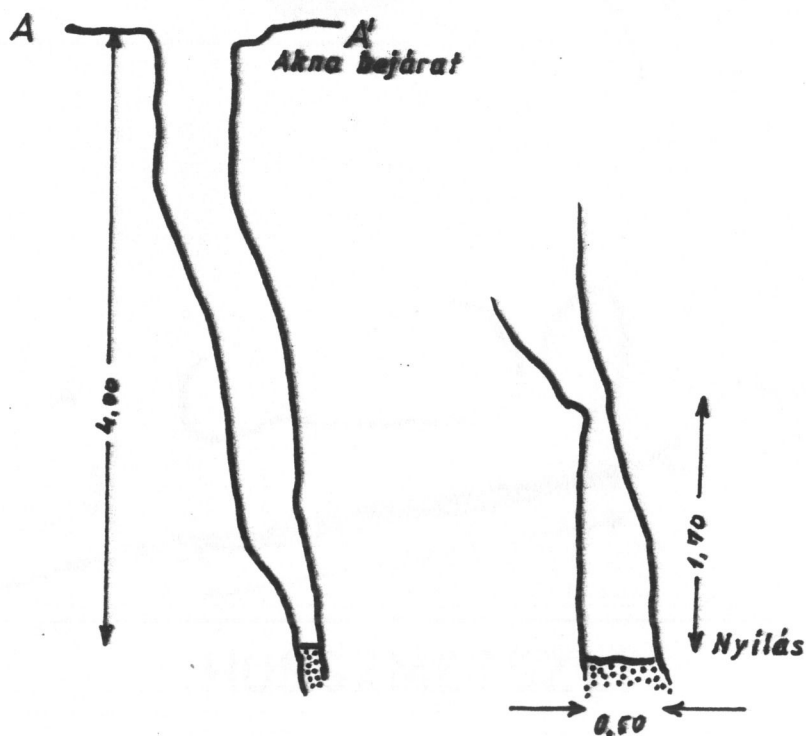
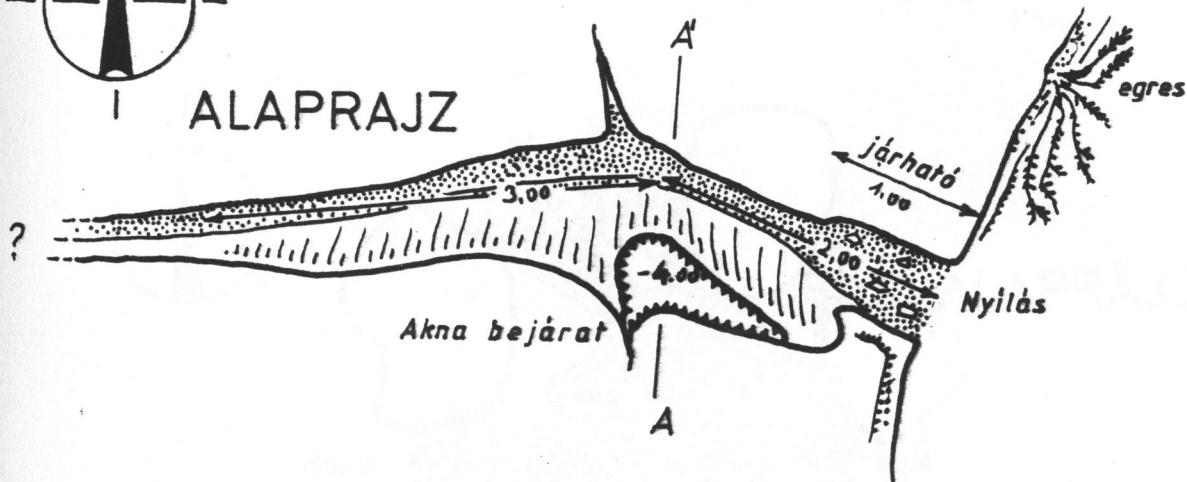
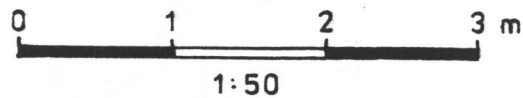
Kisebb üreg a Kis-Kő-hegyen, 1991. januári ottjártunkor a kis nyitott üregben melegebb volt a levegő, mint a környezetében, de nem gőzölgött. Budai Kornél mutatta meg. A Kő-hegyi Turistaháztól kb. 300 m-rel az északra vezető sárga jelzésű ut nagy kanyarulatában, bal oldalt /nyugatra/, az uttól kb. 10 m-re és feljebb található. Az enyhe lejtésű domboldal itt kicsit leszakadt és benne feltárult a néhány méteres üreg a sziklafalban.

EGRES-BARLANG

Felmérte: Eszterhás István és Szabó Géza 1996. VII. 8-án
A barlang hossza 5,00 m, szélessége 0,50 m, magassága 4,00 m

ALAPRAJZ

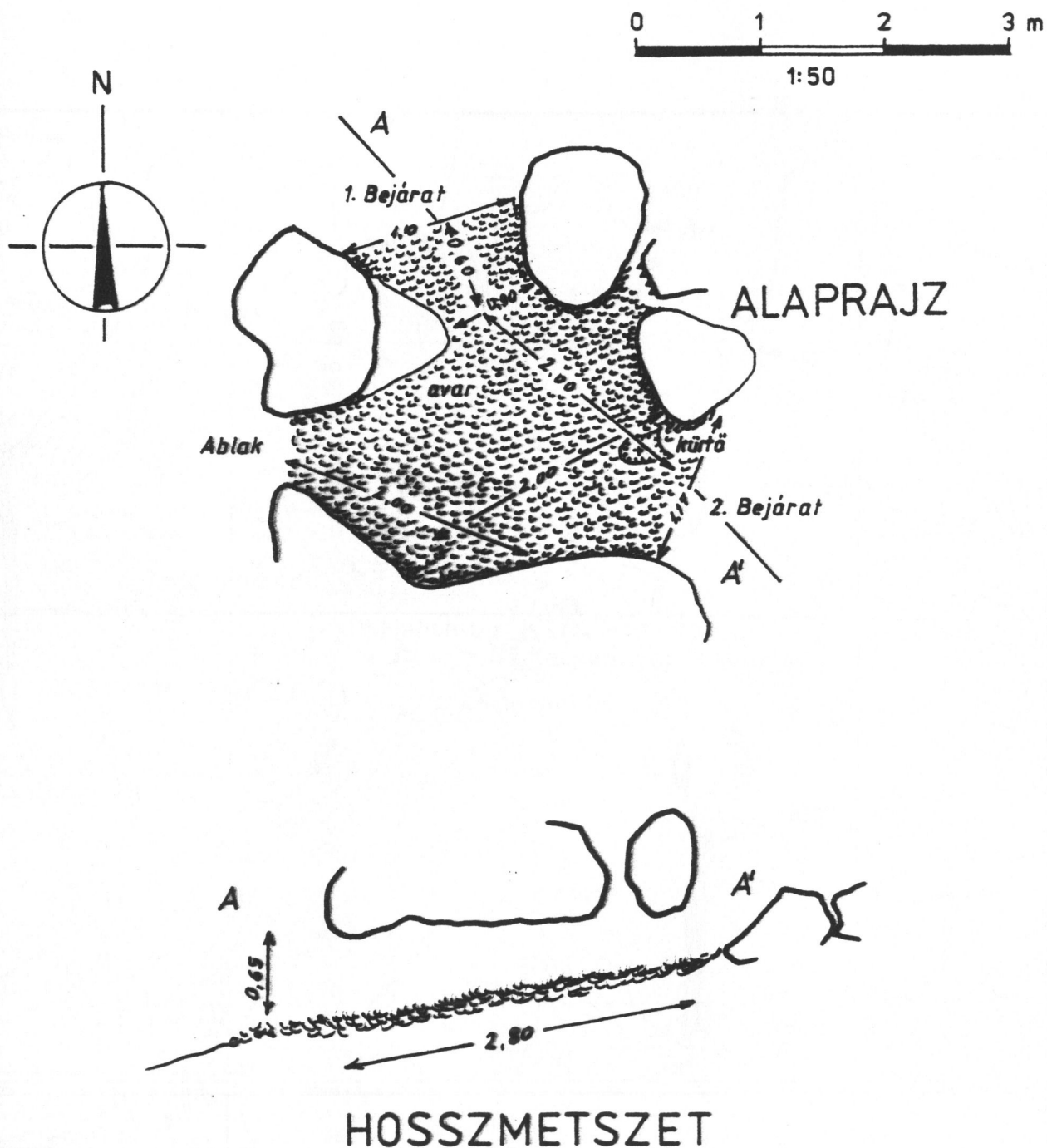

METSZETEK

POMÁZ, HÁRSAS-HEGY (BÜKKÖS-PATAK-OLDAL)

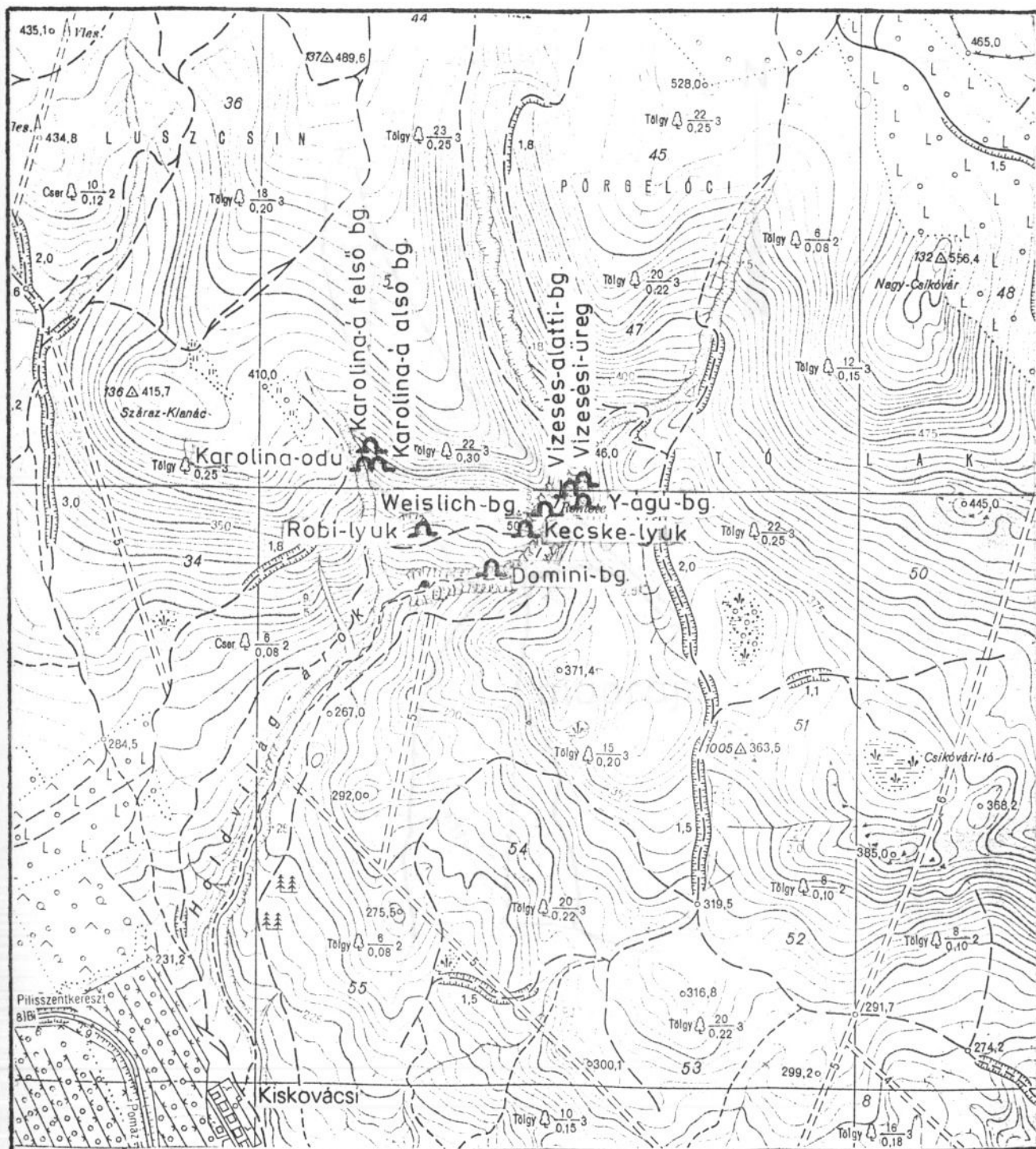
ÖZ-BARLANG

Felmérte: Eszterhás István és Szabó Géza 1996. VII. 8-án
A barlang hossza 2,80 m, szélessége 2,20 m, magassága 0,46 m

A POMÁZI HOLDVILÁG-ÁROK ÉS BARLANGJAI

1:10 000

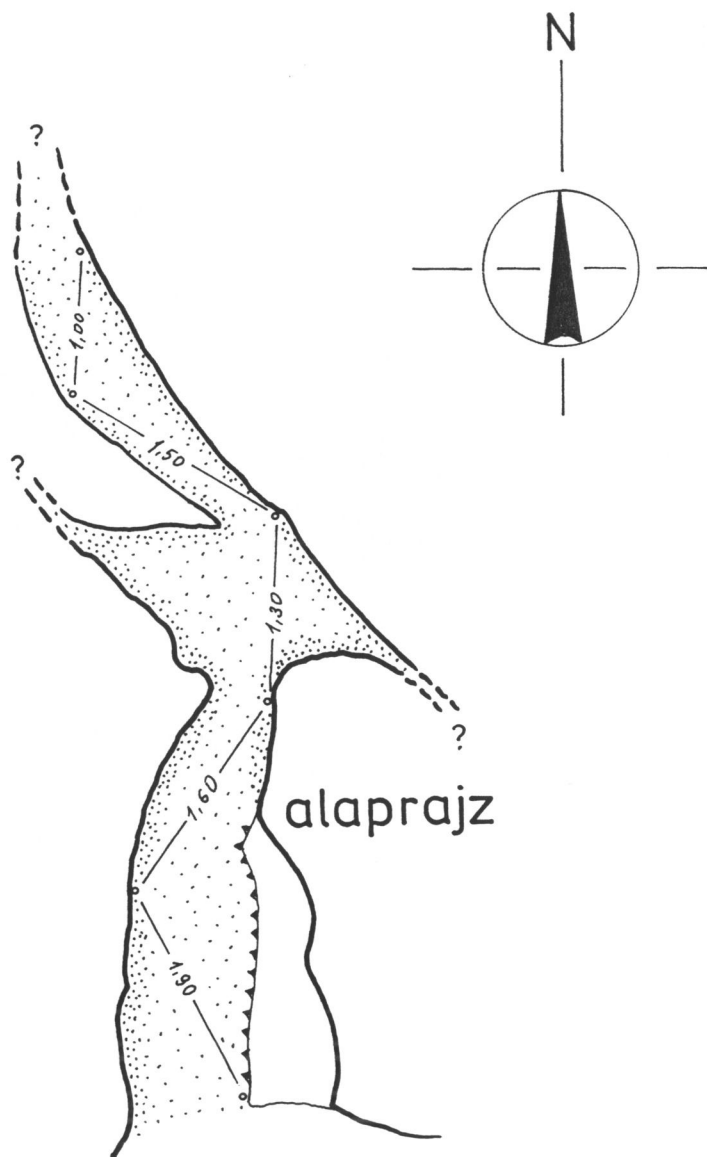
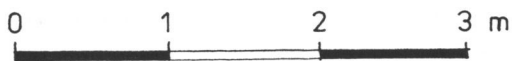
POMÁZ, KÖ-HEGY

KÖ-HEGYI-BARLANG

Felmérték: Nagy Eszter és Tinn József 1996. VII. 6-án

A barlang hossza 6,00 m

mérték 1:50

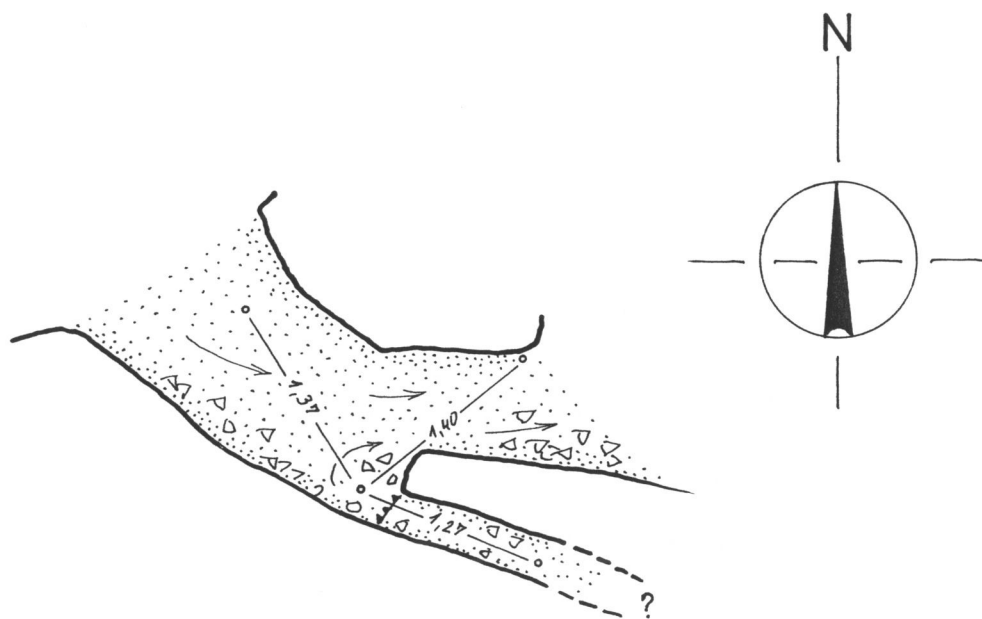
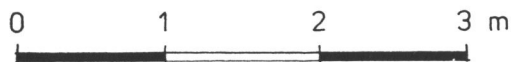
POMÁZ, KÖ-HEGY

KÖ-HEGYI-ÁTJÁRÓBARLANG

Felmérték: Nagy Eszter és Tinn József 1996. VII. 6-án

A barlang hossza 3,70 m

mérték 1:50

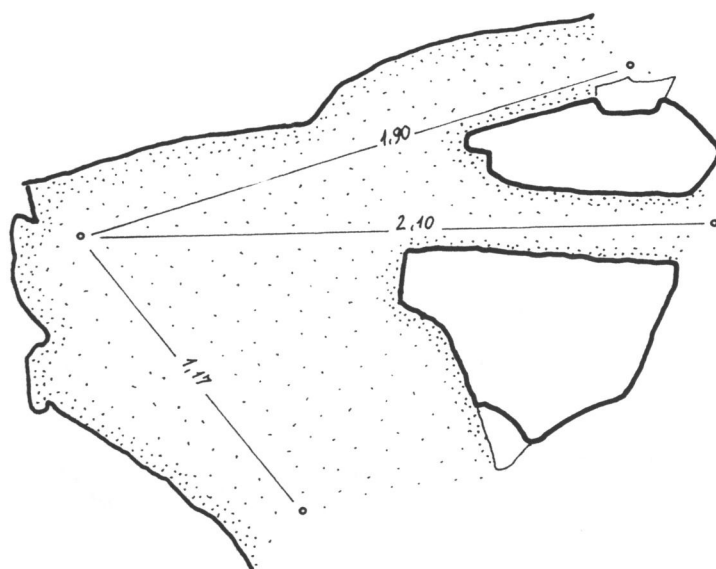
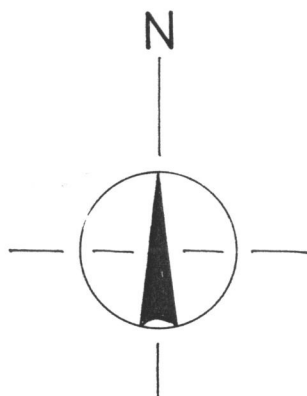
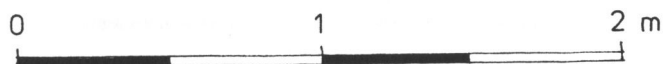

alaprajz

POMÁZ, SALABASINA-ÁROK

SZIKLASZIGET - BARLANG

Felmérték: Nagy E; Sárközi Sz. és Tinn J. 1996. július 7-én
A barlang hossza 5,17 m; magassága 0,66 m; mérték 1:25

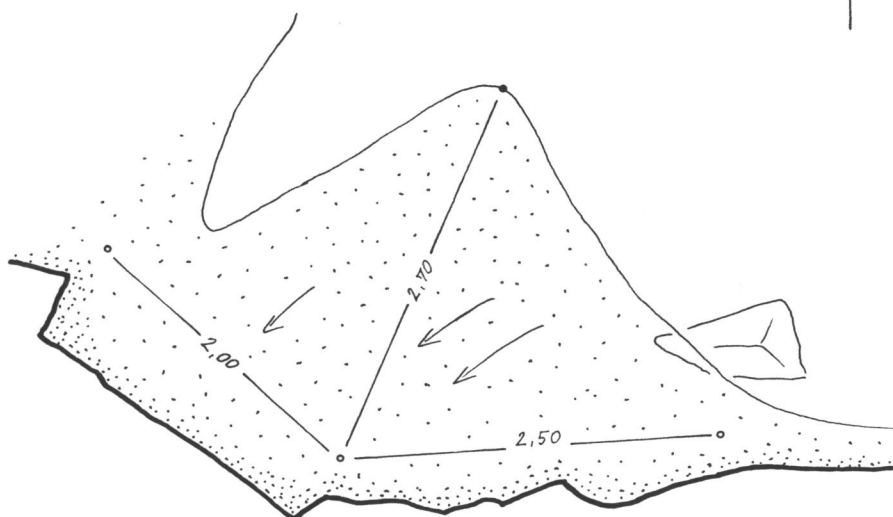
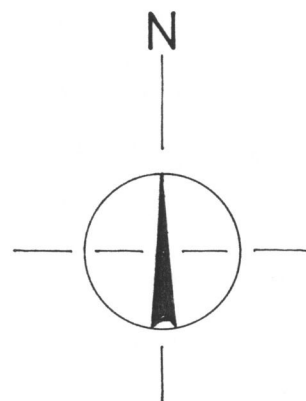
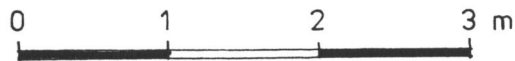
alaprész

POMÁZ, SALABASINA-ÁROK

SALABASINA-BARLANG

Felmérték: Nagy E; Sárközi Sz. és Tinn J. 1996. július 7-én

A barlag hossza 3,30 m; szélessége 5,40 m; mérték 1:50

alaprész

S Z E N T E N D R E B A R L A N G J A I

Szentendre határában, a Csresznye-hegy északi oldalán, nagyjából 310 m tszf. magasságban található a mintegy 250 m-en követhető, hozzávetőleg kelet-nyugati irányú Vasas-szakadék. A szentendrei katonai tábor felől a zöld jelzésű, majd a sárga omega turistauton közelíthető meg, de el lehet érni a kőhegyi, vagy lajos-forrási turistaháztól is a sárga jelzés mentén.

Az agyagos andezittufára települt agglomerátumba addig mélyült a Cseresznyés-árok /vagy Sás-völgy/ patakja, amíg átvágata azt és beleharapott az agyagos andezittufába is. Így meggyengült a keményebb réteg alátámasztása és az alkalmasint sikamlóssá váló agyagos lejtőn megcsuszott, hátrahagyva a hasadékrendszert. Ennek nagy része a felszínen is jól látszik, de radiomagnetoesztéziás módszerrel követhető még a takart részeken is. Így kiderült, hogy a főhasadékkal párhuzamosan és abból enyhe szögben kiágazva, valamint az egész rendszert keresztezve is vannak még hasadékok.

A Vasas-szakadék I.sz. barlangja /leirója: Szilvay Péter/

A látható hasadékrendszer legkeletibb ürege. Egy 38,5 m hosszú, 3-4 m széles, átlagosan 10 m magas falakkal határolt nyitott tetejű hasadék az "előszobája" a barlangnak. E hasadék nyugati talppontjától már barlangként folytatódik a képződmény a korábbi irányt megtartva. Előbb 20 m-t haladhatunk lefelé a 40°-os lejtőn, innen viszont emelkedni kezd a járatszint és további 10 m után harántol egy mély kereszthasadékot. E kereszt-hasadékban mértük az egész rendszer legmélyebb pontját, amely

20,40 m-rel van a legmagasabb pont alatt.

A barlangfolyosó szélessége 0,40 és 1,10 m között változik, átlagosan 70 cm. Helyenként kisebb /max. 80 cm/ tereplépcsők, jobbra bezuhant kőtömbök tagolják. Déli fala szálkő, északi oldalát hatalmas sziklablokkok alkotják. Ugyanilyen kőtömbökből áll a főte is, közöttük helyenként 4-5 m magasságba lehet felmászni. Egyik ilyen felnyuló hasadék közel 7 m hosszú felső járatot képez. A barlang teljes hossza 50,20 m, horizontális kiterjedése 40,20 m, vertikálisan pedig mint már említettük 20,40 m.

A Vasas-szakadék II.sz. barlangja /leirója: Szabó Géza/

A látható hasadékrendszer középső barlangja egy 2,5 m hosszú, 80 cm széles aknanyilással indul. Ebből közel függőlegesen ereszkedhetünk le a keleti végen lévő mélypontra, 12,5 m mélységbe. A nagyjából kelet-nyugati irányú függőleges hasadékbarlangot középen beszorult sziklatömbök osztják meg. E tömbök alatt és felett is el lehet nyugat felé még menni, így a barlang teljes hossza 27,30 m-nek adódik. A keleti rész talppontjánál át lehet kiabálni a szakadék III. számú barlangjába, ahova a hang elmosódva, alig érthetően érkezik. A fény nem jut át egyik üregből a másikba. Az elmondások szerint valamikor át is lehetett járni.

A Vasas-szakadék III.sz. barlangja /leirója: Tinn József/

A Vasas-szakadék vonalán a legnyugatabbra nyiló barlang. Felmért hossza 29,17 m mélysége 5,82 m. A bejárati akna mélysége 4,73 m. Az aknán leerszkedve avar- és törmelékkupra érkezőnk. Innen nyugati irányba egy erősen eltömődött repedés vezet. Kibontása további szakaszok feltárását eredményezheti.

Kelet, vagyis a Vasas-szakadék felé indulva tágasabb hasasék-járatban haladhatunk. Először egy felszínre vezető, a bejárat fölé nyíló kürtőt láthatunk. Ez után egy keresztörés által létrehozott terembe érünk, amelyből pár méteres mellékág indul. A terem főtéje álmennyezet, itt a Vasas-szakadék II.sz. barlangjából társaink át is tudtak kiabálni. A főhasadék ezután szűkül, álfenekek tagolják. Végül egy szűk, omlásveszélyes kürtővel zárul a járat. A barlangban néhány gilisztát, pókot és sok szunyogot találtunk.

A Vasas-szakadék alsó barlangja /leirója: Eszterhás István/

A látható főhasadéktól észak felé, túl a turistauton, a lejtő kőtörmelékes, kőgörgeteges oldalában van, a Vasas-szakadék II.sz. barlangjától kb. 30 m-rel északra. Ez egy kisebb, hasadékjellegű, lejtős átmenőbarlang. Teljes hossza 3,30 m, legnagyobb magassága 1,40 m. Keleti bejárata 40 cm széles, 70 cm magas háromszög formájú, a nyugati, alsó bejárat már csak 25 cm széles és 60 cm magas. A barlangocska egy legurult és felhasadt nagyobb görgetegben keletkezett un. atektonikus üreg.

Vasas-szakadék IV.sz. barlangja /leirva Sásdi László után/

A barlangot jelenleg nem lehet bejárni, mert a bejáratnál aknájában gerendák és törmelék egy dugót alkotnak. A telen- te erőteljesen gőzölgő mélyedést a MÁFI barlangkutatói bontották ki 1990-ben. A barlang mintegy 200 m-re van a hasadékrendszer I.sz. barlangjától kelet felé, közvetlen a turistaut mellett. Teljes hossza kb. 25 m volt, legmélyebb pontja pedig 15 m-rel lejjebb volt a bejáratnál. Jellege hasonlított a főhasadék barlangjaihoz.

Sas-kövi-barlang /leírva Schönviszky László után/

A barlang Szentendre északi határában levő Nyerges-hegyen található. A hegy délkeleti oldalában a Sas-kő sziklái alatt működött egykor az Orlováci-kőfejtő, ennek a lábánál, kb. 310 m tengerszint feletti magasságban van a Sas-kövi-barlang délre néző, 1,6 m magas és ugyanolyan széles bejárata. Az üreg főágának iránya észak-déli, hossza 48,30 m, végpontjáig enyhén emelkedik, kb. 4 m-t. Keresztmetszete viszont befelé egyre szűkül, a vége felé már csak hason csuszva járható. A főág még két mellékággal és egy oduval bővül. Az üreg rétegzettlen andezittufában van. A járat egy vékony kalciteret követ. Ez esetben sem lehet teljes biztonsággal eldönteni, hogy teljes egészében mesterséges /bányatáró/, vagy a kalciter menti oldódással képződött természetes barlangot tágitották utólag. Egyik legendájából kiindulva keresték itt Rab Ráby kincseit.

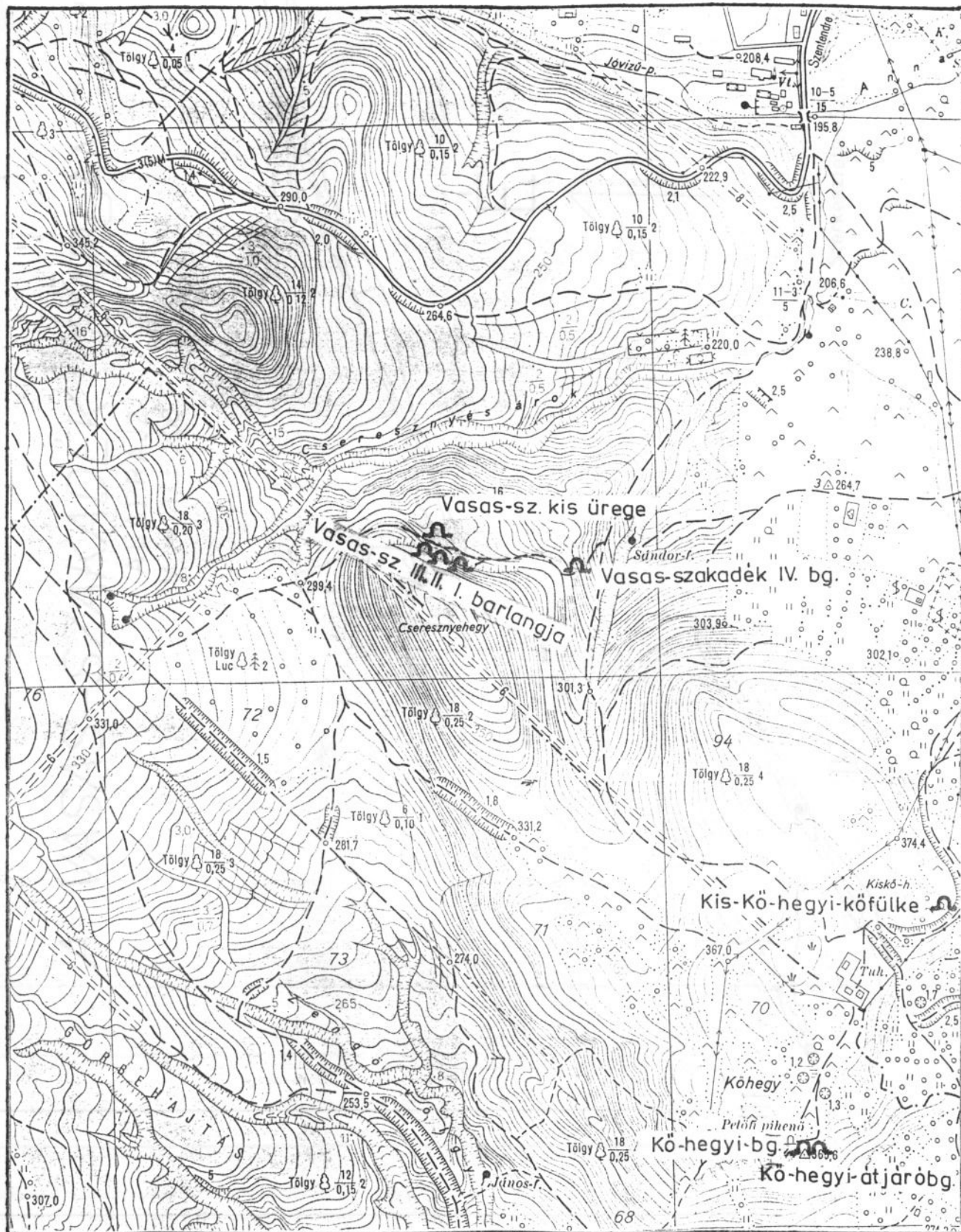
Dömör-kapui-barlang /leírója: Tinn József/

A Szentendre felé folyó Bükkös-patak északi partján található kőfejtőben, a patak mentén haladó műuttól kb. 15-20 méterre található. Bejárata már az utról is jól látszik. Eredetileg mesterséges táró, de konzekvenciabarlanggá való alakulása erősen előrehaladott. Befoglaló kőzete kompakt andezit. Az üreg bejáratának szélessége 1,10 m, felmért hossza 15,88 m, magassága 3,86 m. Első szakasza jól mutatja a tárójelleget. Itt keresztshelvénye trapéz, ennek alját finom por borítja. Befelé haladva az üreg alja emelkedik és a szelvény ellaposodik. A kitöltés egyre több éles szélű kőtömböt tartalmaz. A járat a végén kettéágazik és járhatatlanná laposodik. Ezen a részen a mesterséges jelleg már teljesen eltűnt. A főte veszélyesen omlik, a fagyrepszítés hatása egyértelműen meg-

figyelhető. Érdekes, hogy a várhatóval ellentétben a fagy hatása a bejárattól távolodva erősebb. Ennek oka, hogy a beszivárgó víz mennyisége befelé jelentősen megnövekszik, a bejárat viszont teljesen száraz. A barlang természetes élővilágából néhány szunyogot és pókot láttunk. A bejárat szembetűnősége miatt sok a látogatója és ennek megfelelően sok a szemét is benne.

A CSERESZNYÉS-OLDAL ÉS A KÖ-HEGY BARLANGJAI

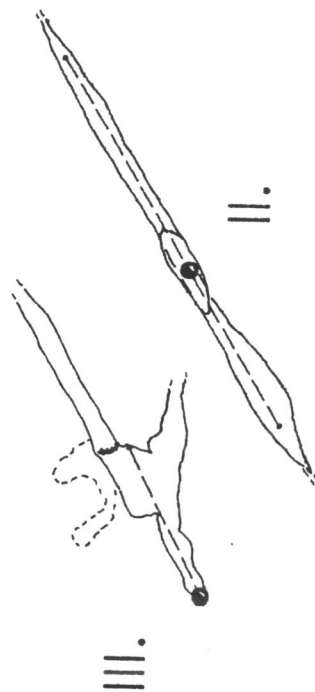
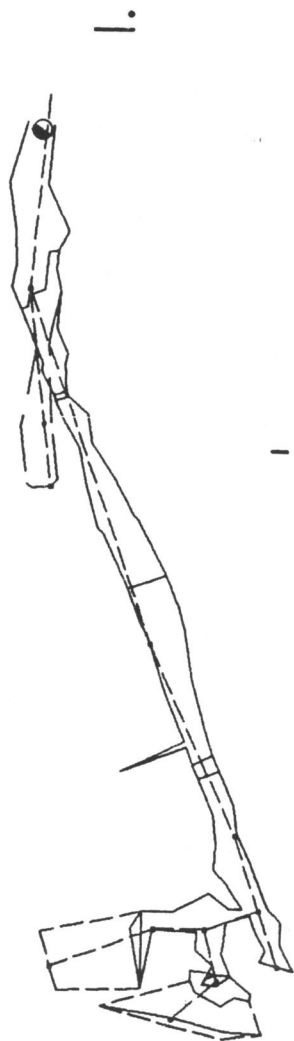
1:10 000

A VASAS-SZAKADÉK BARLANGJAI

ALAPRAJZ

M = 1 : 200

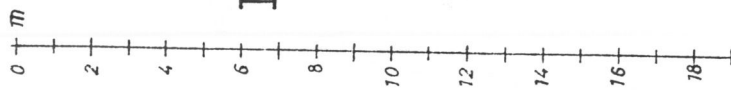
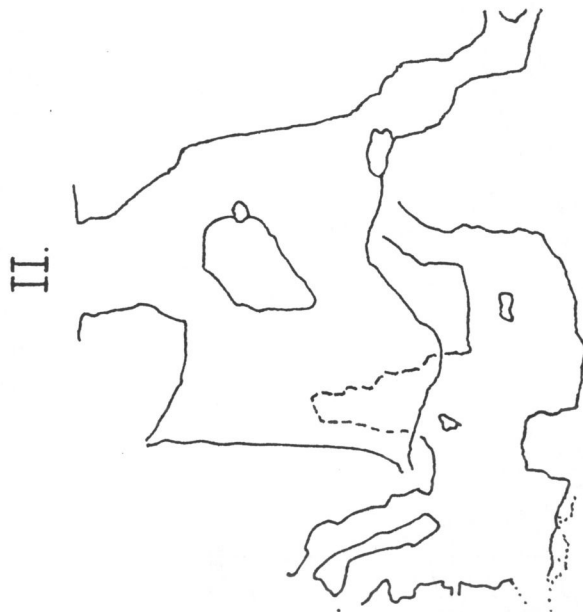
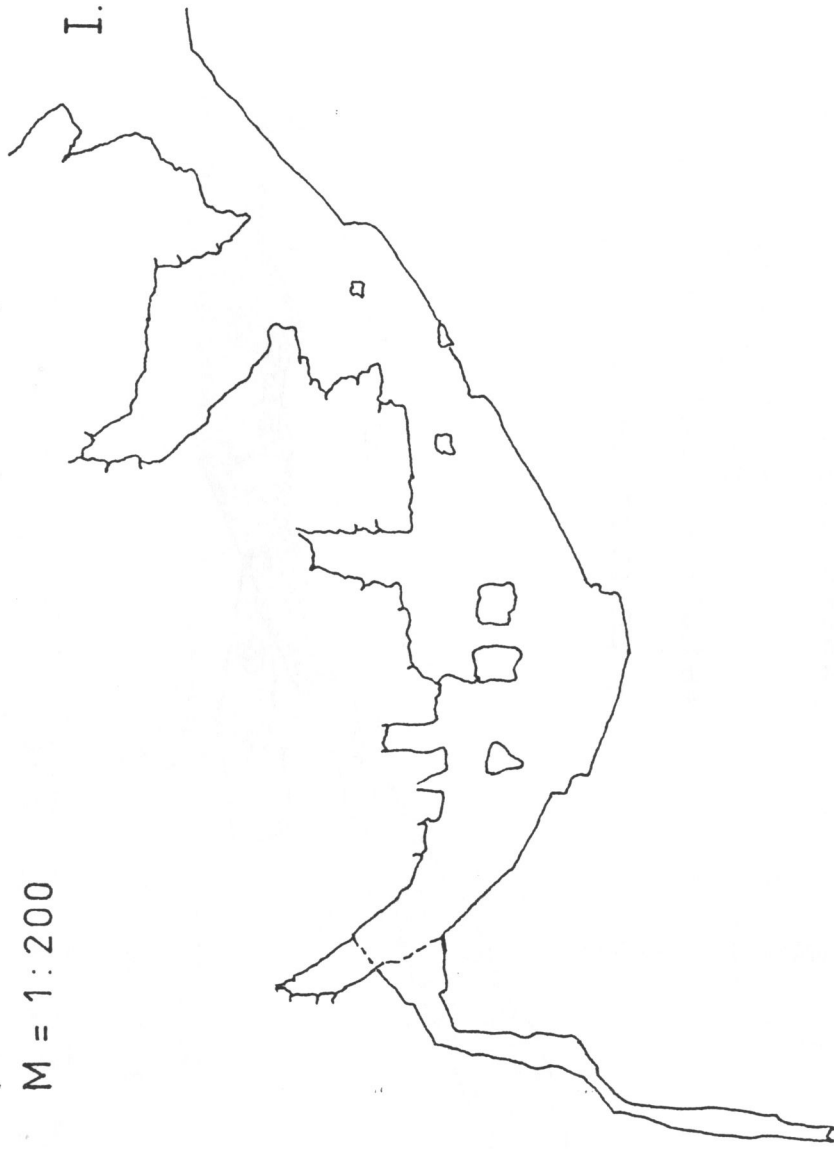

Szerkesztette: Szilvay Péter

A VASAS-SZAKADÉK BARLANGJAI

HOSSZMETSZET

M = 1:200

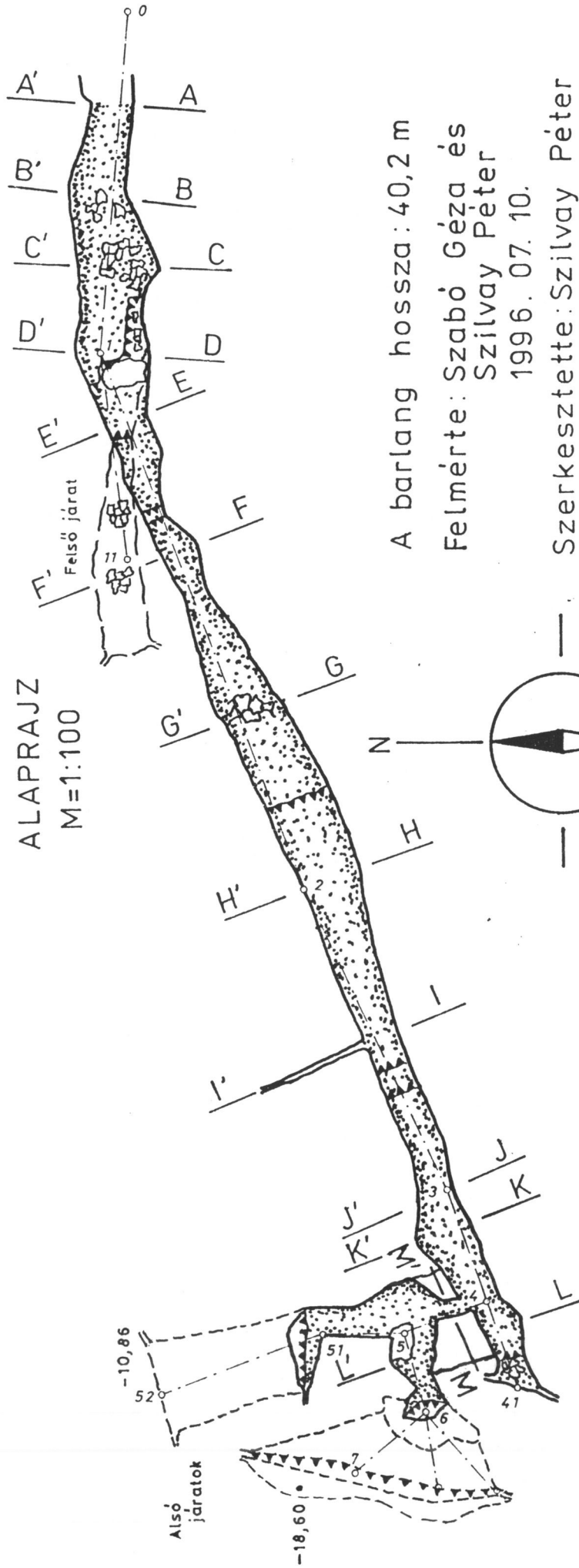

Szerkesztette: Szilvay Péter

SZENTENDRE, CSERESZNYÉS-OLDAL

A VASAS-SZAKADÉK I. SZÁMÚ BARLANGJA

ALAPRAJZ
M=1:100

A barlang hossza: 40,2 m

Felmérte: Szabó Géza és Szilvay Péter
1996. 07. 10.

Szerkesztette: Szilvay Péter

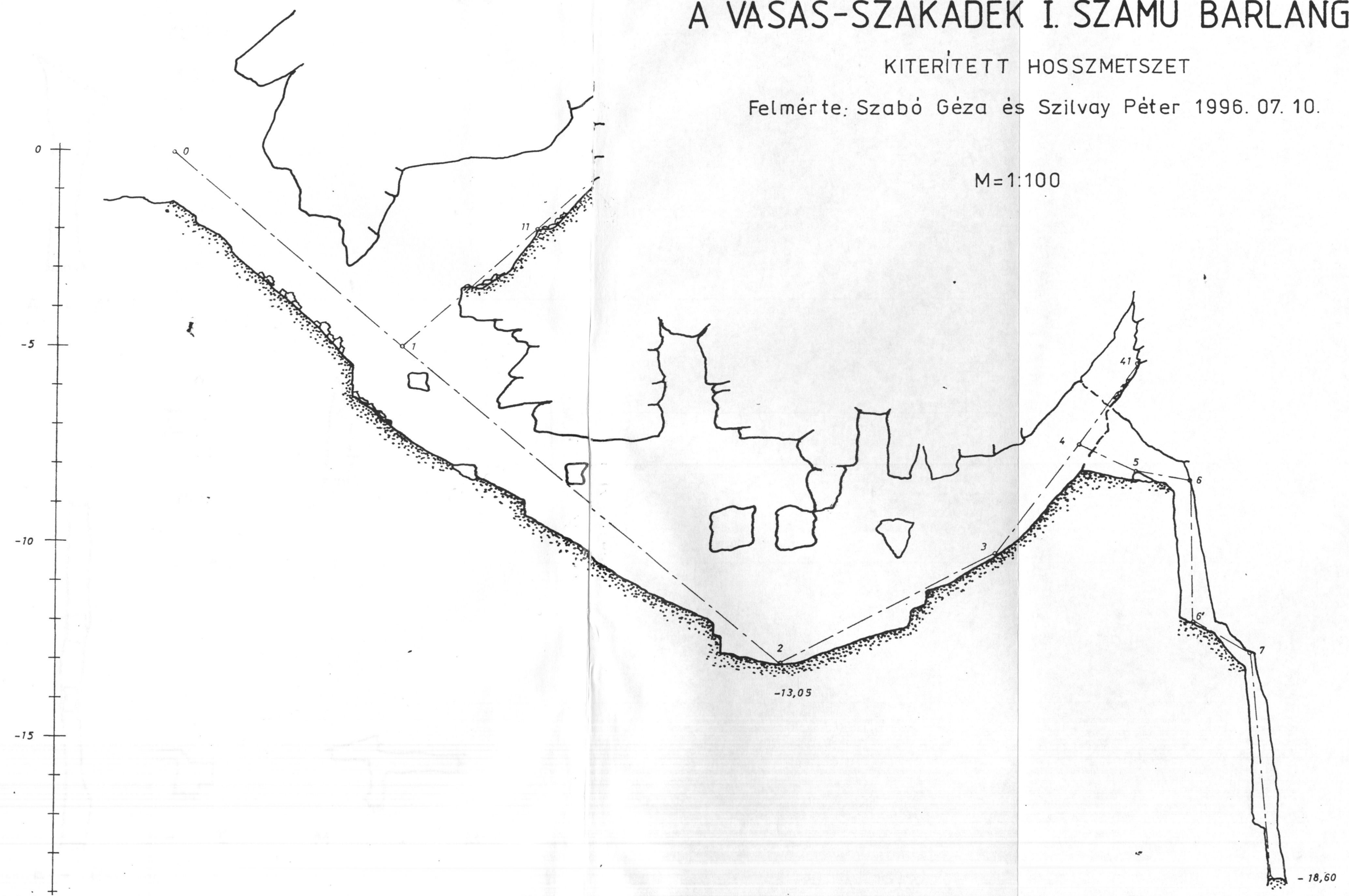
SZENTENDRE, CSERESZNYÉS-OLDAL

A VASAS-SZAKADÉK I. SZÁMÚ BARLANGJA

KITERÍTETT HOSSZMETSZET

Felmérte: Szabó Géza és Szilvay Péter 1996. 07. 10.

M=1:100

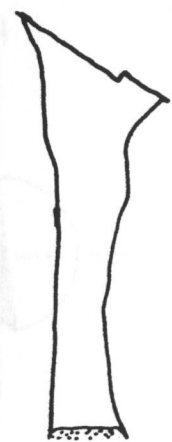
Szerkesztette: Szilvay Péter

SZENTENDRE, CSERESZNYÉS-OLDAL

A VASAS-SZAKADÉK I. SZÁMÚ BARLANGJA

METSZETEK

M = 1 : 100

A - A'

B - B'

C - C'

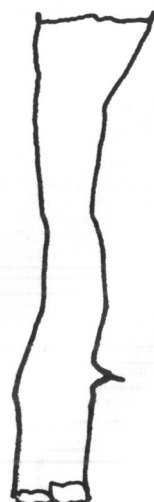
D - D'

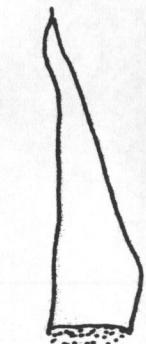
E - E'

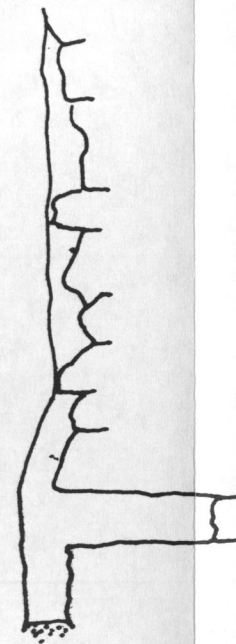
F - F'

G - G'

H - H'

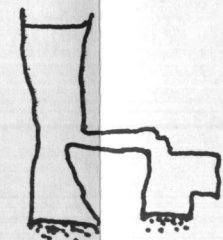
I - I'

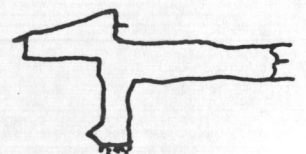
J - J'

K - K'

L - L'

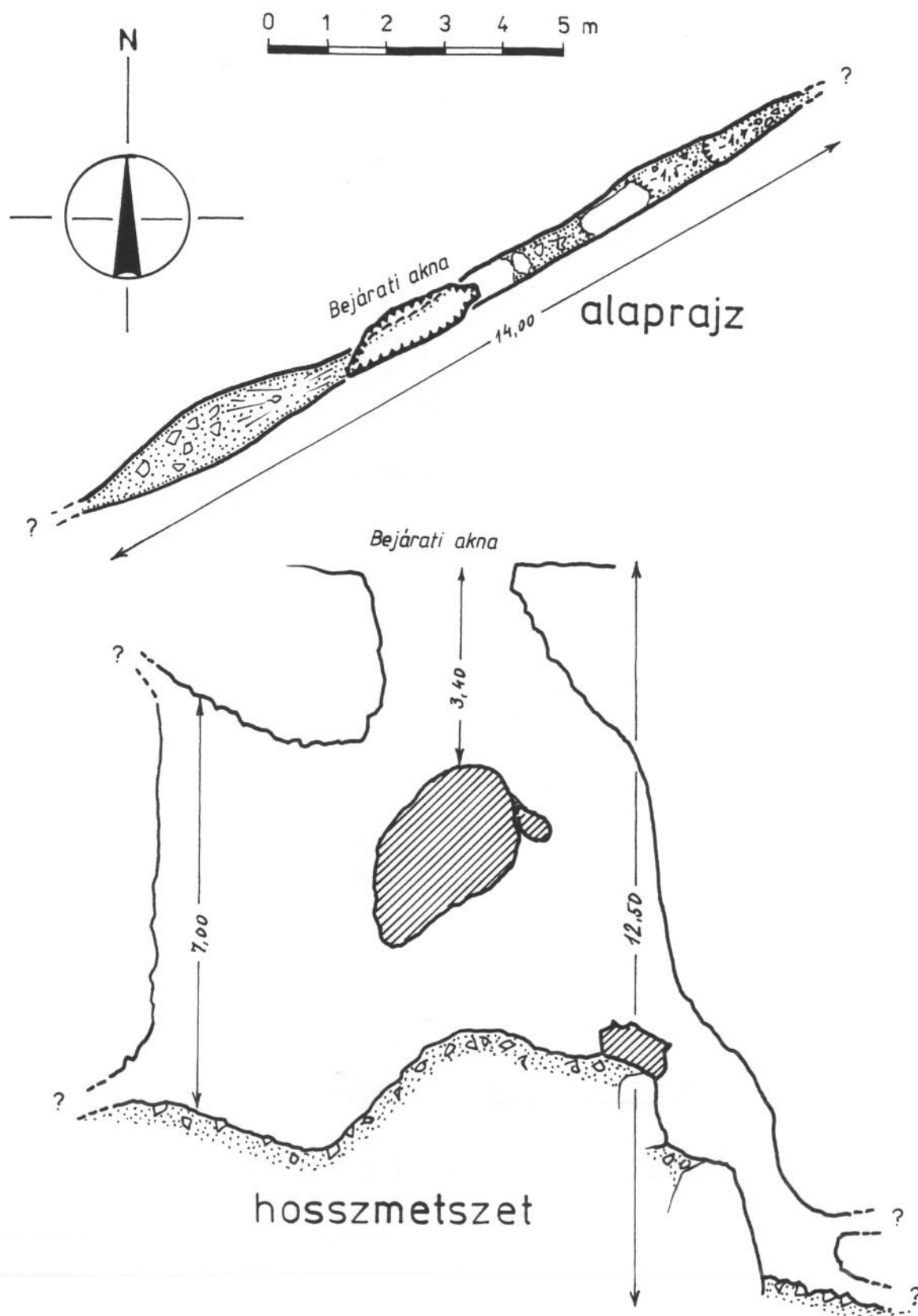

M - M'

A VASAS-SZAKADÉK II. BARLANGJA

Felmérte: Szabó Géza 1996. július 11-én

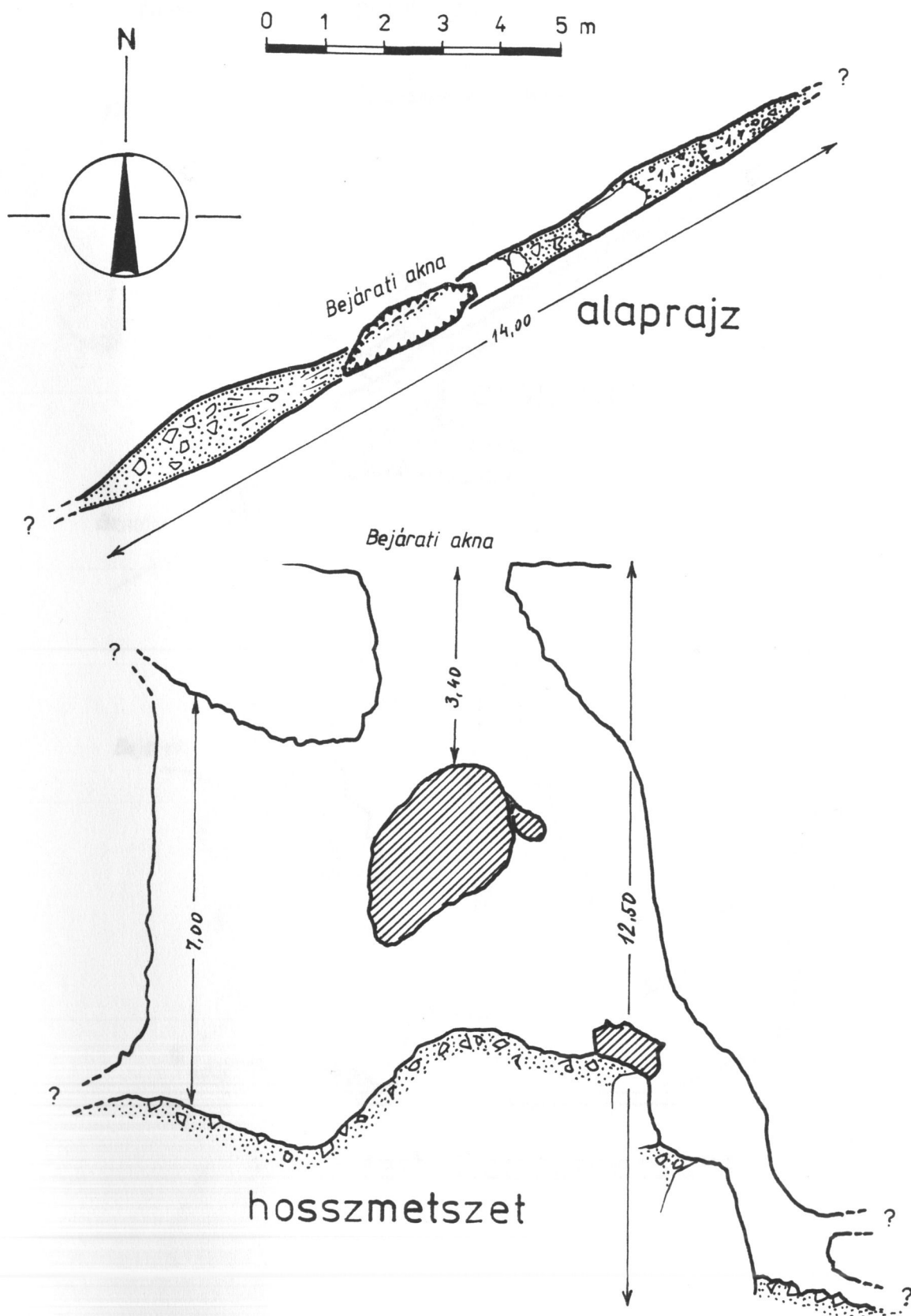
A barlang hossza 25,00 m; mélysége 12,50 m; mérték 1:100

A VASAS-SZAKADÉK II. BARLANGJA

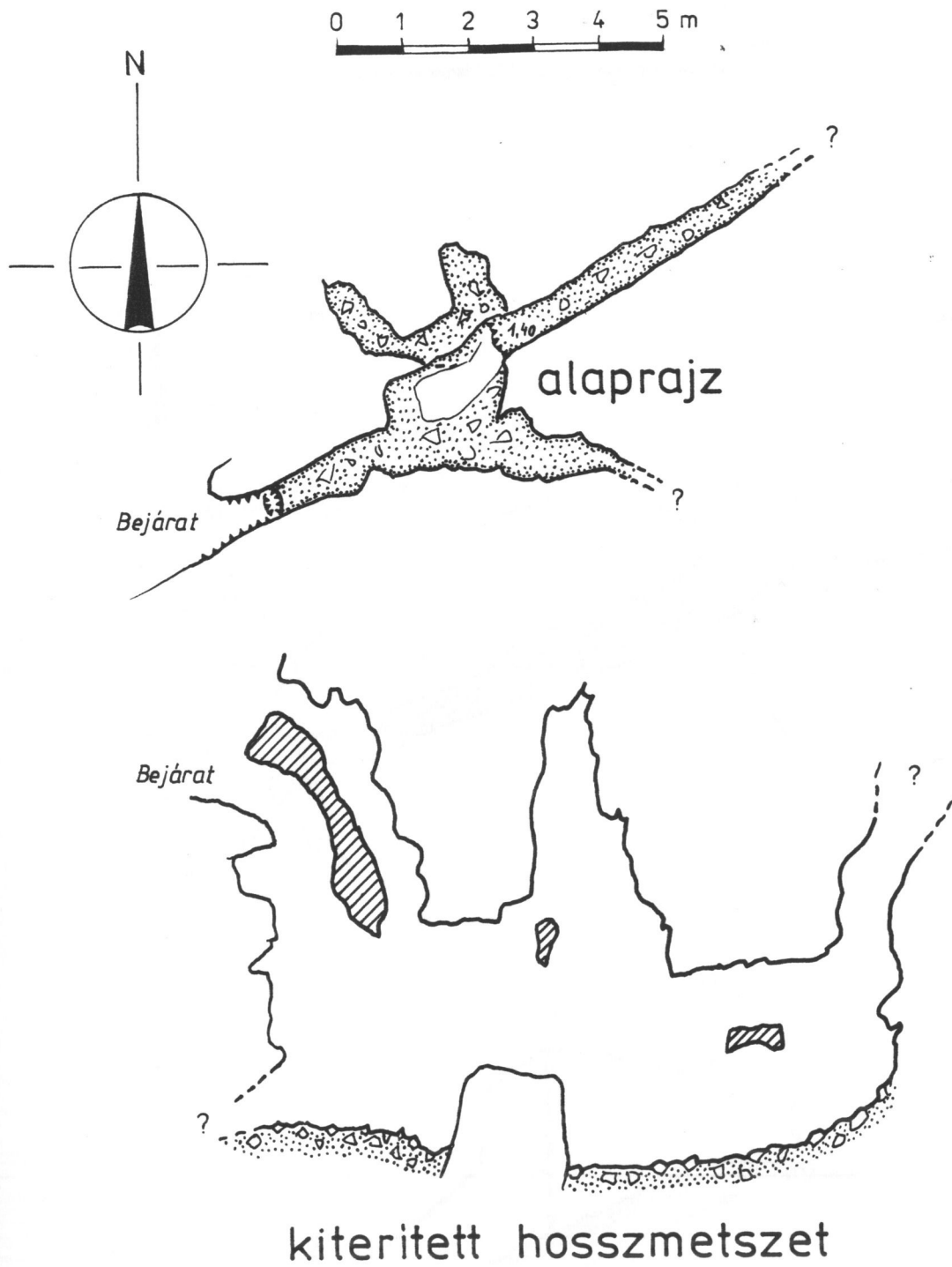
Felmérte: Szabó Géza 1996. július 11-én

A barlang hossza 25,00 m, mélysége 12,50 m, mérték 1:100

A VASAS-SZAKADÉK III. BARLANGJA

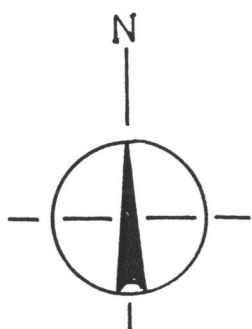
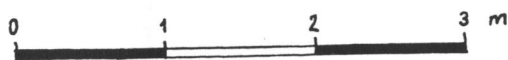
Felmérte: Nagy Eszter, Sárközi Szilárd, Tinn József 1996.VII.11-én
A barlang hossza 29,17^m mélysége 5,82 m; mérték 1:100

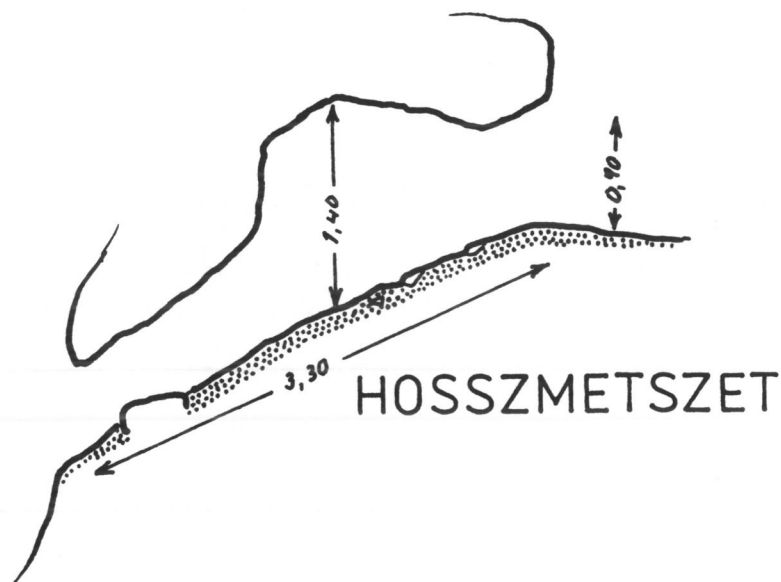
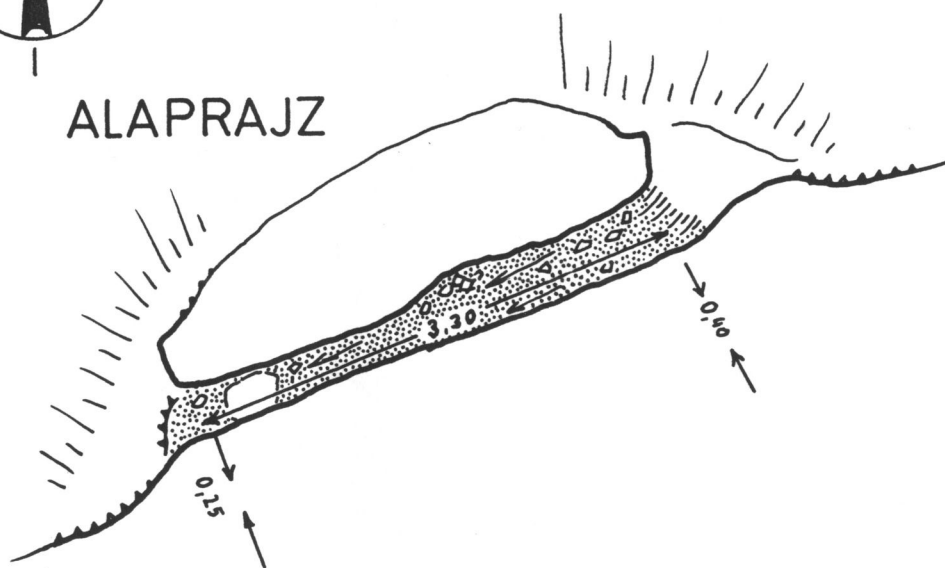
SZENTENDRE, CSERESZNYÉS-OLDAL

VASAS-SZAKADÉK KIS ÜREGE

Felmérték: Eszterhás István és Gádoros Márk 1996. VII. 11-én
 A barlang hossza 3,30 m; magassága 1,40 m; mérték 1:50

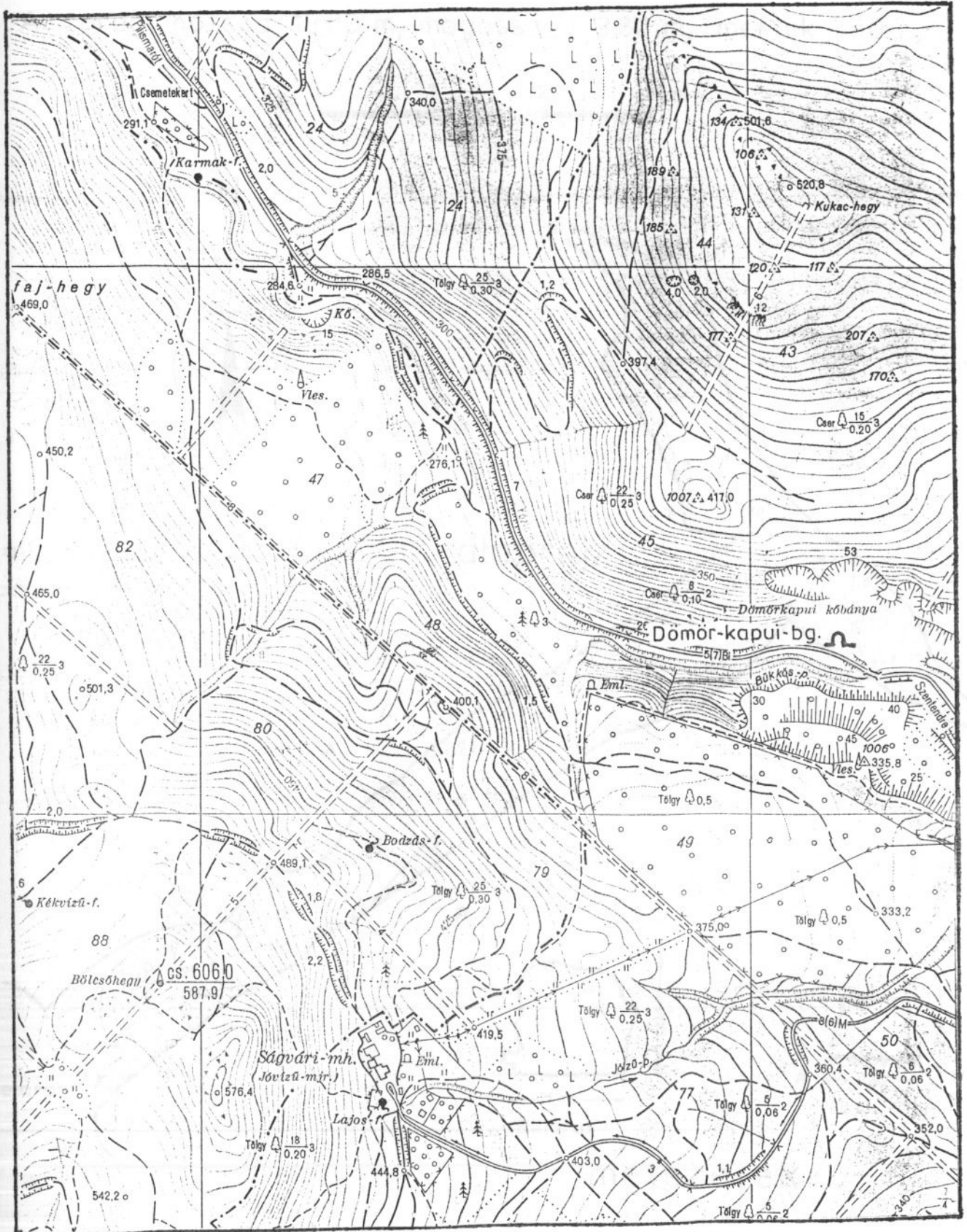

ALAPRAJZ

A DÖMÖR-KAPUI KÖBÁNYA ÉS ÜREGE

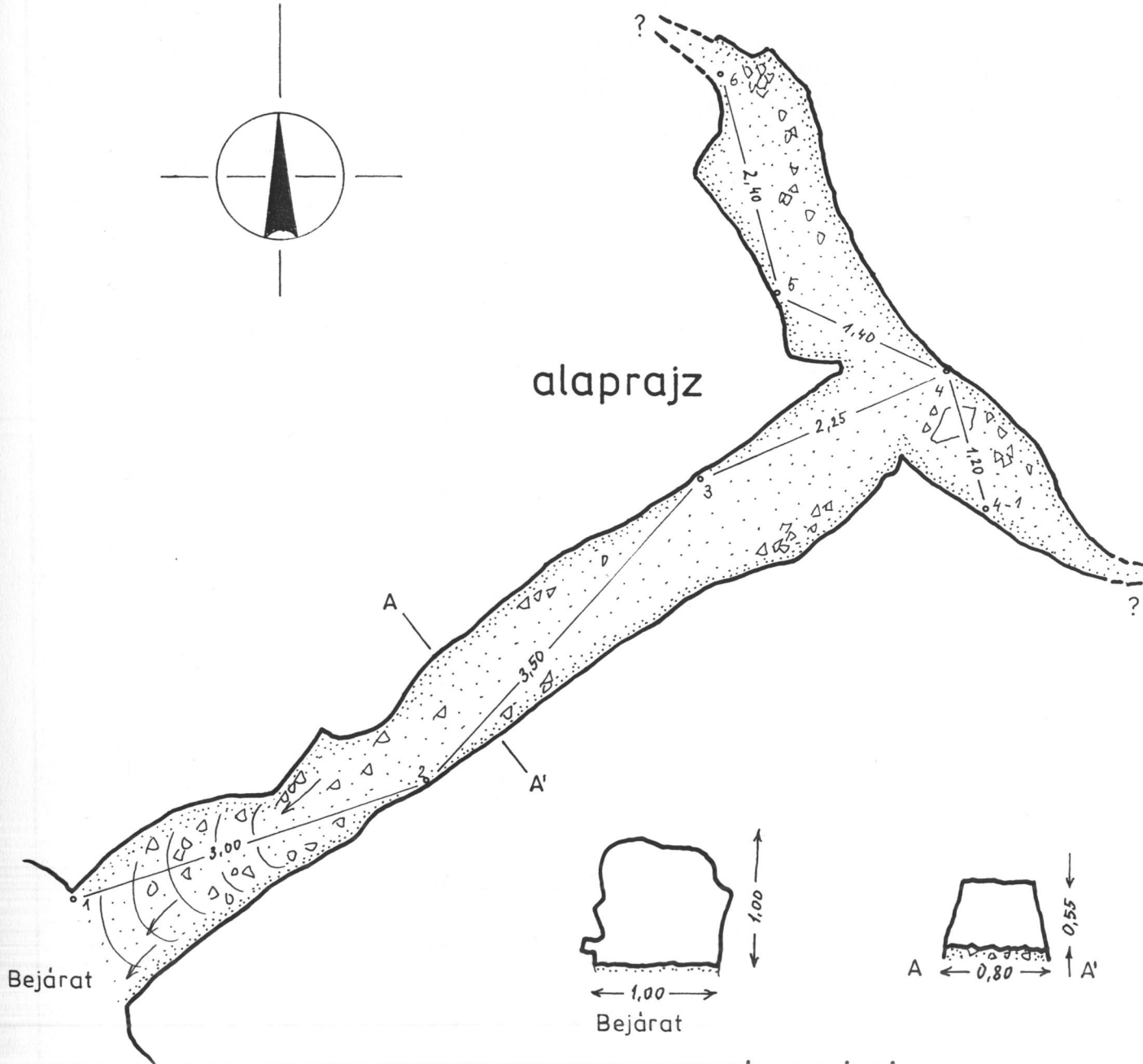
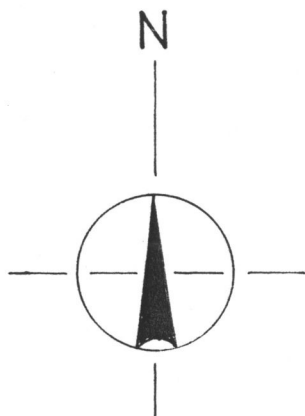
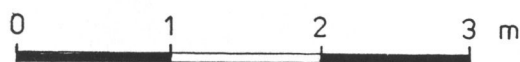
1:10 000

SZENTENDRE, DÖMÖR-KAPU

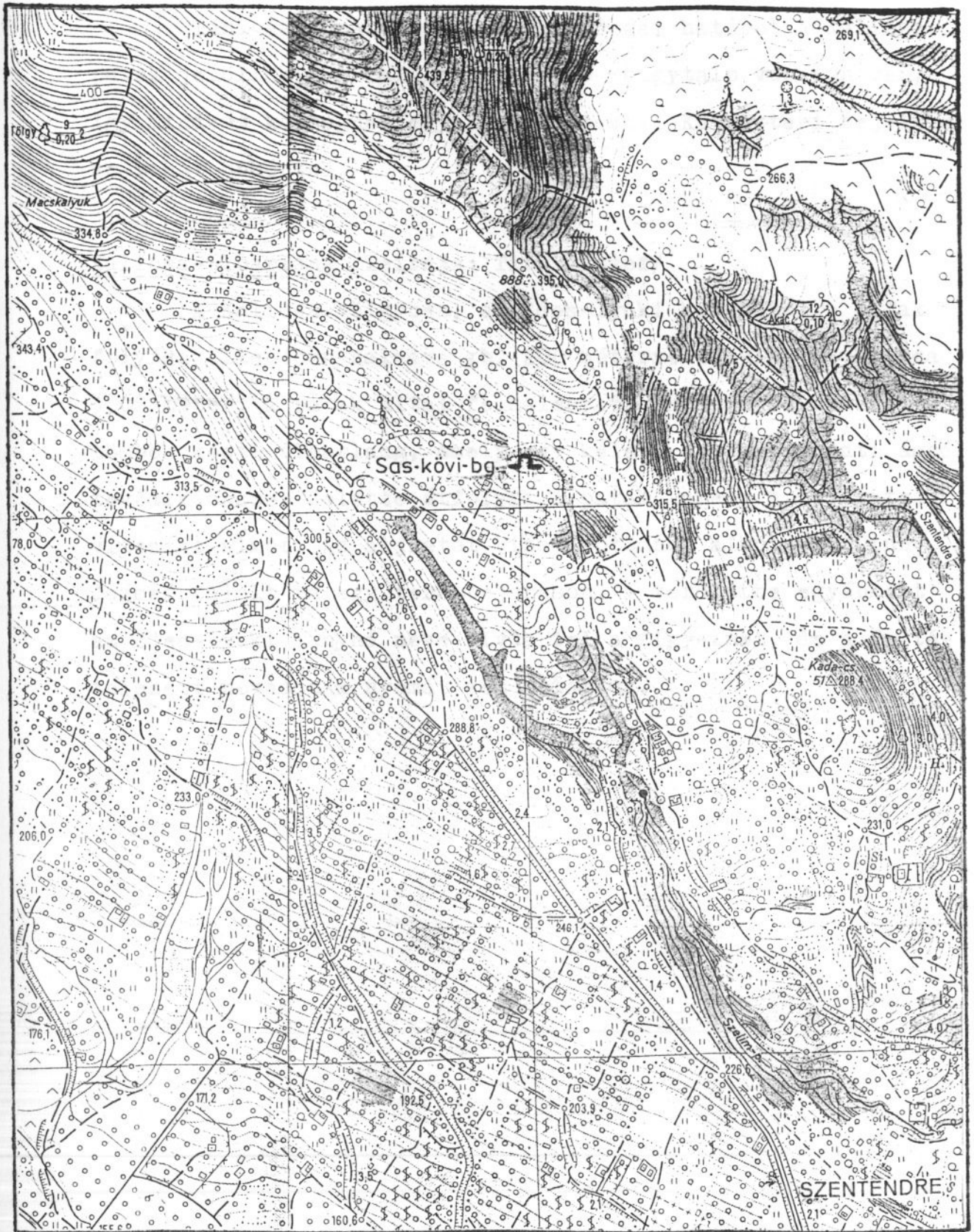
DÖMÖR-KAPUI-BARLANG

Felmérte: Nagy Eszter, és Tinn József 1996. július 5-én
 Az üreg hossza 13,00 m, magassága 3,80 m, mérték 1:50

A SZENTENDREI NYERGES-HEGY ÉS BARLANGJA

1:10 000

Tinn József

T A H I B A R L A N G J A

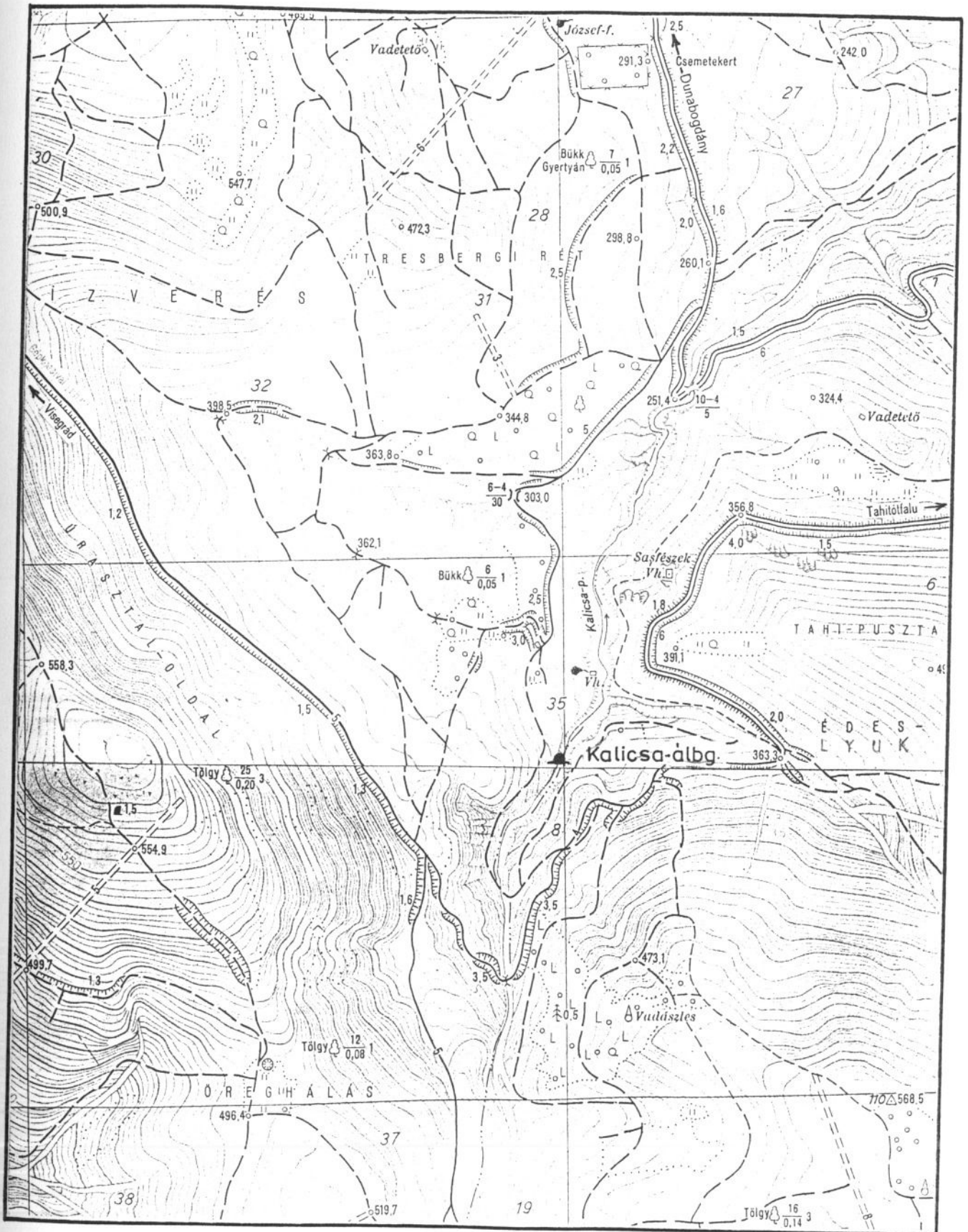
Tahi és Dunabogdány közigazgatási határát a Kalicsapatak jelöli ki. A talált barlang a völgytalp vonalán van, így mindkét községhez egyaránt tartozik. Kataszteri bejelölése tehát önkéntes.

Kalicsa-álbarlang /leirója: Tinn József/

A Kalicsa-völgyben, az Édes-lyuki kunyhótól a patak folyása ellenében haladva kb. 200 méterre található. Hossza 3,08 méter. A patak által felhalmozott andezit és andezittufa tömbök közti álbarlang, amely egy keleti és egy nyugati ágból tevődik össze. Felette átfolyik a patak, amely a bejáratnál vizesést alkot. Az aljzatát vizes kőtömbök alkotják. Tinn József talált rá egy terepbejáráson. A területre egyébként az Édes-lyuki kunyhó neve hívta fel a figyelmet, de a feltételezett névadónak nyomát sem találtuk.

A KALICSA-VÖLGY BARLANGJA

1:10.000

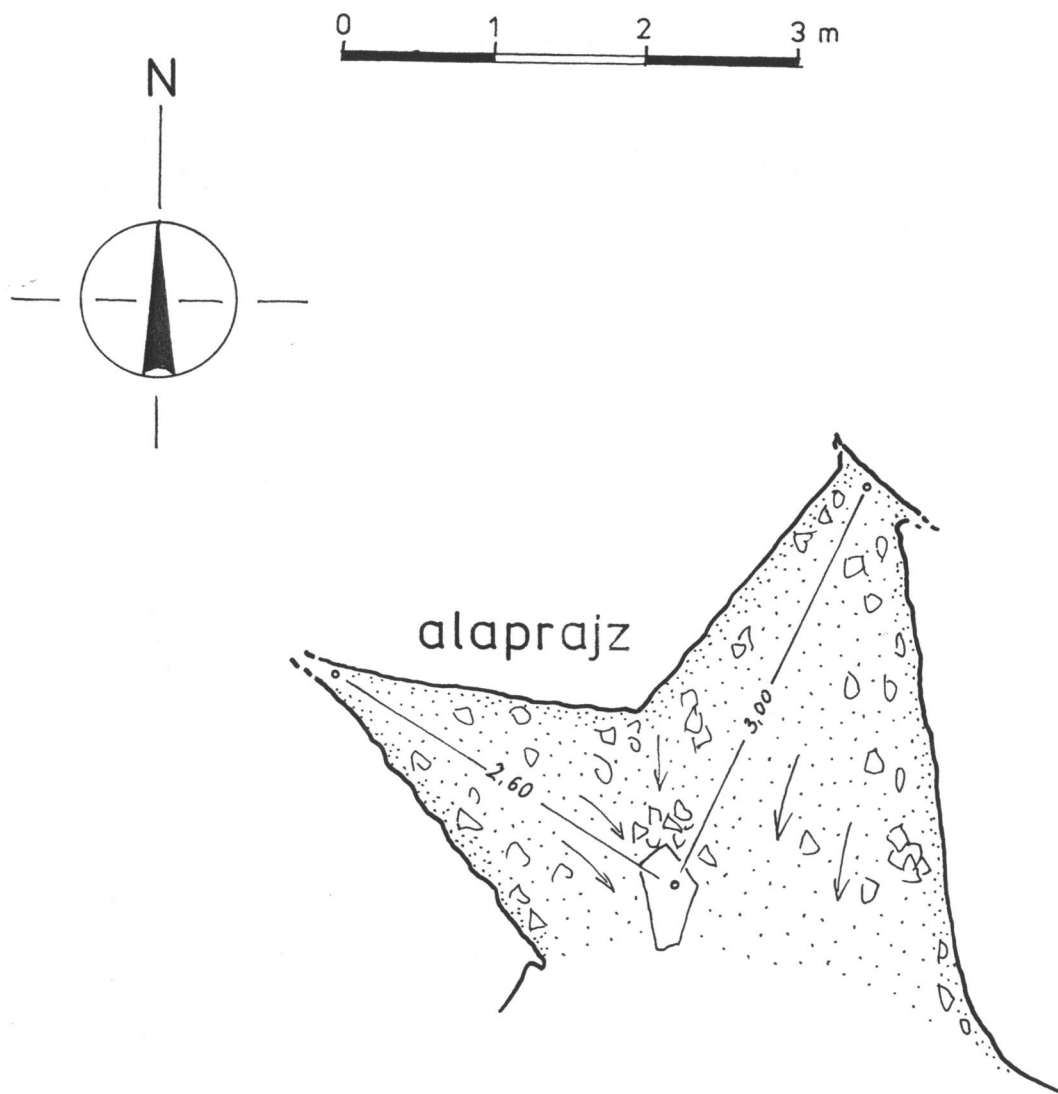
TAHI, KALICSA-VÖLGY

KALICSA-ÁLBARLANG

Felmérték: Nagy Eszter és Tinn József 1996. VII.9-én

A barlang hossza 3,00 m

mérték 1:50

V I S E G R Á D B A R L A N G J A I

Pilisszentlászlótól Visegrádig mintegy 10 km hosszban fut le az Apát-kuti-völgy. Mind a völgytalp közelében, mind az oldalban magasabban vannak ismert barlangok.

Apát-kut-völgyi-barlang /leirva: Schönviszky László után/

A barlangot nem sikerült megtalálnunk a térkép által jelzett helyen. A jelzett környéken /kb. 10 m-re a patak szintje fölött/ csupán egy 3 x 1,8 m-es kőkunyhót leltünk egy kis mesterséges katlanban.

SCHÖNVISZKY /1937, 1956/ után többen is /BERTALAN 1958, DÉNES 1967, 1991, ÉZSIÁS 1994/ kb. ugyanazt írták le a barlangról: "Visegrádtól délre, az Apát-kuti-völgyben, a lerobbantott Ördögmalaom-vizesés utáni kőfejtő felett, a patak bal partján, 70 m reletiv magasságban található a 0,5 m magas, boltozatos bejárata szűk, kb. 40 m hosszúságu rókalyukba vezet. A csatornaszerű járat hasoncsuszva járható. Andezit és andezittufa határán a víz eróziója hozta létre. Részben mesterségesen tágitott."

Nagyfal-barlang /leirója: Szabó Géza/

A Kaán-forrástól Szentlászló felé a piros jelzésű turistauton, kb. 1 km távolságra, az előtte futó ösvényről is jól látható sziklafal van. A sziklafal megdőlt állapotban van és felső része vagy 3 m-rel előreugrik, azaz aláhajlásos sziklaereszt képez. A megdőlt szikla tetejéről hatalmas kőtömbök estek le, ezek egymásra halmozódva kisebb-nagyobb albarlangos üregeket fognak közre.

Vaddisznó-barlang /leirója: Szabó Géza/

A Nagyfal tetejéről leesett kőtömbök közti legnagyobb álbarlang. Oldalait kisebb tömbök alkotják, melyeket egyetlen hatalmas kő fed be. Délről van 1,5 m széles, 70 cm magas bejárata, amely egy 5 m átmérőjű, lapos, lencseformájú fülkébe vezet. Ennek alját alkotó kövek között kis hasadék mutatkozik. Az üregben büzlő vaddisznó-maradványokat találtunk, innen a neve - úgy tűnik, a sérült vaddisznó bevonszolta magát a barlangba, ahol aztán kimult.

A közvetlen szomszédságban több, hasonló kialakulású, de a barlangméretet el nem érő üreg található még.

Ördögmalom-barlang /leirója: Szabó Géza/

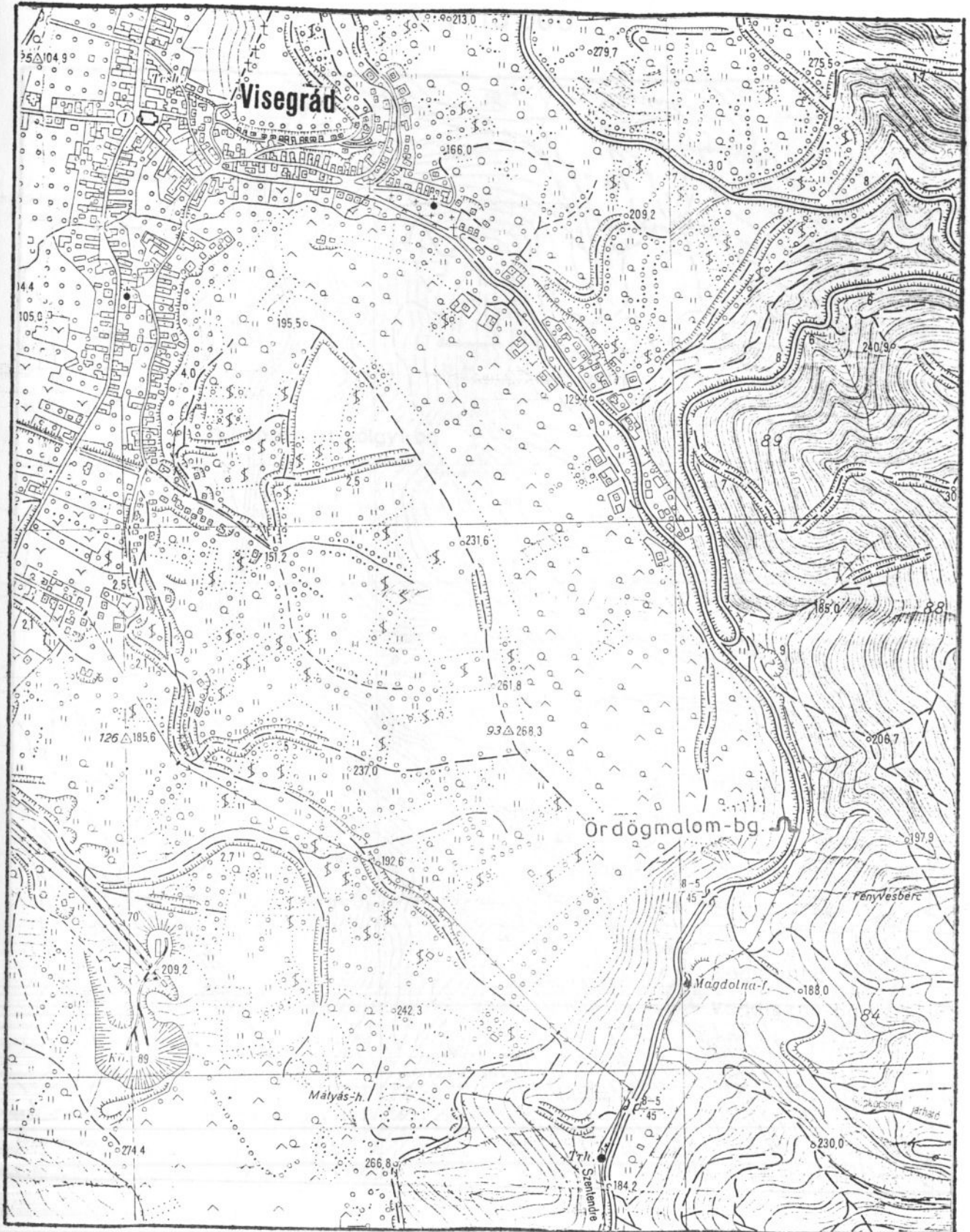
Az Ördögmalom-vízesés alatt a patak bal oldalán egy eresz-szerű képződménytől boltozva található a barlang. Az agglomerátum-padot alighanem a víz eroziv alámosása tette barlanggá. Befelé több mint 2 m-t terjed, szélessége 4-5 m lehet. A vele szemben levő padka viszont a mesterséges kialakítás formajegyeit viseli.

Rinocérosz-barlang /leirása Kaár Miklós után/

Közel az Áprily-völgy alsó végéhez a völgy bal oldalában a Mogyoró-hegyen nem sokkal a völgytalp felett felhagyott kőbánya van. A régi kőbánya mellett található a kb. 4 m-es Rinocérosz-barlang. A barlangot ezidáig még nem találtuk meg.

A VISEGRÁDI APÁT-KÜTI-VÖLGY ALSÓ SZAKASZÁNAK BARLANGJA

1:10 000

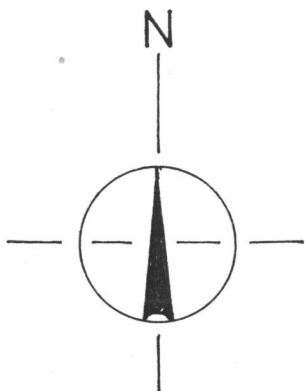
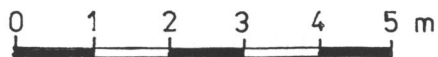

VISEGRÁD, APÁT-KÜTI-VÖLGY

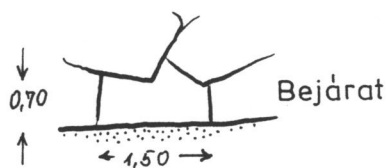
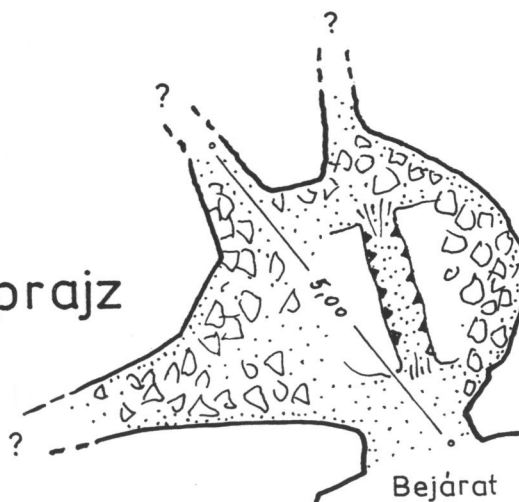
VADDISZNÓ-BARLANG

Felmérte: Szabó Géza 1996. július 7-én

A barlang hossza 5,00 m, magassága 0,70 m, mérték 1:100

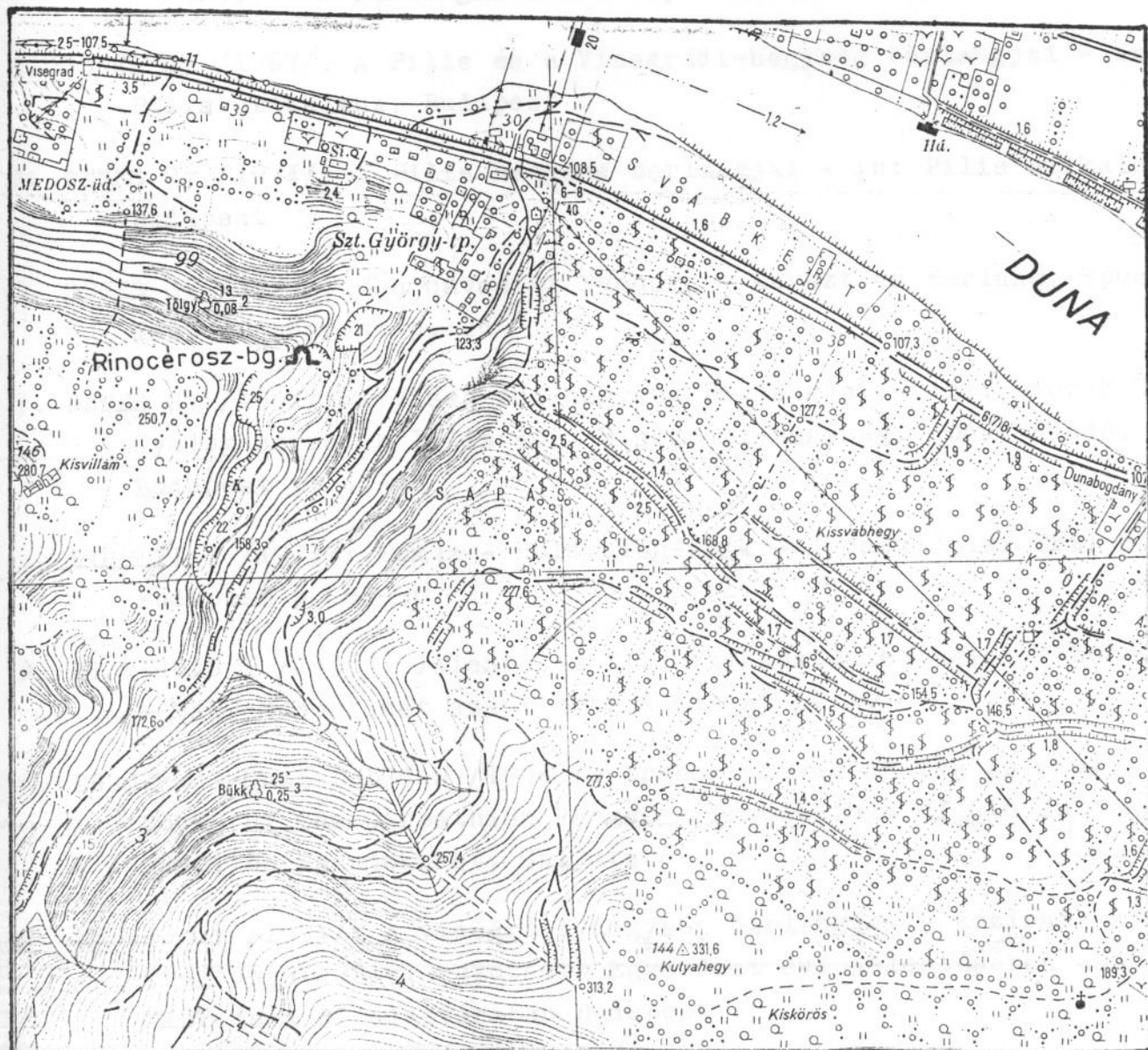
alaprész

szembenézet

A VISEGRÁDI ÁPRILY-VÖLGY ÉS BARLANGJA

1:10 000

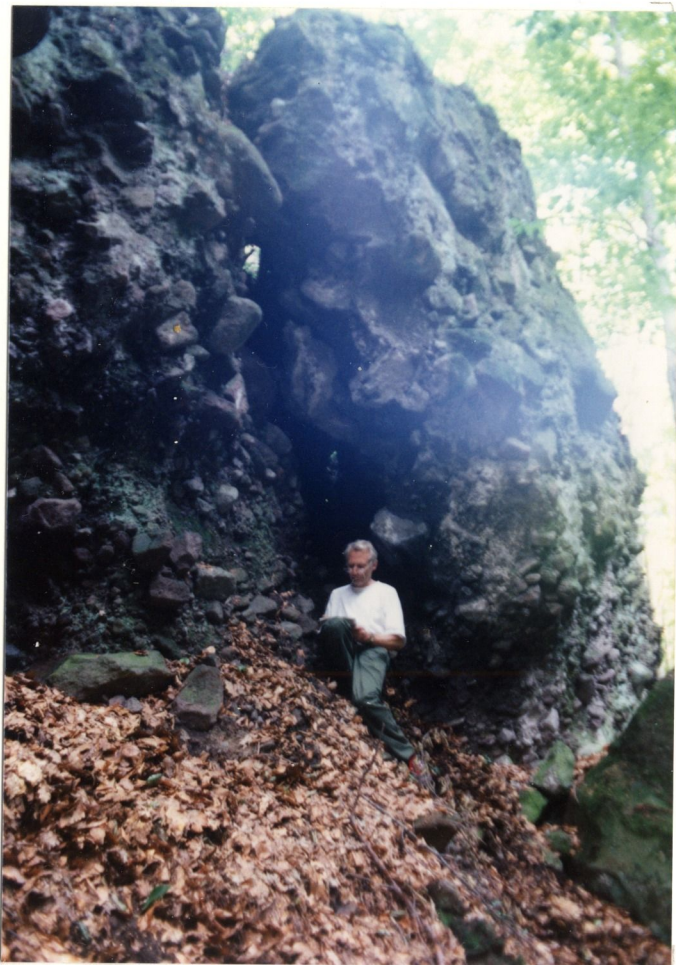
I R O D A L O M

a Visegrádi-hegység barlangjaihoz

1. BALOGH-TIMÁR /1956/: A Kő-hegyi-barlang - Természetjárás II. évf. 5.sz. Budapest p. 18.
2. BERTALAN K /1932-76/: Magyarország barlangkatasztere - kézirat a MÁFI Adattárában, Budapesten
3. BERTALAN K /1958/: Magyarország nem karsztos eredetű barlangjai - Karszt- és Barlangkutató Tájékoztató, Budapest p. 13-21
4. DÉNES Gy /1967/: A Pilis és a Visegrádi-hegység barlangjai - in: Pilis utikalauz, Budapest
5. DÉNES Gy /1974/: A Pilis hegység barlangjai - in: Pilis utikalauz Budapest
6. DÉNES Gy /1977/: The caves of Hungary - Karszt és Barlang, Spec. Issue, Budapest p. 26
7. DÉNES Gy /1991/: A Visegrádi-hegység barlangjai - in : Miczek Gy: Gyalogszerrel a Pilis és a Visegrádi-hegység, Sport Kiadó, Budapest p. 44-46
8. ERDÉLYI I /1971/: Pomáz - Holdvilág-árok - Archeológiai Ért. 89. Budapest p. 85-90
9. ESZTERHÁS I /1996/: Jelentés a XII. Vulkánszpeleológiai Táborról - MKBT Műsorfüzet szept-okt. Budapest p. 10
10. ESZTERHÁS-GAÁL-TULUCAN /1996 in press/: Caves in the Volcanic Rocks of the Carpathian Ranges - Proceedings of 6th Internat. Symp. on Pseudokarst, Galyatető
11. ÉZSIÁS Gy /1994/: A visegrádi-hegység barlangjai - kézirat, a Troglonauta Barlangkutató Egyesület évi jelentésében az MKBT és a BI adattárában Budapest
12. FÖLDVÁRY M /1935/: Felsődunántuli természeti emlékek - Erdészeti Lapok /és különnyomat/, Budapest p. 33-34 és 102-103
13. GALLUS J / ? /: A honfoglaló magyarságnak temetkezésére is használt kultuszhelye került napvilágra a Holdvilágárokban

14. INCZE A /1990/: Ércsedési nyomok vizsgálata a Visegrádi-hegységben - kézirat, szakdolgozat a JATE-'n, Szeged p. 1-60
15. JUHÁSZ Á /1987/: Évmilliók emlékei - Gondolat Kiadó, Budapest p. 405-414
16. KADIĆ O /1952/: A Kárpát-medence barlangjai - kézirat I. kötet p. 1-145
17. KÁRPÁT J /1982/: Barlangtérképezési munkáink - Az Acheron Barlangkutató Csoport Jelentése az MKBT Beszámoló-ban Budapest p. 34 és 37
18. KOCH A /1871/: A Szentendre-Visegrádi és a Pilis hegység földtani leírása - Magy. Kir. Földt. Int. Évkönyve I, köt. Pest p. 193
19. KOCH A /1877/: A dunai trachytcsoport jobbparti részének leírása - MTA kiadványa, Budapest p. 1-101 és 285-287
20. KORDOS L /1984/: Magyarország barlangjai - Gondolat Kiadó, Budapest p. 296
21. KUCSERA J /1982/: A Békásmegyeri Aragonit Barlangkutató Csoport Évi Jelentés az MKBT Beszámoló-ban, Budapest p. 75
22. KUCSERA J /1983/: A Békásmegyeri Aragonit Barlangkutató Csoport Évi Jelentés az MKBT Beszámoló-ban, Budapest p. 67
23. KUCSERA-RAPPAI /1980/: A Békásmegyeri Barlangkutató Csoport 1980. évi jelentése az MKBT Beszámoló-ban, Budapest p 35-39
24. LÁNG S /1953/: A Pilis morfológiája - Földr. Értesítő II. köt. 3. sz. Budapest p. 336-369
25. LORBERER Á /1973-75/: Szpeleográfiai terepjelentések /fénykép-mellékletekkel/ - kézirat
26. MEZEI-PÁLI /1955/: Pilis utikalauz - Sport Kiadó, Budapest p. 180
27. MICHNAI A /1981/: Pomáz - Holdvilág-árok, Nagyszikla Ásatási Napló - kézirat az MNM Adattárában Budapest
28. MOTTL M /1934/: Barlangkutató egyesületek közleményei - Barlangvilág IV. köt. 1. füzet, Budapest p. 14

29. MOUSSONG G /1890/: Kirándulás a Zsivány barlanghoz - Turisták Lapja II. évf. Budapest p. 294-298
30. OZORAY Gy /1960/: Nemkarsztos üregek genetikája magyarországi példák alapján - Karszt- és Barlangkutató Tájékoztató jan-febr. Budapest p. 4-15
31. OZORAY Gy /1963/: A Karolina-árok üregei - Karszt és Barlang I.füz. Budapest p. 17-19
32. PÁPA M /1943/: A barlangok romantikája - Barlangvilág XII. köt. Budapest p 1-23
33. SÁSDI L /1989/: Hírek - MKBT Műsorfüzet /máj-jun/ Budapest p.9
34. SASHEGYI S /1953/: Pomáz, Kolevka-hegy - kézirat az MNM Adattárában 139. P.II. Budapest
35. SCHERF-LENGYEL /1951/: Jegyzőkönyv a pomázi tanácsházán 1951. jan. 5-én - A Holdvilág-árokban előforduló nehézasványok tárgyában - kézirat a MÁFI Adattárában Rf. 8. Budapest
36. SCHÖNVISZKY L /1934/: A szentendrei Saskövi-barlang - Barlangvilág IV. köt. 1. füzet Budapest p. 14
37. SCHÖNVISZKY L /1937/: A Pilis-hegység barlangjai - Turisták Lapja 49. évf. 4. sz. Budapest p. 148-151
38. SCHÖNVISZKY L /1955/: A Pilis ismeretlen utjain. Saskövi-barlang - Természetjárás I. évf. 8. sz. /nov./ Budapest p. 13
39. SZENTES Gy /1971/: Caves Formed in the Volcanic Rocks of Hungary - Karszt- és Barlangkutató, Budapest p. 117-129
40. SZÜCS Gy /1913/: Pilisszentkereszt és környéke - Thalia, Budapest p. 75
41. THIRRING G /1900/: Budapest környéke - Budapest p. 389
42. VASTAG-SCHÖNVISZKY /1956/: Barlang-e a Saskövi barlang? - Természetjárás II. évf. 2. sz. /febr./ Budapest p. 6-7
43. VÖRÖS T /1930/: Pilis barlangjairól - Turisták Lapja 42. évf. Budapest p. 89-90

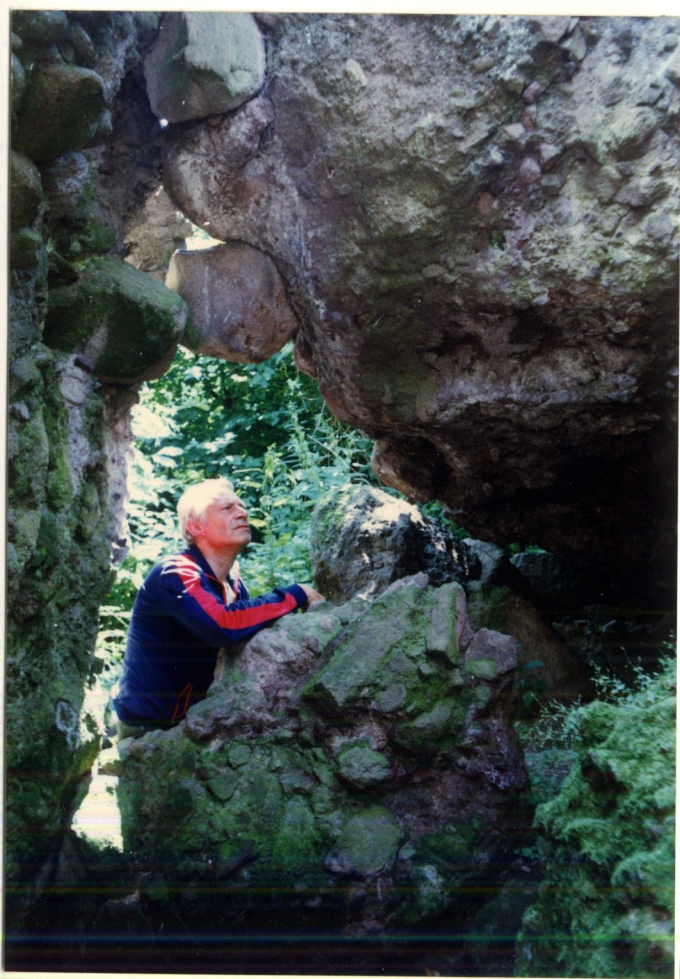

A Szer-kövektől északra
levő sziklatömbök egyiké-
ben van a Bubia-barlang
/Sz.P./

Egy másik börtben pedig
az Uluru-barlang hasadé-
ka /Sz.P./

A Dobogó-kői-barlang
megközelíthetetlen
bejárata /Sz.P./

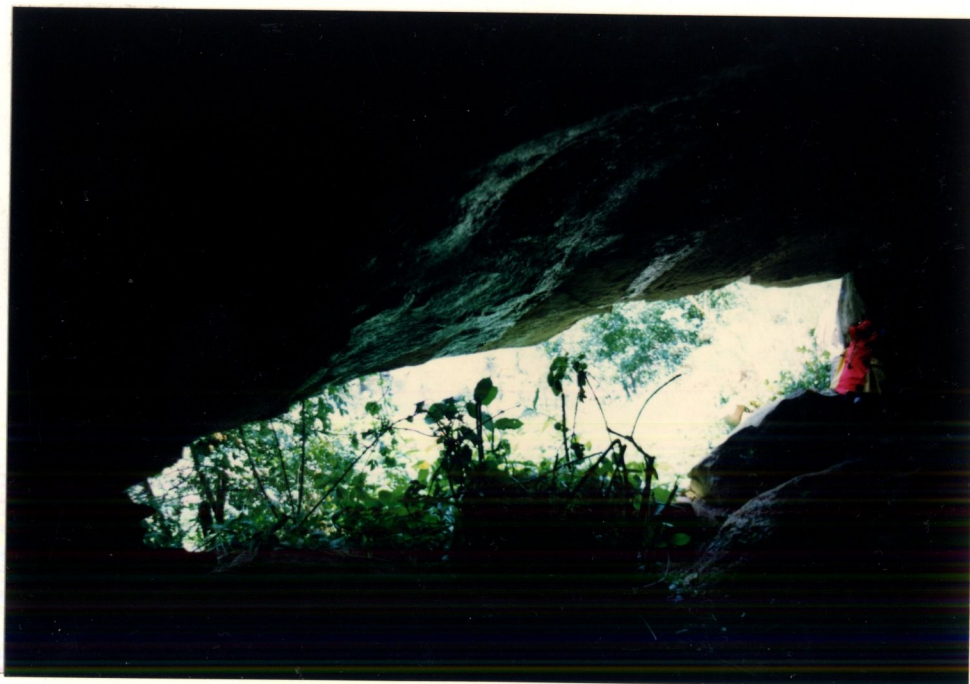

A sáros-bükki
Órhely-barlang
/Sz.P./

DUNABOGDÁNY

A Csódi-hegyi-barlang bejárata a bányafalban
/Sz.P./

A barlang belseje
/Sz.P./

A Kamilla-üreg ut felőli bejárata
/Sz.P./

A Kamilla-sziklahasadék /Sz.P./

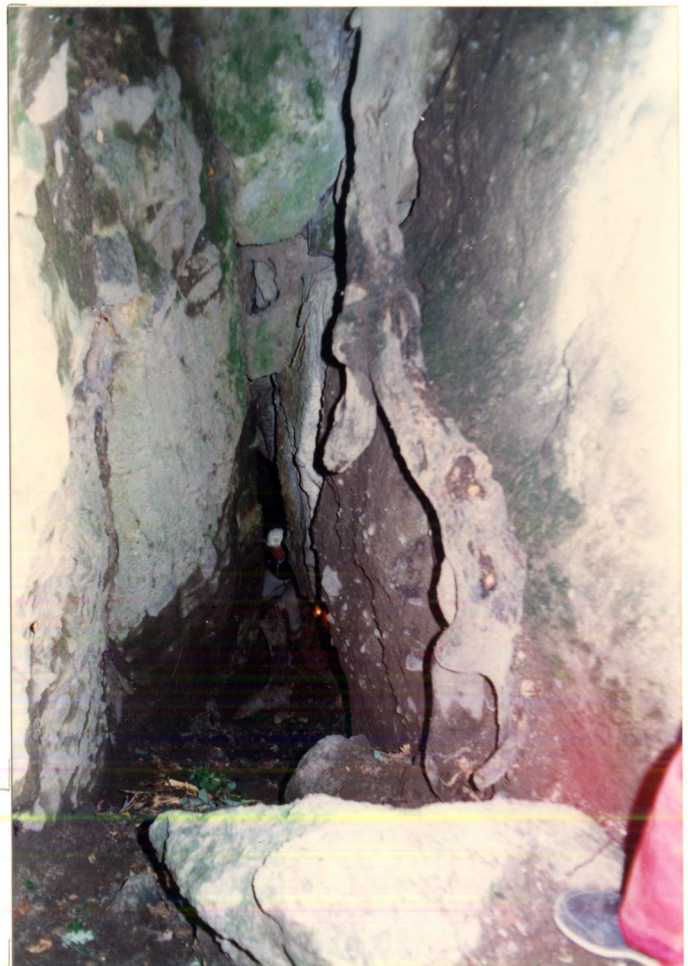
A hársas-hegyi Egres-
barlang tipikus hasadék
/Sz.G./

Az Óz-barlang tömbök
közti álbarlang a
Hársas-hegyen /Sz.G./

A Vasas-szakadék /Sz.P./

A Vasas-szakadék I.sz.
barlangjának bejárata
/Sz.P./

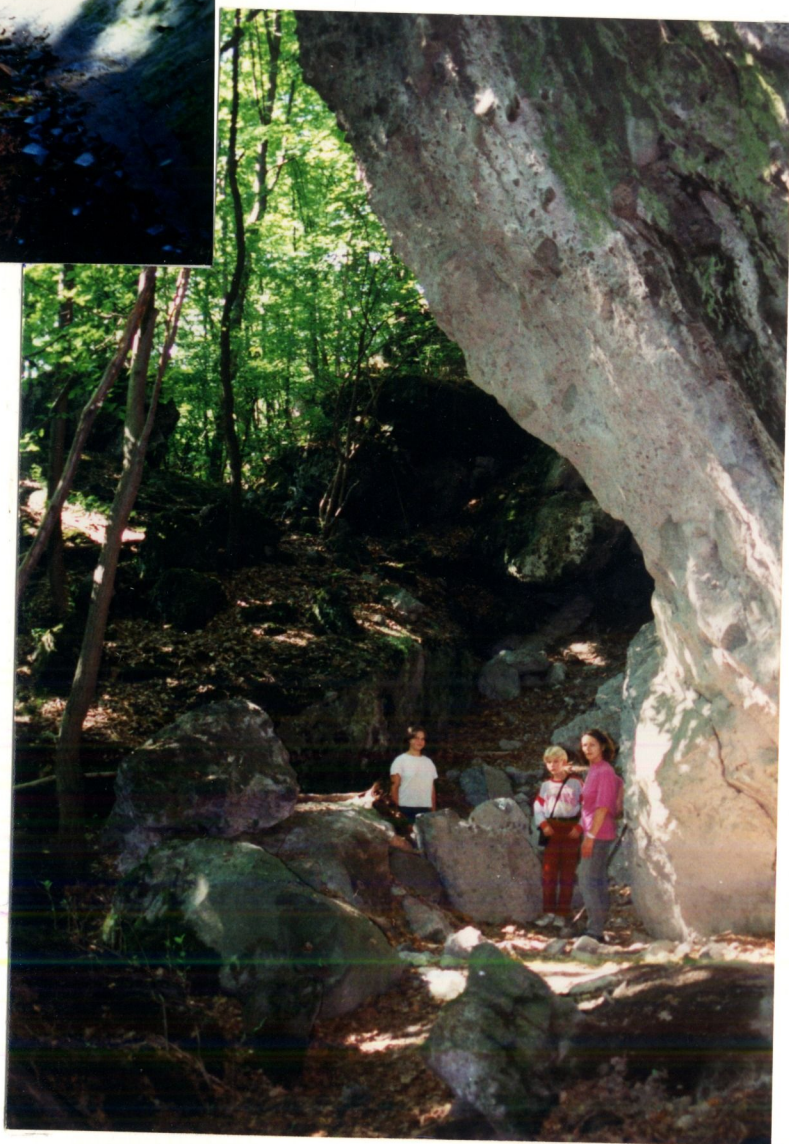
A Vasas-szakadék II. sz.
barlangjának bejárata
/Sz.P./

A Vasas-szakadék III. sz.
barlangjának bejárata

Az Ördögmalom-barlang a
vizesés örvénylő eróziója
által alakult ereszt
/Sz.G./

Jobbról a Nagyfal-barlang
eresze, a bal oldali
kőtömbök alatt a
Vaddisznó-barlang van
/Sz.G./

KIEGÉSZÍTÉS A TAKAJI-HEGYSÉG BARLANGJAIHOZ

Kishuta közigazgatási területén a Köves-Senyő völgyének alján, a kocsit nyugati oldalában, a "nagy kanyarulattól" északra kb. 300 m-rel jellegzetes, 12 m magas szikla van a völgytalp oldalában /az 1:10.000 arányú térkép 308,1 m-es magassági pontjánál/. E szikla ut felőli /keleti/ oldalában van az ujonnan megtalált Senyői-barlang. A barlangot megközelíteni viszont praktikusabb Nagybózsva felől, előbb Telkibánya felé az országuton kb. 2,5 km-t, majd délre letérve a senyői erdészeti aszfaltutra, erről 2 km után balra ágazik ki a köves-senyői kocsit, ezen mintegy 500 m után érjük el a barlangot magábfoglaló sziklát.

A barlang bejárata kb. 1,5 m magas, 3-4 m széles, befelé pedig kb. 6 m-re terjed. Alján sok a törmelék, levél, föld. Sejtethető, hogy ez alatt még mélyebben van a sziklamélyedés alja. A barlang ürege nagyjából egy befelé csucsosodó kupnak néz ki. Ennek belsejében egy nehezen hozzáférhető rész található, melyből "gyertyaoltogató" erős huzat csap ki.

A másik hely csak "barlanggyanus" Nagybózsva közigazgatási határának közvetlen szélén, az Élő-völgy forrása, a Magas-Szólóske /-hegy/ déli lábánál. Ez már tényleg csak feltételezett barlangot sejtet, mi nem értünk eléggé hozzá. Csak azt tudom, hogy a forrás egy kb. 3 m-es mélyedésben a "falból" jön ki, az ott sok egymásra boruló kő közül. Itt is erős szél érezhető a sziklarepedésből. Megbontani nem tudtuk, mert az apróbb kövek elmozdításával is rengeteg víz áramlott ki és hamarosan egy nagy tócsában álltunk.

A barlangokat átnéztük, főbb irányukat és méretüket meghatároztuk, de részletes barlangtérképek még nem készültek. Az eddig megismert barlangok a következők:

1. Mély-hasadék kb. 23,5/-19 m
 Bejárata a Fő-hasadékból nyílik. Két kisebb függőleges letörés kivételével egyenletes lejtéssel vezet a bejárattól számított 19 m mélységbe, ahol összeszűkül és omladékban végződik. A hasadék barlangjellegét a járótalp fölé magasodó, áthajló sziklafal adja, csak az utolsó néhány méteres szakasza valódi barlang.
2. Csapda kb. 13/-6,8 m
 Nevét veszélyessége miatt kapta. A bejárat fölött található "Banán-kő" látszatra /?/ bármelyik pillanatban lezuhanhat és az üreg mennyezetét alkotó kőzettömböket a barlangba omlaszthatja. Háromszög alakú bejárata a Nagy-udvar Hold-hasadékába átvezető szűkülete alatt nyílik. Rövid meredek lejtőn, majd 2 m-es függőleges letörésen leereszkedve kisebb terembe jutunk, mely dél felé fokozatosan járhatatlan hasadékká szűkül. Bejárása az omlásveszély miatt nem ajánlott.
3. Lyukas-hasadék kb. 21/-5,8 m
 Szűk, omladékos nyílásán 3 m mélységbe lemászva keskeny hasadékba jutunk, amelynek északi vége kitágul és a Nagy-udvar fölé torkollik, déli vége pedig járhatatlanná szűkül.
4. Jégverem kb. -5 m
 A Hold-hasadék alján az omladékban található. Kb. 5 m mélyű üreg. Bejáratánál a sziklatömböket még áprilisban is jég borította.

5. Táncterem, Lepkés-ág kb. 58/-6 m
 A Damasa-szakadék eddig megismert legnagyobb és legjelentősebb barlangja. Két bejárata közül az egyik a Hold-hasadék alján a Jégverem mellett, a másik a Romkerttől keletre, a sziklatömbök között nyílik. Ez utóbbin keresztül 4 m-es kötélerezskedéssel juthatunk a tágas, kb. 40 m hosszú barlangi főágba. Pontos fölmérése még nem történt meg. Az egyes részein található guanóból ítélve, a denevérek valószínűleg telelőhelynek használják ezt a többihez képest kiegyenlített hőmérsékletű barlangot.
6. Baldachinos-terem kb. 9 m
 A Hold-hasadékból nyíló üreg. Mennyezetét a Romkert sziklatömbjei alkotják. Hátsó részén a kötömbök között be lehet látni a Táncterembe.
7. Pókos-odu kb. 3/-2,2 m
 Apró, néhány méter mély üreg a Romkertben.
8. Porpince kb. 2,5/-3 m
 A Romkertből nyíló kb. 3-4 m mély omladékos üreg. Itt volt a Táncterem egyik bejárata /Hevesi/, de az már időközben beomlott. Keletre a törmelék között szűk nyíláson ki lehet látni a völgyoldalba. Alsó részén szűk hasadékba lehet tovább néhány méterrel lelátani.
9. Kis-hasadék kb. 6/±5 m
 Megközelítőleg észak-déli irányu, álmennyezetekkel több szintre osztott hasadék.
10. Pele-vár kb. 11,7 x 6,3 /±4 m
 Mindkét végén nyitott, nagyjából 10 m hosszú barlang, amelyet a turisták táborhelynek rendeztek be. Oldalfalait és mennyezetét két hatalmas agglomerátum-tömb alkotja.

HOSSZI-DÜLŐI-LÖSZKUTLevélrészlet Kolláth Jánostól:

"Szeretnék tájékoztatni egy érdekes jelenségről és egyben arra is kérlek, írd meg róla a véleményed.

1996. augusztus közepén telefonon keresett meg Bakonyi Győző pápai lakos, hogy egyik ismerősének a telkén egy beszakadásra figyeltek fel. Megkért, vizsgáljuk meg a berogyást barlangkutatói szempontok szerint.

A kérésnek 1996. szeptember 7-én eleget téve felkerestük a telek tulajdonosát, Csáki János csehbányai lakost. A helyszin /Csehbánya, Hosszi-dülő/ megtekintése közben a tulajdonos elmondta, hogy a beszakadás még a tavasz folyamán keletkezett, amikor a terület első kaszálása után a takarmányt elszállították. A lovas kocsiba fogott két ló közül az egyik hátsó lábai alatt beszakadt a talaj, csak a szerencsén mulott, hogy az állat nem sérült meg.

Megállapítottuk, hogy a felszínen tapasztalt 60 cm átmérőjű lyuk alatt 3 m mély, lefelé bővülő üreg található, mely az alján 1,5 m átmérőre kitágul. Alul 0,5 m magas omladékhalom volt, mely a felszín beszakadásakor keletkezett. Az üregből továbbvezető járat nincs. A beszakadás teljes egészében löszben keletkezett. A felszín egyenletes, árok, egyéb felszíni alakzatok nélküli, kb. 10⁰-ban délnyugatra lejtő szántó. 500 m-es körzetben kőzetkibuvás nem ismeretes. A terület nem tekinthető karszterületnek.

Ugy tudom, hogy a jelenség szakmai elnevezése "löszkut". Előfordulása az adott környéken egyedi. A tulajdonos

hasonló jelenség előfordulásáról a falu területén nem tud. Mivel a beszakadás szántóterületen nyílik, bejárata a mezőgazdasági munkálatokat zavarja és balesetveszélyt jelent, a tulajdonos be kívánja tömni. A beszakadás természetes eredetű, ezért mint barlangot bejelntettük a Természetvédelmi Igazgatóságnak."

Válaszlevél-részlet Eszterhás Istvántól:

"A leirtak alapján magam is "lőszkutra" gyanakszom. Az ilyen jelenségek origója egy növekvő felszínalatti üreg, mely aztán felharapódzik. Mi okozhatja a kezdeti üregesedést? Ez esetben valószínűleg karsztos oldódás. A dunántuli löszök általában sok meszet tartalmaznak /lásd: "lőszbabák"/. A geotérképek alapján Csehbány felszínalatti kőzete a jól karsztosodó eocén mészkő. Hogy jelen esetben a magas mésztartalmu lösz, vagy a ki tudja milyen mélyen levő mészkő karsztos üregképződése indította el a löszben felharapódzó üregképződést, nehéz volna megmondani. /A VITUKI karsztvizszinttérképe szerint Csehbánya környékén kb. 190 m-rel a felszín alatt van a karsztvizi-tükör./

Javallanám, hogy:

- Készüljön az üregről térkép /metszet/ és helyszinvázlat,
- Készüljön néhány fénykép,
- Jó volna löszmintát venni és azt elsősorban mésztartalomra megelemezni /esetleg más összetevőkre is/,
- Meg lehetne a finomabb domborzati viszonyokat is figyelni friss hóban suroló fénynél /ha megér az egész ennyit!/,
- Szerintem ezek után betömhető az üreg, de helyét elővigyázatosságból karóval ajánlatos megjelölni. Ha netán továbbfejlődik az üregesedés, úgy is elnyeli az egész tömedéket és környezetét."

Eszterhás István

MAGYARORSZÁG PSZEUDOKARSZTOS BARLANGJAI

/1996. október 31-én/

Az utóbbi évtizedben az MKBT Vulkánszpeleológiai Kollektívája fogja össze, végzi a hazai szilikátos kőzetek barlangjainak kataszterezését. Jelenleg, 1996. okt. 31-én immár 661 pszeudokarsztos barlangot tartunk nyilván Magyarországon. Ez az 1994-es adatokhoz képest 33 % növekedést mutat.

A pszeudokarsztos barlangok hegységenkénti száma:

hely:	barlangszám:
Kőszegi-hegység -----	20
Mecsek -----	2
Bakony -----	140
Velencei-hegység -----	16
Gerecse -----	1
Pilis -----	5
Budai-hegység -----	1
Visegrádi-hegység -----	55
Börzsöny -----	54
Cserhát -----	16
Mátra -----	68
Medves -----	11
Karancs -----	1
Bükk -----	10
Upponyi-hegység -----	10
Tokaji-hegység -----	235
Szalánci-hegység -----	16
<u>ÖSSZESEN:</u>	<u>661</u>

A barlangok száma kőzetfélésegenként:

Vulkánikus kőzetekben:

Kvarcit	1
Gránitporfir	8
Andezit	207
Andezitbreccsa	12
Andezitagglomerátum	115
Andezittufa	14
Riolit	39
Riolittufa	8
Riodácit	12
Riodácittufa	23
Riolitos perlit	5
Dácit	13
Diabáz	1
Bazalt	57
Bazalttufa	3
Bazalttufit	13

Üledékes kőzetekben:

Lösz	3
Homokkő	30
Meszes kötésű konglomerátum	32
Kovás kötésű konglomerátum	5
Gejzirit	40

Metamorf kőzetekben:

Csillámpala	7
Agyagpala	3
Zöldpala	10

ÖSSZESEN:

661

A 20 méternél hosszabb pszeudokarsztos barlangok:

1. Papp Ferenc-barlang /Pilisborosjenő/ homokkő	400/-60 m
2. Csörgő-lyuk /Mátraszentimre/ riodácittufa	370/-30 m
3. Pulai-bazaltbarlang /Pula/ bazalt	151/-22 m
4. Nagy-barlang /Gyöngyössólymos/ riolit	133/±15 m
5. Halász Árpád-barlang /Nagyvázsony/ bazalt	72/- 6 m
6. Szilvás-kői-barlang /Rónabánya/ bazalt	68/-13 m
7. Táncterem-Lepkés-ág /Bánhorváti/ andezitagglom.	58/ -6 m
8. Pokol-lik /Kapolcs/ bazalt	51/ +3 m
9. Vasas-szakadék I.sz.barlangja /Szentendre/and.aggl.	50/-20 m
10. Arany-barlang /Tállya/ riolittufa	50/ +3 m
11. Sas-kövi-barlang /Szentendre/ andezittufa	48/ +2 m
12. Rózsa Sándor-barlang /Regéc/ andezit	46/-14 m
13. Remete-barlang /Zalaszántó/ bazalt	40/±20 m
14. Regéci vár barlangja /Regéc/ riodácit	40/ -7 m
15. Apát-kut-völgyi-barlang /Visegrád/ andezittufa	40/ +1 m
16. Felsőpetényi-barlang /Felsőpetény/ homokkő	38/±25 m
17. Graduál-barlang /Fony/ andezit	32/± 6 m
18. Nehéz-átjáróbarlang /Háromhuta/ andezit	32/± 6 m
19. Kis-kői-bazaltbarlang /Szilaspogony/ bazalt	30/-14 m
20. Halápi-bazaltlyuk /Zalahaláp/ bazalt	kb.-30 m
21. Vasas-szakadék III.sz.barlangja /Szentendre/ and.agg.	29/- 6 m
22. Remete-barlang /Nagymaros/ andezitagglomerátum	29/+ 3 m
23. Sárkánytorok-barlang /Rónabánya/ bazalt	28/-14 m
24. Vasas-szakadék IV.sz.barlangja /Szentendre/ and.agg.	25/-15 m
25. Vasas-szakadék II.sz.barlangja /Szentendre/ and.agg.	25/-13 m
26. Fuló-hegyi Nagy-barlang /Legyesbénye/ riolittufa	25/+ 3 m
27. Vadlány-lik /Nagygörbő/ bazalt	24/- 4 m
28. Kőlyuk /Kishartyán/ homokkő	22/+ 2 m
29. Mély-hasadék /Bánhorváti/ andezitagglomerátum	23/-19 m
30. Lyukas-hasadék /Bánhorváti/ andezitagglomerátum	21/- 5 m
31. Rókás-álbarlang /Regéc/ andezit	21/± 4 m
32. Jansen-barlang /Rónabánya/ bazalt	20/- 6 m
33. Farkaslyuki-kőlyuk /Tarnalelesz/ homokkő	20/+ 2 m

I r o d a l o m

- BERTALAN K./1958/: Magyarország nem karsztos eredetű barlangjai
- Karszt- és Barlangkutató Tájékoztató, Budapest
p. 12-21
- ESZTERHÁS I./1993/: Magyarország nemkarsztos barlangjainak
listája - kézirat a Vulkánszpeleológiai Kollektiva
Évkönyvében az MKBT és a BI adattárában Budapest
- ESZTERHÁS I./1994/: Magyarország nemkarsztos barlangjai
- Lychnis, a Vulkánszpeleológiai Kollektiva kiadványa,
Kapolcs p. 60-64
- ESZTERHÁS I./1996/: Pseudokarstische Höhlen in Ungarn - Field
Trip Guide and Abstracts of 6th International Symposium
on Pseudokarst, Galyatető p. 36
- KORDOS L./1984/: Magyarország barlangjai - Gondolat Kiadó,
Budapest p. 271-309

Grzegorz Klassek

LENGYELORSZÁG PSZEUDOKARSZTOS BARLANGJAI

1996. május 30-i állapot szerint a Lengyel-Kárpátok flis-övezetében 409 barlang, fülke és sziklaüreg ismert és leltározott 7.402 m összhosszuságban. Ez az 1994. évi adatokhoz képest 28 % növekedést mutat.

Pszeudokarsztos barlangok hegységként száma és összhossza:

Hely:	Barlangszám:	Összhossz:
Beskid Slaski -----	123	2.555 m
Beskid Zywiecki -----	24	261 m
Beskid Maly-Makowskie -----	22	413 m
Insel Beskiden -----	4	49 m
Gorce -----	4	51 m
Beskid Sadecki -----	54	1.219 m
Beskid Niski -----	108	1.615 m
Bieszczady -----	6	92 m
Pogórze Slaskie -----	1	5 m
Pogórze Roźnowickie -----	26	697 m
Pogórze Cieżkowickie -----	15	132 m
Pogórze Dynowskie -----	22	313 m
<hr/>		
ÖSSZESEN:	409	7.402 m

A 100 m hosszúságot meghaladó pszeudokarsztos barlangok:

1. Jaskinie w Trzech Kopcach /B. Slaski/	900 m
2. Diabla Dziura w Bukowcu /P. Rożnowskie/	350 m
3. Jaskinia Niedźwiedzia /B. Sadecki/	340 m
4. Jaskinia Malinowska /B. Sadecki/	214 m
5. Gangusiowa Jama /B. Niski/	190 m
6. Jaskinia Mroczna /B. Niski/	175 m
7. Jaskinia Chčodna /B. Slaski/	117 m
8. Jaskinia Ali-Baby w Klimczoku /B. Slaski/	114 m
9. Mysiorowa Jama w Zagórzcu /B. Mači Makowski/	112 m
10. Jaskinia Szkieletowa /P. Rożnowskie/	106 m
11. Szczelina Lipowicka /B. Niski/	105 m
12. Jaskinia w Sopotni Wielkiej /B. Żywiecki/	101 m

A 16 méternél mélyebb pszeudokarsztos barlangok:

1. Diabla Dziura w Bukowcu	-42,5 m
2. Jaskinia Niedźwiedzia	-28 m
3. Jaskinia w Trzech Kopcach	-24 m
4. Jaskinia Malinowska	-22,7 m
5. Jaskinia Mroczna	-17 m
6. Jaskinia Szkieletowa	-17 m
7. Jaskinia Chčodna	-16 m

6.

C S O P O R T É L E T

Eszterhás István

A K Á M O R I T Á B O R

/Diósjenő, 1996. április 26-28./

1996-ra a barlangkutatói engedélyt a váci Naszály Barlangkutató Csoport kapta meg. Így a Kámori-sziklahasadékkal kapcsolatos elképzeléseinket csak hozzájuk csatlakozva igyekeztünk megvalósítani.

Ez évben valahogy minden tevékenységünk alacsony létszámmal valósult meg. Ez alól a Kámori Tábor sem volt kivétel. A Vulkánszpeleológiai Kollektiva magját adó csapatból mindössze csak Eszterhás István és Gyurman Csaba tudott a Kámorra elmenni.

1996. április 26-án délután érkeztünk. Autóval a Diósjenő-Kemence közti ut Kő-szirt alatti kanyarulatánál levő zuzalékdepótól kb. 1 km-t tudtunk észak felé autózni /a behajtást titó táblával védett/ erdészeti uton, mert a patak átfolyásánál olyan teherautóktól mélyre taposott kátyúk voltak, hogy azon közönséges személyautóval lehetetlen volt továbbmenni. Innen 2 km-nél már csak alig valamivel több a Kámorig vezető ut.

Felérkeztünk a csucsra. A váciak még sehol sem voltak. Eleredt az eső, így bivakhely után néztünk. Erre a legpraktikusabb e vidéken a Hugó-villa "humanizált" sziklaeresze. Itt 5-6 személy is kényelmesen bivakolhat. Sötét este aztán negyérkeztek a váciak is, ők vagy 15-en voltak, így sátrakat vertek a csucstól 150 m-re északkeletre levő vízszintes tereplépcsőn.

Másnap /ápr. 27./ nekiláttunk a Kámori-sziklahasadék feltárásának, közben egy alaposabb terepszemlét is tartottunk

a hegy csucsrégiójában, elvégeztük a várrom rádiomagnetoesztéziás szondázását.

Vasárnap /ápr. 28./ délelőtt tettünk egy fototurát a Kámor öt barlangjában, majd délután hazaindultunk.

C S O P O R T É L E T

A kámori barlangkutató tábor /E.I./

Az idén is sikeresnek ítélte pályamunkánkat a
Környezetgazdálkodási Intézet /fotó: Takács B./

Eszterhás István

REGIONÁLIS TERMÉSZETVÉDELMI ÉS
KÖRNYEZETI NEVELÉSI KOFERENCIA

/Vindornyaszlós, 1996. május 2-4./

A konferenciát a Zala Megyei Művelődési és Ifjusági Központ számos társrendező és szponzor bevonásával rendezte. Szmélyre szóló meghívásomat valószínűleg annak köszönhetem, hogy a konferencia egyik fő témája volt a Kovácsi-hegy megmentése és ennek érdekében a Vulkánszpeleológiai Kollektiva keretein belül korábban magam is sokat tettem.

Rendhagyó módon a konferencia a közelmúltban német tulajdonba került vindornyaszlósi bazaltbánya egyik már felhagyott fejtési udvarában lett megnyitva, majd a résztvevők megtekintették az elpusztult Vad-tó maradványát és az erősen sérült Bazaltutcát.

A háromórás terepi program után a konferencia a vindornyaszlósi Művelődési Házban előadásokkal folytatódott. Tardy János áttekintette a hazai földtani természetvédelem helyzetét és szól terveiről. Bihari György pedig elemezte a földtani természetvédelemnek az önkormányzatok tevékenységéhez való kapcsolatát. Vacsora után került levetítésre Eszterhás-Kalicza: Kovácsi-hegy című videoműsora, melyet aztán kötetlen beszélgetések követtek.

A szlói önkormányzatnak és ezen belül különösképpen Bödör József polgármesternek a természetvédelemhez a barlangügyhöz való igen pozitív hozzáállását az is mutatja, hogy a Művelődési Házat Takács Ferdinánd "barlangi festő" képei diszítik szinte galériaszerűen.

A program többi része mér Zalaegerszegen folytatódott.

VINDORNYASZŐLŐS

A Kovácsi-hegy megmentésére összehívott konferencia elnöksége és résztvevői /E.I./

Eszterhás István

B A R L A N G N A P O K

/Pilisszentkereszt, 1996. jun. 21-23./

Nem kívánjuk az eseményeket leírni, mert az a rendezők tiszte – inkább csak meglátásainkat, benyomásainkat összegeznénk.

Végül is jó, hogy összejöhettünk, beszélgethetteünk, voltak barlanglátogatások és ügyességi verseny.

De nem volt jó a táborhely kiválasztása. Csak földut vezetett hozzá, ami rövid időn belül feneketlen kátyuvá vált számos autót foglyul ejtve. Gyakorlatilag alig volt vízszintes hely a normális sátorveréshez.

Nem volt szerencsés a megszokott időponttól való eltérés. A sokéves meteorológiai adatok, de a népi megfigyelések szerint is az év legcsapadékosabb időszakára helyezni ezt az országos szabadtéri programot.

Annak sem örültünk, hogy a Cholnoky-pályázat eredményhirdetése a Barlangnapokról a novemberi BTSz-re került. A pályázók szeretnék minél előbb ismerni erényeiket, hiányosságait, hogy ezek ismeretében a következő pályázatra jobban felkészülhessenek a nyári legaktívabb időben, valamint a pályadíjak központi "pihentetése" sanda, gyanúsító gondolatokat ébreszt.

Velünk, vulkánzspeleológusokkal már kétszer is megesett /most is/, hogy a barlangnapi kiadványhoz előzetesen kért tevékenységi összegzésünket nem jelentették meg. Bár most volt rá utalás, hogy azért maradt ki, mert mások nem adtak tájékoztatást. De hát, a mások hiányossága miatt mi is hátrányba kerülünk, holott mi teljesítettük az elvárásokat – jól van ez így?

Aki kidugja a fejét a tömegből, azt vissza kell nyomni !?

Reméljük, a következő barlangnapokról már csak csupa jót tudunk leírni.

Eszterhás István

A XII. VULKÁNSZPELEOLÓGIAI TÁBOR

/Pilisszentlászló, 1996. július 6-14./

A Pilisi Parkerdő Rt. engedélyén rajta volt, hogy a táborhelyhez vezető Sikárosi ut sorompóinak kulcsát az "illetékes" erdészeten átvehetjük. Csakhogy egyik erdészetre sincs kiírva, hogy ez az ILLETÉKES. Így mivel az engedélyt Visegrádról kaptuk oda mentünk, no itt derült ki, hogy ez ügyben az idejövételünkkel már érintett Szentendrén levő erdészeti "illetékes", csakhogy ott 14 órakor lejár a hivatali idő és egy negyed óra alatt a zsufolt és utakadályokkal sűrűn tüzdelt 11-es uton nem lehet Visegrádról Szentendrére érni. Ilyenkor jó a telefon. Végül is a szentendrei erdészeti portáján 1000 Ft zálog ellenében megkaphattuk a sorompó kulcsát.

Szabad az ut a táborhelyre – de csak a bejáratig, mert a tábort vagy 120 törpecserkész lakja a hozzájuk tartozó zsi-valygással. A tábor vezetőjétől megtudtuk, hogy ők másnapig rendelkeznek engedéllyel és akkor el is mennek. Tehát, egy napig két csoportnak is volt hivatalos engedélye ugyanarra a táborhelyre.

No, egy nap kivárás után azért csak elfoglalhattuk az egyébként jól kiépített táborhelyet a Kárpát-forrás szomszédságában. Voltak azért negatívumai is a táborhelynek: az elhanyagolt vízelvezető árkok miatt esőzésekor /már pedig az szinte minden nap volt/ az Amasonas-deltára hasonlított a terület a sok, kanyargós vízfolyással, tócsával. Ennek viszont a Gádoros gyerekek szerfelett örültek, kiélhették hajómodellezési szenvedélyüket. – Aztán a Bükkös-patak mély völgye ahol a tábor volt,

egy hidegcspdának bizonyult, ami egyébként a hűvös, csapadékos időben nem igazán volt komfortos.

A tábori létszám hasonlóan alacsony volt, mint 1988-ban a IV. Táborban Mélylápán, ahol 10-en voltunk – itt most a teljes létszám 13 fő volt. De, ha leszámítjuk a Gádoros és Szabó gyerekeket /4 fő/, valamint a csak 2-3 napig résztvevőket, máris sanyarubb a létszámhelyzet.

A ketaszterező munkában "hadrafogható" emberünk csak 4-5 fő volt naponta. Ennek ellenére azért a létszámhoz képest rendes munkát végeztünk. Végül is 36 barlangot azonosítottunk, melyek közül 25-öt fel is mértünk.

A tábort hivatalosan csak a Pilisi Parkerdő Rt. részéről Baranyi Katalin látogatta meg, de vendégünk azért minden napra jutott. Járt nálunk Bauer Jakab, Ézsiás Gyuri, Gönczöl Timi, Kovács Árpi, de mindnyájukon tultett a naponta többször is előforduló vagy onőr a Sikárosi Vadászháztól. A "János" jólelkű, adakozó, társaságkedvelő ember volt, de primitív és hangos viselkedését elég nehéz volt elviselni.

A tábortűz a hűvös idő miatt éjjel-nappal égett, de tűz melletti nótázás az alacsony létszám és Gönczöl Timi hiánya miatt elmaradt. Viszont a mindennapi gombaételünk megvolt Szabó Géza jelenlétéből fakadóan.

Eszterhás István

PULA UJRATELEPÍTÉS ÉNEK 250. ÉVFORDULÓJA

/Pula, 1996. július 26.- aug.3./

A Vulkánszpeleológiai Kollektívának sokéves kapcsolata van Pulával, a pulai polgárokkal. A Pulai-bazaltbarlang feltárásának idején, 1984/85-ben sok falubéli látogatta meg a mi kalauzolásunkkal az "új látnivalót". Azóta sem megyünk el úgy a Veszprém-Tapolcai uton, hogy Pulán meg ne álljunk.

Az idén rendezte Pula az első nagyobb rendezvénysorozatot abból az alkalomból, hogy 1746-ban a kipusztult őslakosság helyére Eszterházy német telepeseket hozott, kik megteremtették egy új faluközösség alapjait. Pula is kapcsolódott a Kapolcsról elindult nyári művészeti programhoz, így most már öt Egerviz melletti falut /Kapolcs, Dörögd, Apáti, Petend, Pula/ kapcsol össze a Mátra István vezette "Művészetek Völgye" eseménysor.

Szauer István szerkesztésében megjelent "Pula története" c. könyv, amelybe a barlangról szóló részt Eszterhás István írta.

A pulai ünnepségeket kiállítások, zenei programok, szoboravatás, megemlékezések, istentiszteletek, természetbe való kirándulások jelentették.

A pulaiak felé minden jókívánságunkat abba sűrítjük, hogy - még egyszer újra ne telepítsék a falut!-

ESZTERHÁS István – SÁRKÖZI Szilárd

A 6. NEMZETKÖZI PSZEUDOKARSZT SZIMPÓZIUM

/Galyatető, 1996. szeptember 19-22./

ELŐZMÉNYEK

A nem karsztosodó tájak felszíni formakincsével és ürege-
sedésével egyre többen foglalkoznak. Köztük épp úgy megtaláljuk
az amatőr kutatókat, mint a tudományos kutatóintézetek, valamint
az egyetemek szakembereit. 1982-ben indult el az a kezdeményezés,
amely megkísérelti összefogni az e területen tevékenykedőket.
Azóta rendezik meg /általában/ háromévenként a pszeudokarszt
szimpóziumokat. Eddig a következő szimpóziumok voltak:

1. Broumov /CS/	1982
2. Broumov /CS/	1985
3. Königstein /DDR/	1988
4. Podolánky /CS/	1990
5. Szczyrk /PL/	1994
6. Galyatető /H/	1996

A 6. Nemzetközi Pszeudokarszt Szimpózium szervezését az
előző Szczyrkben levő összejövetelel vállalta el a Vulkánszpe-
leológiai Kollektiva Magyarországról. Eleinte széleskörű, a
magyar barlangkutatásban fontos szerepet játszó szervezetek
összefogásával kívántuk a szimpóziumot megszervezni. Sajnos,
a szervezés közben lényeges nézeteltérések alakultak és így
lett az, hogy csak egy maroknyi csapat, a Vulkánszpeleológiai
Kollektiva lett a szimpózium egyedüli szervezője. Meghirdettük
a rendezvényt az UIS-BULLETIN-ben, három sorozat körlevelet
küldtünk több mint 100 címre és propagandát csinált még az
1995-ös Első Nemzetközi Pszeudokarsztos Munkatalálkozó is.
Ujdonságként a pszeudokarsztos szimpóziumok történetében a
találkozó kezdetére megjelentettük a "Kirándulásvezető és
Összefoglalók" c. füzetet.

ESEMÉNYEK

A 6. Nemzetközi Pszeudokarszt Szimpózium lebonyolítására Galyatetőn, a Mátra-hegységben, Magyarországon került sor 1996. szeptember 19-22 között. A rendezők csütörtök /szept. 19./ délelőttől a Galyatetői Nagyszálló halljában berendezett fogadó helyen egy-egy pohár itallal és a szükséges információkkal várták az érkező résztvevőket. Délután még az elhelyezkedéssel, az előadások előkészítésével telt el az idő. Vacsora után a már megérkezett résztvevők áttanulmányozhatták az előadó terem előtti aulában kiállított posztereket. Kiállításra kerültek: Eszterhás-Gönczöl: "Basalthöhlen in Ungarn", Höhlenentstehung durch alkalische Lösung, Konsequenzhöhlen", Eszterhás: "Lava-höhlen der Kanaren", Socorro: "Tubos volcános simas" és Schöne: "Pseudokarstforms at the Bolivian Altiplano" című poszterei. Ezt követően "fehér asztal mellett" kötetlen beszélgetések közben megtekintettük Eszterhás-Kalicza: "Kovácsi-hegy" és a "Nemzetközi Pszeudokarsztos munkatalálkozó 1995-ben" című videoprogramját.

A résztvevők egyébként csütörtökön /szept. 19./ déltől péntek /szept. 20./ délig, még az éjszaka alatt is érkeztek. Összesen 8 ország képviselőjében 32 hivatalos résztvevője volt a találkozóknak – Ausztriából 5-en, Csehországból 2-en, Németországból 7-en, Magyarországról 11-en, Hollandiából 1-en, Lengyelországból 1-en, Romániából 3-an, Szlovákiából 2-en. Érdekes megjegyezni, hogy még további 16 kutató is bejelentette részvételét /CZ=6, H=1, I=2, J=1, RO=1, S=2, SK=1, UA=1, USA=1/, de betegség és egyéb okok miatt nem tudott megjelenni. A szimpózium kirándulásához idegenvezetőnek 6 salgótarjáni barlangász vállalkozott, valamint a rendezvény egy-egy részét további 6 vendég tisztelte még meg.

A 6. Nemzetközi Pszeudokarszt Szimpózium hivatalos megnyitója 1996. szeptember 20-án reggel volt. Előbb Eszterhás István a rendező Vulkánszpeleológiai Kollektiva vezetője köszöntötte a résztvevőket és tartotta meg megnyitó beszédét, majd Stuller András Mátraszentimre polgármestere kívánt hasznos tanácskozást, aztán Szuromi László, a Bükki Nemzeti Park körzetvezetője tolmácsolta intézményének jókívánságait, végül Szentes György a Magyar Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium Környezetvédelmi Intézetének, valamint Dénes György a Magyar Természetbarát Szövetség Barlangbizottságának üdvözlét adta át a tanácskozás hallgatóinak.

A szálló "Kodály-termében" egész nap /szept. 20./ tartottak az előadások és az azokat követő viták. Eszterhás István és Manga Mihály közös előadása Magyarország legnagyobb pszeudokarsztos barlangját, a Csörgő-lyukat mutatta be. Ez egy riódácittufában csuszamlással keletkezett labirintusrendszer tágas termekkel és olykor rendkívül szűk járatokkal. Szuromi László a Mát-ra barlangjainak többségét magába foglaló Mátrai Tájvédelmi Körzetről adott sokoldalú áttekintést. Dénes György nyelvtudományi alapokból elindulva mutatta be a Pest-hegy riolittufájában /Tokaji-hegység/ feltárt, szilikátcseppkövekkel diszitett Arany-barlangot. Veress Márton és Kocsis Zsolt a homokkőfelszíneken alakult bemélyedések számítógépen elemzett és statisztikailag rendezett morfogenetikai csoportosításáról beszélt. Jan Paul van der Pas a Hollandia /Maastrich/ egykori kőbányáinak konzekvencia-barlangokká való fejlődéseinek fázisait tárta a hallgatóság elé. Egy magyar-szlovák-román szerzőtrió: Eszterhás István, Ludovit Gaál és Tiberiu Tulucan a Kárpátok belső vulkanikus ivének mintegy 2000 ismert barlangjának típusait elhelyezkedését taglalta. Szentes György Nigéria homokkő-

barlangjainak ismeretébe adott betekintést. Veress Márton, Szabó Levente és Zentai Zoltán a Kőszegi-hegység /Nyugat-Magyarország/ zöldpaláinak felszíni pszeudokarsztos formáinak morfogenezisét világította meg. Jan Urban beszámolt a Kárpátok flisch övezetében újonnan megtalált pszeudokarsztos barlangokról és általában ezek regisztrációjáról. Karl Mais és Rudolf Pavuza az Alpok mészkőbarlangjaiban jelentős számban előforduló pszeudokarsztos fejlődési folyamatokra és azok törvényszerűségeire hívta fel a figyelmet. A hiányzások miatt sajnálatos módon meg nem tartott előadások egy részének /amelyeket a szerzők elküldtek/ írásos változatát kötetünkben azért természetesen közreadjuk.

Este ismét "fehér asztal mellett"-i kötetlen beszélgetések voltak és közben megnéztük Kalicza Tibor: "Az Arany-barlang újrafeltárása" című videoműsorát, valamint Bernd Wutzig Izlandról szóló diasorozatát.

Szombat /szept. 21./ a hagyományok szerint a kirándulás napja volt. Az első uticél a Mátra-bérc környékének és néhány barlangjának megtekintése volt. Galyatetőről autóbusszal utaztunk Fallóskutra, majd gyalogosan a Fiusom- és Csörgő-völgyet követve értünk a virágpompában diszló Vándor-rétre. Itt átöltöztünk a barlangos ruhákba és a közelben nyíló Csörgő-lyuk bejárására indultunk /370/-30 m/ a salgótarjáni barlangászok vezetésével. Néhány kolléga megnézte még az archeológiai leleteiről is nevezetes gázhólygot, a Gyula-barlangot. A kétórás barlangtura után jó hangulatban fogyasztottuk el az Ágasvári Turistaházban felszolgált szarvaspecsenyét. A továbbiakban végigjártuk a Csörgő-völgyet. Ez a Mátra-hegység egyik legromantikusabb völgye, majd leérve Mátrakersztesre, az ott várakozó autóbusszal elindultunk a Nagy-barlang /133/±15 m/ megtekintésére. Sajnos az autóbusz váratlan meghibásodása miatt nem értünk oda, de a kény-

szerpihenő ideje alatt, spontán módon élénk és hasznos vita alakult ki a pszeudokarszt fogalma körül, ami aztán másnap a zárófoglalkozáson folytatódott. A ködös, esős időben személyautókkal visszautaztunk Galyatetőre. A napot este gazdag kínálatu, jó hangulatu bankettel fejeztük be.

ZÁRÓFOGLALKOZÁS

Vasárnap /szept. 22./ délelőtt volt a szimpózium zárófoglalkozása. Ez két témakört ölelt fel: egyrészt egy vitát a "pszeudokarszt" fogalmáról, meghatározásáról; másrészt a határozatok megbeszélését és elfogadását /különös tekintettel a 7. Nemzetközi Pszeudokarszt Szimpózium helyéről/.

A "pszeudokarszt" fogalmáról valóban több, olykor szélsőséges nézet létezik a szakemberek körében. E témában többen kifejtették véleményüket, de a vita /többek közt az idő rövidsége miatt/ lezáratlan maradt. A szóbakerült főbb gondolatok: "nemkarszt" ez sem tökéletes kifejezés, mert csak a karszt tagadása, így a fenekünk alatt levő székre is igaz! – "vulkanikus, homokköves, karsztos és egyéb barlangok megkülönböztetése" /bonyolult, de a fogalmi kérdést nem oldja meg/ – "szilikátos kőzetek barlangjai és jelenségei" /elgondolkodtató/ – "a pszeudokarszt kifejezést csak szleng-szerűen használni" /a geológiában ismert "schlir"-hez hasonlóan/.

A továbbiakban szóba került, hogy az előző szimpózium határozatai közül megvalósult a "Pszeudokarsztos Munkatalálkozó" 1995. augusztus 16-19. között Rimavska Sobota és Salgótarján központokkal, ahol 5 ország 31 résztvevője volt jelen. A 6. Nemzetközi Pszeudokarszt Szimpózium tevékenységét máris sikeresnek mondhatjuk. Részből megvalósult a Kárpátok belső vulkanikus ivének barlangtani összeírása /Magyarország és Szlovákia kész

van ezzel, Románia és Ukrajna elkezdte/ - a Kárpátok flisch övezetének barlangtani összeírása /Lengyelország már kész vele, a többiek elkezdték/ - folytatódott a "gyökérsztalagmit-program" /Német-, Cseh- és Lengyelország részvételével/. További eredmények születtek a pszeudokarszt-formák kategorizálása tárgyában /Cseh- és Magyarországon/ - a kataszterezésben /Cseh-, Lengyel- és Magyarországon/ - továbbá az archeológia terén /Szlovákiában/.

A 6. Nemzetközi Pszeudokarszt Szimpózium állást foglalt a korábbi határozatok végrehajtásáról, befejezéséről és újabb határozatokat hozott:

1. Kérjük az UIS-t, hogy keretein belül egy "Pszeudokarszt Munkacsoport /Szekció/" alakulhasson a következő, XII. Kongresszuson 1997-ben La Chaux-de Fonds-ban
2. Kérjük az UIS XII. Kongresszusának Szervezőbizottságát, hogy a pszeudokarsztos témáknak biztosítson külön szekciót.
3. Javasoljuk az UIS-nek és az országos szövetségeknek, hogy fogadja el a "Barlangkutató Világnapjának" évenkénti megrendezési lehetőségét augusztus 14-re /Marcel Loubens halálának napjára/.
- Az 1; 2; 3. ponttal kapcsolatos kérelmek el lettek küldve az UIS Titkárságához és a XII. Kongresszus Szervezőbizottságához. Kérjük, hogy a 3. ponttal kapcsolatban az országos szövetségekhez a résztvevők adjanak be javaslatot.
- 4, A 2. Pszeudokarsztos Munkatalálkozó 1998-ban legyen Csehországban, amelyet a Cseh Pszeudokarszt Komisszió szervezzen meg.

5. A 7. Nemzetközi Pszeudokarszt Szimpózium 1999-ben legyen. Ennek megszervezését elvállalná a romániai Arad városában tevékenykedő Denevér Barlangkutató Klub /vezetője: Tiberiu Tulucan/, de egyelőre még kevés információt tudtak adni erről, így ennek helyéről egy ad-hoc kuratórium dönt majd a kellő ismeretek birtokában.

A 6. Nemzetközi Pszeudokarszt Szimpózium eseményeit a sajtó mindvégig élénk figyelemmel kísérte – 5 ujság-, 2 rádió- és egy TV-riport készült a tanácskozásról.

A szimpóziumot a mielőbbi viszontlátás reményében Karl Mais nyilvánította befejezettnek 1996. szeptember 22-én 11 órakor.

WEST MÁTRA

8 ország képviselésében 18 helységről 32 résztvevője volt
a Galyatetőn rendezett

6. Nemzetközi Pseudokarszt Szimpóziumnak

HEVES MEGYEI HÍRLAP

EGER, GYÖNGYÖS, HATVAN, HEVES, FÜZESABONY,
1996. SZEPTEMBER 23., HÉTFŐ

LÓRINCI, PÉTERVÁSÁRA VÁROSOK ÉS KÖRZETÜK NAPILAPJA
VII. ÉVFOLYAM 222. SZÁM ÁRA: 29 FORINT

MEGYEI KÖRKÉP

Barlangkutatók tanácskozása

Galyatetőn tegnap ért véget a hatodik nemzetközi *pszeudokarszt* szimpózium. A négynapos tanácskozáson a barlangkutatás egyik sajátos *szakterületének*, a *vulkánszpeleológiával* foglalkozók adtak egymásnak randevút.

Cseh-, Német- és Lengyelországból, Ausztriából, Romániából, Hollandiából, Szlovákiából és persze hazánkból képviselték magukat azok a barlangászok, akik a vulkanikus eredetű hegységek, továbbá homokkő-vidékek barlangjai-

nak kutatásával és feltárásával foglalkoznak.

Magyarország legnagyobb ilyen ürege a *Csörgő-lyuk*, Európában is ritka *genetikájú* barlang, melyet a résztvevők a program keretében meg is tekintettek.

Különben, ahogyan a rendezvény egyik szervezője *Eszterhás István* a hazai vulkánaszpeleológusok vezetője elmondta, a *Mátra* nagyon gazdag *kutatási* hely, hiszen eddig már 68 kisebb-nagyobb barlangot találtak már itt.

3. oldal

az Axel Springer–Magyarország Kiadói Kft. lapja.

Felelős vezető: az ügyvezető igazgató.

Felelős kiadó: KIS SZABÓ ERVIN,
az AS–M. Heves megyei irodavezetője.

Felelős szerkesztő: DR. SZALAY ZOLTÁN
Szerkesztőség: Eger, Barkóczy u. 7. sz. 3301 (Pf.23.).
Telefon: 36/413–644. Hirdetés: 410–880. Fax: 36/412–333

UIS-BULLETIN

UNION INTERNATIONALE DE SPÉLÉOLOGIE

1995

SEPARATUM

	Type of event	Date	Location	Organizer	Address for information
I	6. Pseudokarst Symposium	1996. 09-19- 09-22	Galyatető, Mátra Mts., Hungary	Vulkánoszeleológiai Kollektíva, MKBT, Hungary	Eszterhás István, Köztársaság u 157, H-8045 Isztimér, Hungary
N	NSS Convention	1997. 07-23- 07-27	Sullivan, Missouri, USA	NSS	Pam Saberton, 3820 Juniata St., St. Louis, MO 63116 t.: (314)772-6956
I	Pre-Congres camps and scientific excursions	1997. 07-27- 08-09	La Chaux-de-Fonds Switzerland	Schweizerische Gesellschaft für Höhlenforschung	12e Congrès Internationale Case postal 4093 CH-2304 La Chaux-de-Fonds 4, Switzerland
	Multimedia festival	08-07- 08-09			
	12e Congrès Internationale de Spéléologie	08-10- 08-16			
	UIS Commission activities and specialized colloquia	08-17- 08-27			
	Post-Congres camps and scientific excursions	08-17- 08-27			
I	4e Congrès de Géomorphologie	1997. 08-28- 09-03	Bologna, Italy		

Note: I - International event, R - Regional event, N - National event

PSZEUDOKARSZT SZIMPÓZIUM

A Mátrába hívtuk a világ érdeklődő barlangkutatóit
/E.I./

A szimpóziumnak a Galyatetői Nagyszálló adott
otthont /E.I./

PSZEUDOKARSZT SZIMPÓZIUM

Regisztrálnak az érkező résztvevők.
/felső képen: R. Paviza, P.Cech, K.Mais; adatfelvevő:
Sárközi Sz./
/alsó képen: T.Striebel; adatfelvevő: Kalicza T-né/
/E.I./

PSZEUDOKARSZT SZIMPÓZIUM

Dénes György tartja előadását, vitavezető: Szentés György /E.I./

Az előadás hallgatóságának egy része /E.I./

Egy kis tere-fere az előadások szünetében
/E.I./

A szimpóziium kirándulása a
Csörgő-lyukban /B.L./

Eszterhás István

BARLANGKUTATÓK SZAKMAI TALÁLKOZÓJA

/Badacsonylábdihegy, 1996.nov.8-10./

1996. nov. 8-án délután lassan kezdtek gyülekezni a résztvevők a rendezvény színhelyén, a badacsonylábdihegyi katonai csapatpihenőn. Mintegy 150-en jöhettünk össze. A Vulkán-szpeleológiai Kollektívát öten képviseltük a találkozón. Az elszállásolás /kétszobás, négyágyas faházakban/ és az ellátás /napi háromszori étkezés/ a fizetendő részvételi díjakhoz képest /1.700 Ft/ kitünő volt, amit a gyönyörű panoráma és a kellemes későőszi időjárás még fel is értékelt.

A beszámolók, előadások szombaton egész nap tartottak. Szakmai színvonaluk jó volt, de valamelyest elmaradt a korábbi, jósvafői rendezvény nivójától. Mi egy előadást adtunk, beszámolva a 6. Nemzetközi Pszeudokarszt Szimpóziumról és tolmácsolva e szimpózium Társulathoz szóló javaslatát - hogy támogassák a "Barlangkutatók Világnapja" elfogadását. Továbbá bemutatunk négy posztert korábbi tudományos tevékenységünkről. Sajnos a bejelentett videoműsort nem tudtuk bemutatni, mert a kamera úgy hibásodott meg, hogy a benne levő kazetta se előre, se hátra nem mozdult, de nem is lehetett azt kivenni a készülékből.

A találkozón hirdették ki a Cholnoky-pályázat eredményét, melyen a "szokásos különdíjat" nyertük el, most 30.000 forint pályadíjjal.

Vasárnap turalehetőségek voltak a Osodabogyós-, a Tavas- és a Kórház-barlangokba, melyek valamelyikét a résztvevők többsége ki is használt.

Eszterhás István

A VULKÁNSZPELEOLÓGIAI KOLLEKTIVA TEVÉKENYSÉGÉBENRÉSZTVEVŐ KUTATÓK 1983 - 1996 KÖZÖTT

1. Alonzo, Mario	22. Eszterhás István
2. Antók Gergely	23. Ézsiás György
3. Antók Sarolta	24. Falvay Tamás
4. Bak Imre	25. Farkas Imre
5. Balogh Éva	26. Fehér Boglárka
6. Baross Gábor	27. Feledy Bálint
7. Bogdány János	28. Fischer Ferenc
8. Bohn Péter	29. Fodor Illés
9. Borzsák Péter	30. Furmánek, Vacláv
10. Bödör József	31. Gaál József
11. Bógér János	32. Gaál Lajos
12. Bubits István	33. Gádoros Miklós
13. Buda László	34. Galambos György
14. Burka Lajos	35. Gáspár Ilona
15. Csáki Roland	36. Gáspár Lajos
16. Csajka Ferenc	37. Gazdag Edit
17. Csepreghy Ferenc	38. Gombkötő István
18. Dezső József	39. Gonzalez, Maria Hose
19. Dénes György	40. Gönczöl Imre
20. Dénes Györgyné	41. Gönczöl Imréné
21. Ecsődi Zoltán	42. Gönczöl Tímea

43. Grosz Ákos
44. Grosz Imre
45. Gyebnár János
46. Gyurkovich Sándor
47. Gyukovichné Teneli V.
48. Gyurman Csaba
49. Hernandez, Ricardo
50. Hevesi Attila
51. Hevesi-Tóth Beatrix
52. Horváth Georgina
53. Horváth Károly
54. Horváth Tibor
55. Hujber István
56. Húri Péter
57. Iharos András
58. Imre Gábor
59. Kalicza Edina
60. Kalicza Tibor
61. Kalicza Tiborné
62. Kalóz Lajos
63. Katalók Antal
64. Katapán Ádám
65. Kaufmann György
66. Kaufmann Péter
67. Kállai Anikó
68. Kállai Zoltán
69. Keszthelyi Tamás
70. Klinger László
71. Kolláth János
72. Kocsis Antal
73. Kopecký, Jiří
74. Kovács Attila
75. Kovács Árpád
76. Kovács Katalin
77. Kökény Károly
78. Kraanen, Martin
79. Kraus Sándor
80. Lakat István
81. Mais, Karl
82. Majoros Zsuzsanna
83. Makra Gusztáv
84. Manga Mihály
85. Maráz Attila
86. Márta István
87. Martinez, Mariano
88. Márton Ferenc
89. Mártonosi László
90. Mártonosi Lászlóné
91. Mikó Zoltán
92. Molnár József
93. Molnár Lászlóné
94. Molnár Nándor
95. Musztrai Ferenc
96. Nagy Csilla
97. Nagy Eszter
98. Németh György

99. Németh Györgyné
100. Németh Róbert
101. Németh Tibor
102. Ortega, Roberto
103. Pászti Judit
104. van der Pas, Jan Paul
105. Pék József
106. Piedl Endre
107. Pózna András
108. Prakfalvi Péter
109. Reinitz Ferenc
110. Sándor János
111. Santamaria, Jerior
112. Sárközi Szilárd
113. Schäfer István Zsolt
114. Simon Ildikó
115. Sívó Zsuzsanna
116. Somlai Csilla
117. Soós Ágnes
118. Szablyár Péter
119. Szabó Andrea /Debrecen/
120. Szabó Andrea /Budapest/
121. Szabó Géza
122. Szabó Lénárt
123. Szalay Jenő
124. Szarka Gyula
125. Szarvas Imre
126. Szász Noémi
127. Szebeniné Joó Aranka
128. Szeidl István
129. Szentés György
130. Szilvay Attila
131. Szilvay Gabriella
132. Szilvay Péter /sen./
133. Szilvay Péter /jun./
134. Szilvay Péterné
135. Szobonya Károly
136. Szomorjai Ferenc
137. Szuromi László
138. Tamás Rita
139. Tinn József
140. del Val, Carlos
141. Vara Zoltán
142. Várbíró Lajos
143. Varga Beáta
144. Varga Ferenc
145. Varga Miklós
146. Veress Márton
147. Versnitzer Zoltán
148. Vida István
149. Vida Zoltán
150. Vörös Attila
151. Winkler Nándor
152. Zalidar, Rafael
153. Zámberi Zoltán
154. Zentai Ferenc

1996-BAN MEGJELENT IRÁSAINK

- ESZTERHÁS /szerkesztő/: Kirándulásvezető és Összefoglalók - a Vulkánszpeleológiai Kollektiva kiadványa a 6. Nemzetközi Pszeudokarszt Szimpóziumra, Galyatető p. 1-36
- ESZTERHÁS: Jelentés a XII.Vulkánszpeleológiai Táborról - MKBT Műsorfüzet /szept-okt./ Budapest p. 10
- ESZTERHÁS: Beszámoló a 6. Nemzetközi Pszeudokarszt Szimpóziumról - MKBT Műsorfüzet /nov-dec./ Budapest p. 12-13
- ESZTERHÁS: A Pulai-bazaltbarlang - in Szauer: Pula története - a Pulai Községi Önkormányzat kiadványa Pula újra-településének 250. évfordulójára, Pula p. 27-30
- ESZTERHÁS: Erforschung und Beschreibung der ungarischen Vulkanhöhlen von 16. Jahrhundert - Akten ALCADI '94 Wissenschaftliche Beihefte zur Zeitschrift "Die Höhle 49" Wien p. 29-33
- ESZTERHÁS: Naturliche und durch künstliche Hohlräume entstandene Risse in vulkanischen Gestein - Proceedings of 7th International Symposium on Volcanospeleology, Santa Cruz de La Palma p. 127-132
- ESZTERHÁS: Lavahöhlen der Kanaren - Jahresbericht Höhleforscherguppe Rhein-Main, Frankfurt a.M. p. 29

1996-BAN TARTOTT ELŐADÁSAINK

- ESZTERHÁS-KALICZA: A Kovács-hegy - Regionális Természetvédelmi és Környezet Nevelési Konferencia, Vindornyaszőlős 1996. máj. 2.
- DÉNES Gy: A pest-hegyi Arany-barlang - 6. Nemzetközi Pszeudokarszt Szimpózium, Galyatető 1996. szept 20.
- ESZTERHÁS-MANGA: Csörgő-Loch - 6. Nemzetközi Pszeudokarszt Szimpózium, Galyatető 1996. szept. 20.
- ESZTERHÁS-GAÁL-TULUCAN: Caves in the Volcanic Rocks of the Carpathian Ranges - 6. Nemzetközi Pszeudokarszt Szimpózium, Galyatető 1996. szept. 20.
- SZUROMI L: A Mátra Tájvédelmi Körzet - 6. Nemzetközi Pszeudokarszt Szimpózium, Galyatető 1996. szept. 20
- VERESS-KOCSIS: A szentbékállai kőtenger madáritatóinak geomorfológiai csoportosítása - 6. Nemzetközi Pszeudokarszt Szimpózium, Galyatető 1996. szept. 20
- VERESS-SZABÓ-ZENTAI: Kalapformák kialakulása a Kőszegi-hegység zöldpala területein - 6. Nemzetközi Pszeudokarszt Szimpózium, Galyatető 1996. szept. 20.
- ESZTERHÁS I: Beszámoló a 6. Nemzetközi Pszeudokarszt Szimpóziumról - Barlangkutatók 2. Szakmai Találkozója, Badacsonylábdíhegy 1996. nov. 9.

POSZTERBEMUTATÓK

- ESZTERHÁS-GÖNCZÖL: Basalthöhlen in Ungarn
- ESZTERHÁS-GÖNCZÖL: Höhlenentstehung durch alkalische Lösung
- ESZTERHÁS-GÖNCZÖL: Konsequenzhöhlen
- ESZTERHÁS: Lavahöhlen der Kanaren
- című posztereinket bemutattuk:
- a 6. Nemzetközi Pszeudokarszt Szimpóziumon Galyatetőn
1996. szept 19-22.
 - a Barlangkutatók 2. Szakmai Találkozásán Badacsonylábdíhegyen
1996. november 8-10.